

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**ÇOCUK EDEBİYATI KAPSAMINDA ÇİZGİ
ROMANLAŞTIRILAN DEDE KORKUT
HİKAYELERİNİN YAPI VE EĞİTSEL DEĞERLER
YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

Şeyda Çetin Efe

Zonguldak 2019

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**ÇOCUK EDEBİYATI KAPSAMINDA ÇİZGİ
ROMANLAŞTIRILAN DEDE KORKUT
HİKAYELERİNİN YAPI ve EĞİTSEL DEĞERLER
YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

**Hazırlayan
Şeyda Çetin Efe**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Serdar Savaş**

Zonguldak 2019

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

02.10 / 2019

Şeyda Cetim Efe

T.C.

BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında 156282111005 numaralı Şeyda Çetin Efe'nin hazırladığı "Çocuk Edebiyatı Kapsamında Çizgi Romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerinin Yapı ve Eğitsel Değerler Yönünden İncelenmesi" konulu DOKTORA/YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 10/09/2019 Salı günü saat 14'te yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OYBİRLİĞİYLE/OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

Başkan

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Özdemir

Üye

Dr. Öğretim Üyesi Sendar Savaş (Danışman)

Üye

Dr. Öğretim Üyesi Erhan Yeşilyurt

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

02.10.2019

Doç. Dr. Ertuğrul YILDIRIM

Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum	:	ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Tez Başlığı	:	Çocuk Edebiyatı Kapsamında Çizgi Romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerinin Yapı ve Eğitsel Değerler Yönünden İncelenmesi
Tez Yazarı	:	Şeyda Çetin Efe
Tez Danışmanı	:	Dr. Öğr. Üyesi Serdar Savaş
Tez Türü, Yılı	:	Yüksek Lisans Tezi, 2019
Sayfa Adedi	:	192

Edebiyat çocuk ruhunu besleyen türlerden biridir. Çocuğun kaliteli vakit geçirmek için edebi türlere başvurması ve yaşına uygun olan eserleri okuması gelişimine yardımcı olmaktadır. Bedenen, ruhen, zihnen gelişen çocuk kendini tanıma yolunda edebiyat ile karşılaşmaktadır. Kelime hazinesini artırmak, aktif kelime kapasitesine yardımcı olmak amacıyla çeşitli türlere yönelmektedir. Bu doğrultuda edebiyat çocuğun kendisini daha iyi tanıyabilmesi için en faydalı kaynaklardan biri olmaktadır.

Okul öncesi eğitim önemli olduğu kadar okul dönemi de önem arz etmektedir. Çocuk bu dönemlerde okuma alışkanlığı kazanmaktadır. Ders içinde de bazı materyallerle çocuğun gelişimine ve okuma serüvenine katkı sağlanmaktadır. Kullanılan materyallerden bir tanesi de çizgi romanlardır. Çizgi romanlar sayesinde çocuk için okumak daha zevkli hale gelebilmektedir. Diğer türlerde olduğu gibi çizgi romanlarda da kültür aktarımı kahramanlar aracılığıyla yapılırken çocuk önceki dönemlere ait izler hakkında da bilgi sahibi olabilmektedir. Geçmiş dönemin izlerini en iyi yansıtan türlerden biri de destanlardır. Destandan halk hikayelerine geçiş dönemi eseri olarak kabul edilen Dede Korkut hikayeleri Oğuz Boylarının maceralarını anlatırken çocuğun eğitiminde de rol oynayacak eserlerdendir.

Bu çalışmada Serdar Demircan tarafından çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikayeleri yapı ve eğitsel değerler yönünden incelenmiştir. Çalışmada 13 kitap doküman incelemesi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışma betimsel niteliktedir. Çalışmada çizgi romanın tarihine, yaş gruplarına göre çocuk kitaplarına, çocuk kitaplarının özelliklerine ve eğitsel değerlere yer verilmiştir. Çalışma bulgularına göre çizgi romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerinin genel özellikleri itibariyle ortaokul öğrencilerinin seviyelerine uygun olduğu görülmüştür. Eğitsel değerler MEB'in

belirlemiş olduğu kök değler çerçevesinde tespit edilmiştir. Bulgular tablolarda yüzde ve frekans halinde verilmiştir. En çok değ “Kan Turalı” hikayesinde en az değ ise “Deli Dumrul” hikayesinde tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çizgi Roman, Dede Korkut Hikayeleri, Eğitsel Değerler

ABSTRACT

Institution : ZBEU Institute of Social Sciences Department of Turkish Education
Title : Analysis of Dede Korkut Stories Comicized in the Scope of Children's Literature in Terms of Structure and Educational Values
Author : Şeyda Çetin Efe
Advisor : Asst. Prof. Dr. Serdar Savaş
Type of Thesis, Year : Master Thesis, 2019
Page Number : 192

Literature is one of the genres that nourish children's soul. The child's application to literary genres in order to spend quality time and reading the works suitable for his age help him to develop. Body, spirit, mentally developing child will develop better in the way of self-recognition. In order to increase vocabulary, and to help active vocabulary capacity, a variety of genres are directed. In this respect, literature is one of the most useful sources for the child to know himself / herself better.

School period is important as well as the pre-school education. The child gains a reading culture during this period. The courses taken in schools also contributes to the child's development and reading adventure through some materials. One of the materials used is comics. With the help of comics, reading can be more enjoyable for the child. As in other genres, in comic books the transfer of culture is also done through heroes, the child can learn about the traces of the past while reading a comic. Epics are one of the genres that best reflects the traces of the past. Dede Korkut stories, which are accepted as a transition period from epic to folk tales, are among the works that will play a role in the education of the child while telling the historical stories of Oghuz Turks. Thanks to it's cultural background, Dede Korkut Stories are important works that will play a role in the education of the child.

In this study, Serdar Demircan's comic book "Dede Korkut" is examined in terms of its internal and external structure. This study includes 13 books that are examined by document analysis method . The characteristic of this study can be considered as descriptive. In this study, the history of comics, children's books according to age groups, the characteristics of children's books are included. According to the findings of the study, Dede Korkut Stories, which were converted to comic, were found to be appropriate to the level of secondary school students in terms

of their general characteristics. Educational values were determined within the framework of the root values determined by the Ministry of National Education. The findings are given in percentage and frequency in the tables. The highest value was found in the story of “Kan Turalı” and the lowest value was found in the “Deli Dumrul” story.

Keywords: Children's Literature, Comic, Dede Korkut Stories, Educational Values

ÖNSÖZ

Eğitim insanlarda kalıcı ya da kalıcı olmayan davranış değişiklikleri sağlamaya yarayan bir süreçtir. Bu süreç anne karnından başlayarak ömrümüzün sonuna kadar devam etmektedir. Eğitim ile bireylere çeşitli aktarımlar yapılmaktadır. Bireylerin eğitiminde geçmişin deneyimlerinden yararlanması inkâr edilemez. Geçmiş günümüze aktaran yazılı türlerden birisi de edebiyattır. Edebiyat kurmaca da olsa geçmişin izlerini içinde barındırarak geleceğe ulaştırmıştır. Bize o dönemlere ait hisleri yaşatarak fikir sahibi olmamızı sağlamaktadır. Kültür aktarımını ve değerler eğitimi eserler yoluyla bizlere aktarmaktadır. Edebiyat her yaşa ve her zevke hitap ederek kişinin sıkılmadan, eğlenerek vakit geçirirken öğrenmesini hedeflemektedir. Bu doğrultuda bakıldığında öğrenmenin ve okumanın yaşı yoktur. Gençlerin ve yetişkinlerin okuma zevklerini göz önünde bulundurulduğunda çizgi roman okuma gibi ortak bir zevkte buluştukları görülmektedir. Çizgi roman hem güzel vakit geçirme aracı olurken hem de ders materyali olarak kullanılmaktadır. Öğretmenler derste birçok unsurdan yardım alırken materyallerin bunlardan en önemlisi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çizgi romanlar dersi eğlenceli ve çekici kılmak için öğretimde uzun yıllardan beri kullanılan materyallerdendir. Türkiye’de o kadar yaygın olmasa da ABD, Japonya, Fransa gibi birçok dünya ülkesinde öğretim materyali olarak çizgi romanlardan yararlanılmıştır. Türkiye’de çizgi romanın diğer ülkelerde olduğu kadar kullanılmayışı çocuk işi olarak görülmesinden ve yeterince tanınmayışından kaynaklanmaktadır. Bu eserlerdeki ideal kahramanların geçmişin tozlu raflarından çıkarılarak incelenmesi, verilen mesajların değerlendirilmesi bilinçli nesillerin yetişmesi açısından önem arz etmektedir.

Konuyla ilgili literatür taramasında çizgi romanların yapısal ve biçimsel açıdan incelenip çocuğa göreliği üzerinde durulmadığı görülmüştür. Bu çalışma ile alandaki eksikliği giderip eğitimcilerin çalışmalarına katkı sağlamak düşünülmüştür.

Bu çalışmada kahramanların serüvenlerini incelerken ideailize edilmiş bir tip olan Dede Korkut başta olmak üzere diğer kahramanların da okuyucuya

olumlu model olabilecekleri düşüncesine ulaşılmıştır. Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikayelerinin yapı bakımından incelemesi yapılarak çocuğa göreliği tespit edilmiş ve eserler eğitsel değerler yönünden incelenmiştir.

Bu araştırmada Serdar Demircan' ın çizgi romanlaştırdığı Dede Korkut hikayeleri yapı ve eğitsel değerler yönünden incelenmiştir.

Giriş bölümünde çalışmanın problemi, çalışmanın amacı ve çalışmanın evreni hakkında bilgiler verilmiştir.

Kuramsal çerçeve ve ilgili literatür bölümünde edebiyat-çocuk-çizgi roman kavramları üzerinde durularak yaş gruplarına göre çocuk kitapları ve özellikleri incelenmiştir. Çizgi romanın eğitsel yönü üzerinde durulmuştur.

Yöntem bölümünde araştırma modeli, veri toplama teknikleri ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bulgular-yorum bölümünde Dede Korkut çizgi roman serisinin yapı ve eğitsel değerler yönünden incelemesi yapılarak çocuğa göreliği belirlenmeye çalışılmış ve bu verilerin yorumu yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise çizgi romanların çocuk eğitiminde kullanılması ve eğitimde materyal olarak kullanılması açısından önemi belirtilerek bu konudaki öneriler dile getirilmiştir.

Çalışmam sırasında bana yardımcı olan, bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Serdar Savaş' a teşekkür ediyorum. Bu süreç boyunca benden desteğini esirgemeyen ve her zaman yanımda olan eşim Turgay Efe' ye, aileme, öğrencilerime, çalışmalarım sırasında beni motive eden dostlarım Gülcan Taşdan ve Hande Ayten' e müteşekkirim.

Şeyda Çetin Efe

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	v
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
RESİMLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
GİRİŞ	1
1. PROBLEM DURUMU	3
1.1. Problem Cümlesi.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.6. Tanımlar	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Çocuk	9
2.2. Edebiyat.....	10
2.3. Çocuk Edebiyatı	10
2.3.1. Edebiyat-Çocuk İlişkisi	11
2.3.2. Çocuk Edebiyatının Hedefleri	12
2.4. Çocuk Kitaplarının Özellikleri.....	13
2.4.1. Yaş Gruplarına Göre Çocuk Yayınları	27
2.5. Dede Korkut Hikayeleri'nin Çocuk Edebiyatında Kullanılması	29
2.5.1. Dede Korkut	30
2.6. Çizgi Roman.....	31
2.6.1. Çizgi Romanın Tarihi Serüveni.....	33
2.6.3. Türkiye'de Çizgi Roman	35
2.6.4. Çizgi Romanın Özellikleri.....	37
2.6.5. Çizgi Roman Türleri.....	37
2.7. Değer	40
2.7.1. Değerler Eğitimi ve Çocuk.....	41

2.7.2. Çizgi Roman ve Değerler Eğitimi	42
2.8. İlgili Araştırmalar	43
3. YÖNTEM.....	49
3.1. Araştırma Modeli	49
3.2. Evren ve Örneklem	49
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	49
3.4. Verilerin Analizi.....	50
3.4.1. Çizgi Romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerini Yapı Yönünden İnceleme Kriterleri.....	50
3.4.2. Çizgi Romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerini Eğitsel Değerler Yönünden İnceleme Kriterleri	55
4. BULGULAR VE YORUM.....	58
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	58
4.1.1. Boğaç Han Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?.....	58
4.1.1.1. Boğaç Han Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi	58
4.1.1.2. Boğaç Han Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	61
4.1.2. “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?	64
4.1.2.1. Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması Dış Yapı Yönünden İncelenmesi	64
4.1.2.2. Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	67
4.1.3. “Bamsı Beyrek 1” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?	70
4.1.3.1. Bamsı Beyrek 1 Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi.....	70
4.1.3.2. Bamsı Beyrek 1 Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	73
4.1.4. “Bamsı Beyrek 2” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?	76
4.1.4.1. Bamsı Beyrek 2 Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi.....	76
4.1.4.2. Bamsı Beyrek 2 Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	80
4.1.5. “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?	83
4.1.5.1. Uruz’un Esir Olması Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi	83
4.1.5.2. Uruz’ un Esir Olması Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	86
1.6. “Deli Dumrul” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?.....	89
1.6.1. Deli Dumrul Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi	89
4.1.6.2. Deli Dumrul Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	93

4.1.7. “Kan Turalı” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?.....	95
4.1.7.1. Kan Turalı Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi	95
4.1.7.2. Kan Turalı Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	98
4.1.8. “Yigenek” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?.....	102
4.1.8.1.Yigenek Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi	102
4.1.8.2. Yigenek Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi.....	105
4.1.9. “Tepegöz” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?.....	107
4.1.9.1.Tepegöz Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi	107
4.1.9.2. Tepegöz Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	111
4.1.10. “Beğil Oğlu Emren” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?	114
4.1.10.1. Begil Oğlu Emren Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi	114
4.1.10.2. Begil Oğlu Emren Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	117
4.1.11. “Segrek” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?.....	120
4.1.11.1. Segrek Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi.....	120
4.1.11.2. Segrek Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	124
4.1.12. “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?.....	126
4.1.12.1. Salur Kazan’ın Esir Olması Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi	126
4.1.12.2. Salur Kazan’ın Esir Olması Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	130
4.1.13. “Beyreğin Ölümü” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?	133
4.1.13.1. Beyreğin Ölümü Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi	133
4.1.13.2. Beyreğin Ölümü Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi	137
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	139
4.2.1. “Boğaç Han” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?..	140
4.2.2. “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	141
4.2.3. “Bamsı Beyrek 1” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	143
4.2.4. “Bamsı Beyrek 2” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	144
4.2.5. “Uruz’un Esir Olması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	145

4.2.6. “Deli Dumrul” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	147
4.2.7. “Kan Turalı” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir? ..	149
4.2.8. “Yigenek” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	151
4.2.9. “Tepegöz” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	152
4.2.10. “Beğil Oğlu Emren” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	154
4.2.11. “Segrek” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	156
4.2.12. “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	158
4.2.13. “Beyreğin Ölümü” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?	160
SONUÇ	163
KAYNAKÇA	171
EKLER	179
ÖZGEÇMİŞ	192

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: Öğrencilerin Kitaptan Başka Okudukları Yayınlar	3
Tablo 3.1: Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği.....	51
Tablo 3.2: Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği.....	52
Tablo 3.3: Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği.....	53
Tablo 3.4: Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar (MEB, 2017: 24)	56
Tablo 4.1 “Boğaç Han” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	140
Tablo 4.2: “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	141
Tablo 4.3: “Bamsı Beyrek 1” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	143
Tablo 4.4: “Bamsı Beyrek 2” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	144
Tablo 4.5: “Uruz’ un Esir Olması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler .	146
Tablo 4.6: “Deli Dumrul” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	147
Tablo 4.7: “Kan Turalı” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	149
Tablo 4.8: “Yigenek” hikayesinde yer alan eğitsel değerler	151
Tablo 4.9: “Tepegöz” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	153
Tablo 4.10: “Beğil Oğlu Emren” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	155
Tablo 4.11: “Segrek” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	157
Tablo 4.12: “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	159
Tablo 4.13: “Beyreğin Ölümü” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler	161

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

Resim 4.1: “Boğaç Han” Hikayesi Ön Kapak	58
Resim 4.2: “Boğaç Han” Hikayesi Arka Kapak	59
Resim 4.3: “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesi Ön Kapak	65
Resim 4.4.: “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesi Arka Kapak ...	65
Resim 4.5: “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesi Sayfa 28	
Görseli.....	69
Resim 4.6: “Bamsı Beyrek 1” Ön Kapak	70
Resim 4.7: “Bamsı Beyrek 1” Arka Kapak	71
Resim 4.8: “Bamsı Beyrek” Hikayesi Sayfa 25 Görseli.....	75
Resim 4.9: “Bamsı Beyrek 2” Hikayesi Ön Kapak	77
Resim 4.10: “Bamsı Beyrek 2” Hikayesi Arka Kapak	77
Resim 4.11: Bamsı Beyrek 2 Hikayesi Sayfa 32 Görseli	81
Resim 4.12: “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Ön Kapak.....	83
Resim 4.13: “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Arka Kapak.....	84
Resim 4.14: “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Sayfa 22 Görseli	87
Resim 4.15: “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Sayfa 11 Görseli	88
Resim 4.16: “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Sayfa 32 Görseli	88
Resim 4.17.: “Deli Dumrul” Hikayesi Ön Kapak.....	90
Resim 4.18: “Deli Dumrul” Hikayesi Arka Kapak.....	90
Resim 4.19: “Kan Turalı” Hikayesi Ön Kapak.....	95
Resim 4.20: “Kan Turalı” Hikayesi Arka Kapak	96
Resim 4.21: “Kan Turalı” Hikayesi Sayfa 7 Görseli	100
Resim 4.22: “Kan Turalı” Hikayesi Sayfa 28 Görseli	100
Resim 4.23: “Kan Turalı” Hikayesi Sayfa 25 Görseli	101
Resim 4.24: “Yigenek” Hikayesi Ön Kapak	102
Resim 4.25: “Yigenek” Hikayesi Arka Kapak	103
Resim 4.26: “Tepegöz” Hikayesi Ön Kapak	108
Resim 4.27: “Tepegöz” Hikayesi Arka Kapak	108
Resim 4.28: “Tepegöz” Hikayesi Sayfa 13 Görseli.....	113
Resim 4.29: “Beğil Oğlu Emren” Hikayesi Ön Kapak.....	114

Resim 4.30: “Beğil Oğlu Emren” Hikayesi Arka Kapak.....	115
Resim 4.31: “Beğil Oğlu Emren” Hikayesi Sayfa 11 Görseli	119
Resim 4.32: “Segrek” Hikayesi Ön Kapak	121
Resim 4.33: “Segrek” Hikayesi Arka Kapak.....	121
Resim 4.34: “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesi Ön Kapak	127
Resim 4.35: “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesi Arka Kapak.....	127
Resim 4.36: “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesi Sayfa 10 Görseli	131
Resim 4.37: “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesi Sayfa 15 Görseli	132
Resim 4.38: “Beyreğin Ölümü” Hikayesi Ön Kapak	134
Resim 4.39: “Beyreğin Ölümü” Hikayesi Arka Kapak	134

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
IEA	: Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kuruluşu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
PIRLS	: Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
UB	: Uluslararası Bakalorya
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

GİRİŞ

“Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır. Türkçe Dersi Öğretim Programı; dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir. Tematik yaklaşım esas alınarak hazırlanan öğretim programında okuma ve yazma kazanımları metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla anlam oluşturmayı sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar kazanımların yapısı ve hiyerarşisi, öğrencilerin temel dil becerilerinin yanı sıra üst düzey bilişsel becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak dil bilgisi ve yazım kuralları ile ilgili kazanımlar artan bir yoğunluk içinde ve aşamalı olarak yapılandırılmıştır.” (MEB, 2017: 8)

Görüldüğü gibi eğitimde ve Türkçe öğretiminde birçok faktör göz önünde bulundurulmaktadır. Türkçe Dersi Öğretim Programında öğrencilerin farklı yönlerden gelişmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçlar aşağıda maddeler hâlinde sıralanmıştır;

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- “Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
- Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,

- Millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.” (MEB, 2017: 8)

Amaçlar incelendiğinde Türkçe öğretiminde dört temel becerinin yanında değerler eğitimi de yer almaktadır. Derslerde bu amaçlar uygulanırken doğrudan değil konuların ve kazanımların içinde sindirilmektedir. Bu noktada anlatım yöntemleri ile birlikte materyal kullanımı da önemlidir. Eğitimde materyal kullanımı ile bu bütünlük sağlanmakta ve daha etkili hâle getirilmektedir.

Çocuk edebiyatı ve eğitim ilişkisine bakıldığında edebiyatın çocuğa göreliği yanında eğitici olduğu da görülmektedir. Bu eğiticilik derslerde kullanılan materyaller ya da edebi eserlerdeki idealize edilmiş kahramanlar aracılığıyla çocuğa verilmek istenmektedir.

Materyal işlenen konuda verilmek istenen kazanımı öğretirken kullanılan araç gereçlerdir. Bu şekilde seçilen materyal konuyu daha iyi kavramayı sağlamaktadır. Bu çalışmada da materyal olarak çizgi romandan yararlanılmış ve eğitim açısından nasıl bir kazanım sağladığı araştırılarak Türkçe dersi öğretimi üzerinde ne tür etkilerinin olduğu nitel veriler yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikayeleri yapı ve eğitsel değerler yönünden incelenmiştir. Yapı yönünden incelenen çizgi romanların çocuğa göreliği ile çocuk gerçekliğine uygunluğu değerlendirilmiştir.

1. PROBLEM DURUMU

1.1. Problem Cümlesi

Türkçe dersi bireyi hayata hazırlayan ve her anlamda etkin rol oynayan önemli derslerden birisidir. Fen bilgisi, matematik gibi sayısal derslere nazaran daha çok sözel bilgi içermektedir. Bu yüzden sayısal derslerde kullanılan yöntem-teknik ve materyaller Türkçe dersi için etkili olmayabilmektedir. Türkçe dersinde zorlanan öğrenciler zamanla farklı tekniklerin kullanım zorunluluğunu getirmiştir. Soru -cevap, düz anlatım, gösteri gibi öğretim yöntem ve teknikleri Türkçe dersinde oldukça fazla kullanılmaktadır. Tüm bu yöntem ve teknikler uygun kazanım ve konu içerisinde kullanılmaktadır. Bu doğrultuda da çalışmada öğretim yöntem ve tekniklerine uygun olarak çizgi roman materyal olarak seçilmiştir. İşcan, Arıkan ve Küçükaydın (2013) çocukların okuma alışkanlıkları içerisinde çizgi romanın da yer aldığını aşağıdaki tabloda belirtmişlerdir.

Tablo 1.1: Öğrencilerin Kitaptan Başka Okudukları Yayınlar

	N	%
Gazete	331	48,1
Dergi	408	59,3
Çizgi Roman	256	37,2

Kaynak: İşcan, Arıkan ve Küçükaydın (2013), “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıkları ve Okumaya İlişkin Tutumları,” *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt :4, Sayı :11, ss 1-16.

Tablodan da görüldüğü üzere çizgi romanlar çocukların okumayı tercih ettiği türlerden biridir.

Çizgi romanlara Türkiye’de geçmiş yıllardan beri ilgi duyulmaktadır. Fakat bu ilgi okuyucu olarak devam edip ders materyali olarak pek de sık kullanılmamaktadır. “Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kuruluşu’nun (IEA), Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi (PIRLS) çerçevesinde, Türkiye’nin de içlerinde olduğu ve 4. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarını kapsayan bir araştırma yapılmıştır” (IEA, 2001). PIRLS’ in verilerine bakıldığında okuma alışkanlığına etki eden faktör etkisinde Türkiye’deki

öğrencilerin okuma becerilerinin uluslararası standartların altında olduğu saptanmıştır. Bu araştırma doğrultusunda çocuklara okumayı sevdirmek adına seçilen çizgi romanların içerik incelemesi yapılacak olup çocuğa göreliği ve çocuk gerçekliğine uygunluğu değerlendirilerek çizgi romanların eğitsel yönüne değinilecektir. Bu kapsamda çalışmanın problemi, “çizgi romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerinin yapı ve eğitsel değerler yönünden durumu nedir?” olarak belirlenmiştir.

Bu doğrultuda araştırmada şu alt problemlere yer verilmiştir:

- Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut Hikayeleri yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Boğaç Han hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Boğaç Han hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Boğaç Han hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Salur Kazan’ın Evin Yağmalanması hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Salur Kazan’ın Evin Yağmalanması hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Salur Kazan’ın Evin Yağmalanması hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Bamsı Beyrek 1 hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Bamsı Beyrek 1 hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Bamsı Beyrek 1 hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Bamsı Beyrek 2 hikayesi dış ve iç yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Bamsı Beyrek 2 hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Bamsı Beyrek 2 hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Uruz’un Esir Olması hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Uruz’un Esir Olması hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Uruz’un Esir Olması hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi

- Deli Dumrul hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Deli Dumrul hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Deli Dumrul hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Kan Turalı hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Kan Turalı hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Kan Turalı hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Yigenek hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Yigenek hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Yigenek hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Tepegöz hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Tepegöz hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Tepegöz hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Beğil Oğlu Emren hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Beğil Oğlu Emren hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Beğil Oğlu Emren hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Segrek hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Segrek hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Segrek hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Salur Kazan'ın Esir Olması hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Salur Kazan'ın Esir Olması hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Salur Kazan'ın Esir Olması hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi
- Beyreğin Ölümü hikayesi dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?
- Beyreğin Ölümü hikayesinin dış yapı yönünden incelenmesi
- Beyreğin Ölümü hikayesinin iç yapı yönünden incelenmesi

- Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Boğaç Han hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Salur Kazan'ın Evin Yağmalanması hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Bamsı Beyrek 1 hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Bamsı Beyrek 2 hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Uruz'un Esir Olması hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Deli Dumrul hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Kan Turalı hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Yigenek hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Tepegöz hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Beğil Oğlu Emren hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Segrek hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Salur Kazan'ın Esir Olması hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?
- Beyreğin Ölümü hikayesinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı “Çizgi Romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerinin Yapı ve Eğitsel Değerler Yönünden İncelenmesi” olarak belirlenmiştir. Çalışmada Serdar Demircan tarafından sadeleştirilerek yazılan ve çizilen on üç eser yapı ve eğitsel değerler yönünden incelenecektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuklarda okumaya ilgi çok erken dönemlerde ailelerin yönlendirmesiyle başlar ve zaman içinde okuma kültürü kazandırılmaya çalışılır. Bu dönemlerde okul öncesinden itibaren çocuğun ilgisini çeken kitaplarla zenginleştirilerek okuma sevgisi aşılanmaktadır. İlerleyen dönemlerde okuma kültürü kazanmış çocuk kaliteli yayınları seçebilmekte ve bu durumdan ders başarısı olumlu yönde etkilenmektedir. Bu yüzden okuma alışkanlığı ve severek okuma çok önemlidir. Bu doğrultuda Türkçe dersi eğitiminde önemli rol oynayan kitaplar bir araç olarak kullanılmaktadır. Severek okunan ve ilgi çekici olan çizgi romanlar burada önemli

hâle gelmektedir. “Çizgi romanların eğitsel amaçla kullanımı yurt dışında yaygınlaşmaya başlamıştır” (Green vd., 2010: 340) “Türkiye’de ise MEB tarafından yayınlanan çizgi romanlar bulunmasına rağmen bu konuda araştırmalar eksik kalmaktadır” (Ertemsir, 2011:98). Konu ile ilgili yapılan araştırmalar doğrultusunda Ertemsir’ in bulgularını destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Bu durumda çalışma da alandaki boşluğu doldurma adına önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Serdar Demircan tarafından, Prof. Dr. Muharrem Ergin’in Dede Korkut araştırmalarından istifade edilip sadeleştirilerek yazılan ve çizilen, Bilgeoğuz Yayınevi tarafından 2013 yılında yayınlanan on üç kitabı kapsamaktadır. Araştırma Dede Korkut Hikâyeleri’ nin çizgi romanlaştırılan serisinin belirlenen başlıklar doğrultusunda yapı ve eğitsel değerler yönünden incelenmesi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Eğitim: “Eğitim, genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecidir. Eğitim geniş anlamda bireyin toplum standartlarını, inançlarını ve yaşam yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir” (Demirel ve Kaya, 2001:4).

Okuma kültürü: “Okumanın alışkanlığa ve eleştirel okuma becerisine dönüşmesiyle erişilen okuma düzeyi, evrensel okuryazarlıktır. Yazılı kültür ürünlerinden ve bilişim teknolojisinin olanaklarından etkilice ve amaca uygun biçimde yararlanma becerisi” (Sever vd. ,2013: 372).

Çocuk: “Kendisine has algıları olan, dünyayı kendi bakış açısıyla değerlendiren, sosyal, dilsel, ruhsal yetileri henüz tam olarak gelişmemiş ya da yetişkinlerin dünyasıyla bütünüyle örtüşmeyen bir varlık” (Dilidüzgün, 2000: 254).

Çizgi roman: “Konuyu ve olaylar zincirini kesintisiz olarak resimleme yöntemiyle okuyucuya sunan roman” (TDK, 2012:442).

Dede Korkut Hikayeleri: “Bilgin, sağlam bir yorumcu, kâhin, Tanrının ilhamına ermiş bir <<veli>> dir. Ayrıca, her soruna bir çözüm yolu gösteren, inanılır bir danışman, yargıç, sözü tutulan ve yerine getirilen bir halk büyüğüdür.” (Binyazar, 1991:7)

Değer: “İsteyen, ihtiyaç duyan, kendisini koruyan ve amacı olan bir varlık olarak insan, hayatının anlamı ve günlük yaşantısının gidişatı ile ilgili farklı seçeneklerden sık sık seçim yapmak zorunda kalır. İşte bu seçimlerinde insana yol gösteren, karar verdiren soyut ya da somut ilke, inanç ve varlıklardan her birine değer (kıymet) denir.” (Aksoy, 2015:10)

Değerler Eğitimi: İnsanın kendine has olanaklarını ve onu diğer canlılardan ayıran özelliklerini, amacına uygun şekilde ortaya çıkarabilecek eğilime ulaşmalarına yardımcı olmaktır (Ulusoy vd., 2012).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk

Çocuk edebiyatı tanımına değinmeden önce “edebiyat” ve “çocuk” kavramlarını gözden geçirmek gerekmektedir.

“Çocuk, doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır. 0-15 yaş grubunu içine alır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre “On sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” (Madde 1). Bu tanım beşeri ve medeni hukukla ceza hukuku için geçerlidir. Çocuk, “reşit” olunca yetişkinler arasına girer ve bütün hukuk kurallarına muhatap olur” (Şimşek, 2005:13).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin birinci maddesine çocuğun tanımı şu şekilde yapılır:

“Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” (Çocuk Hakları Sözleşmesi,1989: 4).

TDK’ye göre çocuk kelimesinin tanımı ise “Küçük yaştaki erkek veya kız.” olarak yapılmaktadır. (TDK, 2012)

Farklı kaynaklarda çocuğun birçok tanımı yapıldığı görülmektedir. Çocuk belli bir kalıba girmeyen özgün ruha sahip bir bireydir. Bu yüzden tanımını yaparak onu daraltmak zor olmaktadır. J.J Rousseau “Emile” adlı kitabında çocukluk dönemi için şunları söyler:

“Çocukları hiç tanımıyoruz: Çocukluk hakkındaki yanlış düşüncelerde ne kadar ileri gitsek o ölçüde yanılgıya düşüyoruz. En bilge kişiler çocukların neleri öğrenmek durumunda olduklarını göz önünde bulundurmadan, insanlar için öğrenmenin önemli olduğu düşüncesine saplanıp kalıyorlar. Çocuğun içinde hep yetişkini arıyorlar; onun yetişkin olmadan önce ne olduğunu akıllarına bile getirmiyorlar. Öyleyse, öğrencilerimizi daha iyi incelemekle işe başlayalım, çünkü onları hiç tanımadığımız gayet kesin ” (Rousseau, 2009:2).

Buradan da çıkarılacağı üzere çocuğu tanımakta, anlamakta zordur. Onlardan bir yetişkin gibi davranmasını istemek yerine özgür ruhları içinde kendilerine ait küçük dünyalarında korumaya çalışmak daha doğru olabilir. Çocukların anlaşılmaya başlandığı noktada onların ihtiyaçları da bilinir. Tek ihtiyaçları beslenme, barınma olmayan çocuğu ruhen de doyurmak için seçkin

edebi kaynaklardan yararlanılabilmektedir. Bu doğrultuda edebiyat ve çocuk ilişkisi üzerinde durmak gerekmektedir.

2.2. Edebiyat

Edebiyat Türkçe Sözlük’ te; “olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak biçimlendirilme sanatı, yazın” (TDK, 2005:600) olarak tanımlanmaktadır. Edebiyat kelimesi Arapça kökenli bir sözcüktür. “Edeb” kökünden gelen sözcük nezaket, terbiye anlamını taşımaktadır.

Edebiyat hayalleri duygu ve düşünceleri etkili biçimde dile getirmek olarak da bilinmektedir. Edebiyat çocuğu ruhen ve zihnen geliştirmektedir. Çocuğun kendisini daha güzel ve etkili bir dille ifade etme aracı olmaktadır. Aynı zamanda da kaliteli ve eğlenceli vakit geçirmesini de sağlamaktadır. Edebiyat tüm bunların yanında eserlerde yer alan metinlerle çocuğa çevresini ve insanları tanıma imkânı da sunmaktadır. Çocuk eserlerdeki karakterleri rol model alır ya da olumsuz örnekleri de görerek hayat içinde daha temkinli davranır. Çocuk kendisi için yazılmış edebi eserlerde günlük hayatın yansımalarını görerek yaşanan hayat ve yazılanlar arasında ilişki kurar.

2.3. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı terimi 20. yüzyılın ilk döneminde ortaya çıkmış ve çocuklara hitap eden bir edebiyat olarak tanımlanmıştır. Yetişkinler için olan eserlerin çocuk duyarlılığını yeterince taşınamaması bu alanın gelişmesini sağlamaktadır.

Şimşek’e göre gelişme ve yetişme çağındaki çocukların dil düzeyine, duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata çocuk edebiyatı denilmektedir. Bu edebiyatın temel kaygısı çocuğa görelilik ilkesidir (Şimşek, 2005:39). Tanımdan da çıkarılacağı üzere çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda ortaya çıkan eserler çocuk edebiyatı kapsamına girmektedir. Bu eserler çocuğun hayal dünyasını geliştirmekte, duygu, düşünce ve zevklerine katkıda bulunmaktadır.

“Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde,

düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır ” (Şirin, 2007: 16).

Ülkemizde çocuk edebiyatı ile iç içe geçmiş olan bir gençlik edebiyatı da söz konusudur. Gençlik edebiyatı ve çocuk edebiyatının belli bir çerçevesi tam olarak çizilmemiştir. Çocuğa hitap eden edebi eserler belli dönemlere göre gruplandırılmaktadır.

Yalçın ve Aytaş (2011:38-41) okuyucu zümreleri açısından çocuk edebiyatını dört gruba ayırmışlardır:

- 0-5 Yaş Grubu (Okul Öncesi)
- 6-8 Yaş Grubu (1.Kademe 1. Devre)
- 9-12 Yaş Grubu (1. Kademe 2. Devre)
- 13-15 Yaş Grubu (İlk Gençlik Çağı)”

Soyut ve somut kavramları algılama çocukta belli yaş dönemlerinde görülmektedir. Bu durumlardan ötürü çocuk eserleri yaş gruplarına yönelik yazılarak çocuğa göreliği yakalamaya çalışmaktadır. Her döneminde farklı kavramları algılayan çocuk zihinsel gelişimi ile beraber karmaşık yapıdaki cümleleri ve mizah öğelerini de algılamaya başlamaktadır. Bu sebeplerden ötürü kelime dağarcığı ve gelişim dönemlerine göre eserler çocuğa uygunluk kriterleriyle ortaya çıkmaktadır.

Somit kavramları öğrenme durumunda olan çocuk zihni, soyut kavramlarla anlatım ve sezdirmeyi esas alan edebiyatı anlamakta zorlanacaktır. Bu son derece doğaldır. İşte burada devreye girmesi gereken çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliğidir. Eser veren sanatçılar bu gerçekliğe göre hareket etmeli ve buna göre eser vermelidir.

2.3.1. Edebiyat-Çocuk İlişkisi

Edebiyat kelimesi kökünden de anlaşılacağı gibi naziklik, terbiye kelimeleri ile harmanlanmış ve anlam bulmuş bir kavramdır. İnsan denilen varlık hayatının her anında edebiyat ile iç içedir. Doğumundan ölümüne kadar kendini ifade eden insan bu aşamada edebiyatı bir araç olarak kullanmaktadır. Edebiyat yalnızca

okulda değil hayatımızın her anında karşımıza çıkmaktadır. İnsan bebeklik döneminde ninniler ve masallarla büyür daha sonra şiirler, hikâyeler, türküler ve daha birçok tür dünyasına girer. Kendini yazarak da ifade eden insan bazen okuduğu bir metinde de kendisini bulabilmektedir. Özellikle bireyin zihinsel, sosyal, ahlaki ve duygusal gelişimi için edebiyat çok önemlidir.

“Çocuk fitratı boş bir levha durumunda olduğu için, onda icra edilen her tesir bizzat Hz. Peygamberin teşbihiyle taş üzerine demir kalemle işlenen nakış gibi silinmez bir mahiyet taşır. Öyleyse çocukların terbiyesiyle ilgili meselelerin hâli söz konusu olunca çocuk edebiyatına da ayrı bir yer verilmesi gerekir” (Canan, 1987:72).

Çocuğun edebiyatla tanışmasını okul öncesi dönemde aile kontrol ederken ilerleyen çağlarda okuyacağı her eser hayatına atılmış bir ilmek gibidir. Seçici olmayı öğrenen çocuk yaşına ve seviyesine uygun eserlere bilinçli bir adım atmaktadır. Edebiyat yalnızca estetik zevk ve ahlaki değerler içermemektedir. Bunun yanında çocuğun eğitiminde ve dil gelişiminde de önemli rol oynar. Görüldüğü üzere çocuk deyip geçmek yerine ona verilen her bilgiyi akıl süzgecinden geçirmek gerekir.

2.3.2. Çocuk Edebiyatının Hedefleri

Eğitim ile edebiyat arasında çok önemli bir bağ vardır. Bu bağ sayesinde öğrenirken eğlenen, eğlenirken düşünen ve üreten bireyler yetişmektedir. Ders esnasında konuya bağlı olarak çeşitli materyaller kullanılmaktadır. Edebi eserler bu materyallerin başında gelmektedir. Okuma kültürü aşılacak istenen çocuklara okul öncesi dönemden hatta anne karnından itibaren kitap okunarak aşinalık kazandırılmak istenir. Bunların yanında çocuk edebiyatının birçok hedefi vardır.

Şimşek çocuk edebiyatının hedeflerini şu şekilde sıralamıştır:

- “ 1. Kendine güven duygusunu geliştirmek,
2. Başarma isteği ve çabası uyandırmak,
3. İnsana ve çevreye karşı duyarlı olma bilincini kazandırmak,
4. Sosyalleşme ihtiyacını duyurmak,
5. Oyun, eğlence, öğrenme isteklerini kamçulamak,
6. Farklı alanlara, ilgi çekici olay ve kavramlara yönelik dikkatleri geliştirmek,
7. Güzellik ve estetik duygu gibi ruhsal ihtiyaçları karşılamak,
8. Çocukta dil gelişimini sağlamak,
9. Hayal gücünü, yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirmek,
10. Değişik yaş gruplarındaki çocukları ilgi duydukları konulara yönlendirmek,
11. Çocukta duygu ve algıların gelişmesine zemin hazırlamak,
12. Çocuğun zihinsel gelişimine katkı sağlamak,

13. Kişilik gelişimine olumlu katkılarda bulunmak,
14. Kitabı sevdirmek, kitabın vazgeçilmez bir eğlenme, öğrenme ve bilgilenme aracı olduğunu fark ettirmek,
15. Okul öncesinde dinleme ve dinlediğini anlama, resim okuma; okul döneminde resim ve metin okuma becerisiyle okuduğunu kavrama yeteneğini geliştirmek,
16. Güzellik duygusunu geliştirecek estetik değerlerde edebi ürünlerle çocuğu tanıştırmak,
17. Çocuğu şiir, hikâye, roman, masal, fabl, çizgi roman, bilimsel kitap, biyografi gibi türlerde nitelikli eserlerle buluşturmak,
18. İçinde doğup büyüdüğü toplumun kültür ve bilgi birikiminden haberdar etmek,
19. Yetişkinlerin zihinsel ve duygusal deneyimlerinden yararlandırmak,
20. Düşündüklerini ve hissettiklerini yazı yoluyla anlatma isteği uyandırmak” (Şimşek, 2005:31).

Çocuk edebiyatı tüm bunların yanında çocuğun duygusal gelişimini de desteklemektedir. Okuduğu bir kitapla neşelenen, kahkahalar atan çocuk bir anda ağlayabilir. Çocuk kimi zaman içindeki boşluğu kendi için yazılan eserleri okuyarak doldurur. Bu sayede kimlik gelişimini de tamamlar.

Eğitimin önemli araçlarından biri olan edebiyat sayesinde hem eğlenen hem öğrenen bireyler topluma kazandırılmaktadır. Üreten ve düşünen bir toplum için ne okuduğunu bilmek de çok önemlidir. Çocuğa görelik açısından eserler yaş gruplarına göre değerlendirilerek sınıflandırılmıştır.

2.4. Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Çocuk metinlerinde bulunması gereken özellikler nasıl olmalıdır? Bu soru çocuk edebiyatı kavramı hayatımıza girdiğinden bu yana tartışılmaktadır. Çocuk kitaplarında olması gereken genel nitelikler, İstanbul’da Nisan 1975 tarihinde toplanan Çocuk Kitapları Semineri’nde şu şekilde saptanmıştır:

- “1.Çocuk kitapları, çocuğun gelişme düzeyine uygun konuları işlemeli, dili yalın, kavramlar açık seçik olmalıdır.
2. Konular ilgi çekici biçimde sunulmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır.
3. Konunun işleniş, bilim verilerine ve evrensel ahlâk kurallarına uygun olmalıdır. İnsanı ve çevresini gerçekçi açıdan tanıtmalı, yurt sevgisini, insan sevgisini ve yardımlaşma duygusunu güçlendirici olmalıdır.
4. Denemeci, araştırmacı, eleştirici, kısacası özgür düşünceli insan yetiştirme amacı göz önüne alınarak yazılmalıdır.
5. Çocuğun kendini tanımasına, kişiliğini geliştirmesine katkıda bulunmalıdır. Çocuk kitaplarında aranacak nitelikleri ayrıntılarına girerek uzatabiliriz. Ancak bunun yazarın elini kolunu bağlamak gibi bir sakıncası vardır. Yazarı bir noktadan sonra 18 yaratıcılığı ile baş başa bırakmak daha doğru olur. Bunun yerine çocuk kitaplarında neler olmaması gerektiğini belirtmek daha kolaydır:
1. Çocuk kitapları her türlü önyargılardan arınmış olmalıdır. Irk üstünlüğü, din ayrılığı ve bağnazlık dolaylı ya da doğrudan aşılınmamalıdır.
2. Yurt sevgisi ve Türklük bilinci geliştireceğiz diye evrensel değerler bir kenara itilmemeli, düşmanlık ve öç alma duyguları körüklenmemelidir.
3. Yiğitlik abartılmamalı, çocuklara, yanılmaz insan, her şeyi bilen, her şeyi başaran insan örnekleri sunulmamalıdır. Başka bir deyişle, çocuk kitaplarında etiyle, kemiğiyle, başarı ve başarısızlığıyla insanı tanımalıdır. Çelişkileri ile, düşünce ve duyguları ile insan

davranışını öğrenmeli, başkalarında kendini görebilmelidir. Katı ahlak kuralları içinde sıkışıp kalmamalı, hoşgörü ve esneklik kazanmalıdır.

4. Kadercilik, alın yazısı gibi insanı köstekleyen inanışlara yer verilmemelidir.
5. Her kitabı bir ahlak yargısıyla sonuçlandırmak, çocuğu aptal yerine koymaktır” (Yörükoğlu, 1976:292; Akt. Oğuzkan, 2001).

Seminerdeki bilgiler ışığında aslında çocuk kitaplarının nasıl olması gerektiği ile nasıl olmaması gerektiği verilmiştir. Çocuk edebiyatı metinlerinin yaşlara göre tasarımı ve taşınması gereken özellikleri bulunmaktadır. Görsel ve içerik özellikleri, dil ve anlatım unsurları kitaplarda uygunluğu aranan başlıklardır. Karatay edebi metinlerde bulunması gereken özellikleri şu başlıklara ayırmıştır:

“1.Çocuk kitaplarının görsel tasarımı:

Resimleme

Metin tasarımı

Kapak, boyut ve cilt tasarımı

Sayfa ve yazı tasarımı

2. Çocuk kitaplarının içerik özellikleri:

Çocuk kitaplarında edebi unsurlar

Çocuk kitaplarında konu/tema

Çocuk kitaplarında karakter/kahraman

Çocuk kitaplarında kurgu

Çocuk kitaplarında anlatım biçimi: Üslup ve bakış açısı

Çocuk kitaplarında ileti: Ana düşünce

3. Çocuk kitaplarında dil ve anlatım

Çocuk kitaplarında söz varlığı

Çocuk kitaplarında cümle

Çocuk kitaplarında söz sanatları” (Karatay, 2011:77-115).

Bu başlıklara göre çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikler aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

Çocuk kitaplarının görsel tasarımı

Resimleme

Bir kitabı ilk gördüğümüz an ve sayfaları çevirdiğimizde karşılaştığımız uyum bizi kitaba davet etmektedir. Bu nedenden ötürü resimleme özellikle çocuk kitapları için önem taşımaktadır.

Çocuk kitaplarında resim, kitabı süsleme, metni açıklama ve tamamlama gibi işlevler görür.

- “Süsleme amacıyla yapılanlar, kitabı çekici hale getirir. Sembolik anlatımlı, yer yer masal tadı veren resimlerdir.
- Metni açıklamaya yönelik resimler, okumayı öğrenme aşamasında, anlatımı somutlaştırmaya yarar. Düşüncüyü, kavramı ve nesneyi sözcüklerle birlikte açıklama görevi üstlenir, böylece öğrenmeyi hızlandırır.
- Metni tamamlayan resimler ise yazıyla anlatılması zor olan konuları çizgi yardımıyla açıklamaya yarar. Çocuğun söz dağarcığı sınırlı ise bu tür resimlemelerden hoşlanması doğaldır” (Şimşek, 2007: 27).

“Resimler bakılan, sonra görülen anlamın ilerisine geçmeli; izleyiciyi, resmi yapan sanatçının gerçekliğine (iç dünyası, dünyaya ve sanata bakış açısı vb.) ulaştırmalıdır. Bunun için resimler estetik kaygı ile üretilmeli, çocukların yaşamında güzel bir uyaran olmalıdır. Çocuk kitaplarındaki resim, anlatıdaki sözcüklerin soyut dünyasını görselleştirerek somutlaştırmalıdır” (Kaya, 2011: 17).

Resimler, çocuk kitaplarında hikâyede anlatılanı görsel olarak yansıttığı gibi tek başına da bir durumu anlatabilirler. Çocuk kitaplarını resimleyenler çocukların yaş düzeylerine göre bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini, çocukların kavrama, algılama özelliklerini iyi bilmeli ve hikâyeyi ona göre resimlemelidir. Çünkü algılanıp kavranabilen “nitelikli resimler metnin iletisini tamamlar, metinde sözcüklerle anlatılmayanları çizgi ve renklerin diliyle çocuğa aktarır; metnin kurgusuna koştur çocuğu eğlendirir, düşündürür ve heyecanlandırır” (Sever, 2000: 645).

Çocuk kitaplarındaki görseller yaş gruplarına göre değişiklik gösterirken renkler ve resimlerin gerçekliği de her seviyede farklı olmaktadır. Karatay (2011: 81-82) çocuk kitaplarında yer alan resimleri Parsons ve arkadaşlarının yorumları ışığında verilen gelişim ilkelerine göre 3 maddede özetlemiştir:

- Çocuk kitaplarında görsellerin gelişim seviyelerine uygun olması gerektiğine değinilmiştir. 2-7 ve 7-9 yaş arasındaki çocuklara göre

hazırlanan görsellerde parlak ve canlı renkler kullanılması, gerçeklikle birebir örtüşmek yerine daha esnek tasarlanması gerektiğini söylemektedir. 10 yaş ve üzerindeki çocuklar için hazırlanan görseller gerçekliğe daha çok uymalıdır.

- Kullanılan görseller metni anlamaya yardımcı olacak niteliğe sahip olmalıdır.
- Görseller çocukta farklı çağrışımlar yaparak yaratıcılığını geliştirmelidir.

Bu bilgiler ve yorumlar ışığında çocuk kitaplarındaki görseller yaratıcı düşünmeyi harekete geçirerek çocuğun hayal dünyasına katkı sağlamalıdır. Yaş grubuna göre gerçekliğe yakın ya da gerçeklikten uzak olabilmektedir. Ama en önemlisi de metinle uyum içerisinde olmasıdır.

Metin tasarımı

Karatay ‘a göre (2011: 88) çocuk kitaplarında resimler olduğu kadar metin tasarımı da önem taşımaktadır. Metin tasarımı ve resimler ahenk içinde görsel uyumu yakalamalıdır. Karatay’a göre metin tasarımı çocuk kitaplarının nitelikli hâle gelmesini sağlayan unsurların başında gelir. Kitap içindeki görseller ve sayfa tasarımı birbirini ne kadar tamamlarsa çocukta kitaba karşı ilgi ve okuma isteği o kadar artmaktadır. Çocuk kitaplarında resimlerin yerleştirileceği yer olarak metnin üstü, sayfanın üst kısmı ya da metnin alt kısmı söylenmektedir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı

Çocuklar için oluşturulan eserlerde kapak, boyut ve ciltleme de önemlidir. Kitabı eline alan çocuk ilk olarak kapak ile karşılaşır. Bu durumda kapağın hitap ettiği yaş grubunun ilgisini çekecek şekilde olması da önemlidir. Karatay (2011:90) kapağı kitabın davetiyesine benzetmektedir. Kapak kitaba albesini katan ve çocuğu okumaya davet eden görsel bir ögedir.

“Kitaplar çocukları okumaya isteklendirecek bir tasarım anlayışını yansıtmalı, çocuklar kendileri için üretilen bir araca verilen önemi, gösterilen saygıyı, kitabın dış yapı(biçimsel) özellikleriyle bütünleşmiş olan tasarım özeninden anlayabilmelidir” (Okuyan, 2009: 135-159).

Özellikle okul öncesi dönemde kapak tasarımı ve bol resimler çocuğu kitaba çeken öğelerden biridir. Bu doğrultuda farklı yaş grupları için çeşitli kapak tasarımları ile bütünleşmiş çocuk eserleri oluşturulmaktadır.

Bir kitabın kapağı kadar boyutları da önemlidir. Okul öncesi dönem için oyuncak olarak görülen kitap farklı boyutlarda basılmaktadır. Fakat kitabın taşınabilirliği bu noktada çok önemlidir. Karatay(2011:90) bu konuda kitapların ilgi çekici olması kadar kullanışlılığının da önemli olduğunu dile getirmektedir. Farklı farklı boyutlarda tasarlanabileceğini söylemektedir.

Çocuk kitaplarında bu unsurların yanında kağıt kalitesine de dikkat edilmelidir.

“Çocuk kitaplarının kağıt kalitesi, mürekkebi, ciltlenme şekli diğer biçimsel tasarım özellikleridir. Kitaplarda gözü yormayacak mat(sarımtırak) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta kağıtların kullanılmasına dikkat edilmelidir. Göz satır üzerinde 20-25 karakterlik bir genişliği kapsar, bu ise bir satırda 3-4 sözcük demektir. Buna aktif görüş alanı, genişliği denir. Bu genişlik, göz kasları gelişmemiş, yavaş okuyan çocuklarda altı karaktere, bir sözcüğe (2 cm’ye) kadar düşebilir” (Karatay, 2011b:24).

Karatay’ a göre satır uzunluğu 1-5. sınıflarda 7-8 cm’yi, sonraki dönemlerde ise görme alanının gelişmesine paralel olarak 9-11 cm’yi geçmemelidir.

Boyuttan sonra önemli diğer nokta ise ciltlemedir. İyi bir cilt yapılmış kitap uzun süre kullanılabilir. Sayfaların dağılıp kopmaması, rahat açılıp okunabilmesi için ciltleme önemlidir.

“Kitapların üç tür ciltleme şekli vardır. Bunlardan birincisi *sicimle ciltleme* ince tel ya da iplikle dikilmesi; ikincisi *tel zımba* ile dikme, üçüncüsü kitap formlarının *tutkallama* tekniğiyle bir araya getirilerek ciltlenmesidir.

Sicimle dikme, kitap baskı sayısının fazla olması durumunda maliyetlidir, fakat en dayanıklı ve kullanışlı olması bakımından tutkalla ciltleme tekniğinden sonra en iyisidir” (Karatay, 2011: 91).

Sayfa ve yazı tasarımı

Sayfa tasarımı kitabın kolay okunabilirliğini etkileyen unsurlardandır. Sayfa kenarındaki boşluklar, satır araları ve resimlerin konumu ile ilgilidir.

“Kitabın sayfa tasarımı, metin ve resimlerin sayfa üzerine konumlandırılırken sayfanın alt-üst, sağ-sol kenar ve satırlar arası boşlukları, kitabın kolay okunabilir ve gerektiğinde kenarına not

alınabilir genişlikte tasarlanmalıdır. Bunun için sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılmalı, satır araları normal aralıklı ya da normalden biraz daha fazla aralıklı olmalı ve paragraf uzunlukları, 1 ve 3. Sınıflar için kısa tutulmalıdır” (Gürel vd., 2007:35).

Yazı tasarımı ise kullanılan punto ve yazı karakteri seçimini kapsamaktadır. Çocuğun gelişim düzeyine göre yazı büyüklüğü de artıp azalmaktadır. Kullanılan yazı karakterinin süslü ya da farklı olması yine yaş grubuna göre değişen etmenlerdendir. Bu durum kitabın okunabilirliğini de etkilemektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı yayınlar için ve ders kitapları için seviyelere göre harf büyüklüğü belirlemiştir. Bu harf büyüklükleri şu şekildedir:

6 yaş – 24 punto

7-9 yaş – 16-18 punto

12 yaş ve üzeri – 11 punto

“İlköğretim 4.sınıf ve sonrası için hazırlanan kitaplarda (9-12 yaş üstü) 10-12 puntoluk harf karakterlerinin kullanılması hızlı okuyabilmeyi kolaylaştırmaktadır. Çocuklarda görme alanı genişlediğinden bu yaş ve üstü için büyük puntolu yazılarda göz sıçramaları artar, gözler çabuk yorulur ve anlam kurma yavaşlar, okunan metne karşı dikkat ve ilgi dağılır. Ayrıca süslü karakter, karmaşık yapılarıyla okunabilirliği zorlaştırır” (Koyuncu ve Kaptan, 2005:29).

Punto büyüklüğü ve yazı karakteri okumayı kolaylaştıran ya da zorlaştıran unsur olmaktadır. Ayrıca satır arası ve harfler arası boşlukta okumayı etkilemektedir. Karatay’a göre bu durum; paragraflar 1-3.sınıflar için 3-5 cümleyi, 4-5.sınıflar için ise 5-7 cümleyi geçmemelidir. Çünkü çocuklar uzun paragrafları okudukları zaman zihinlerinde onu özetleyip anlam kurmaya çalışırken zorlanabilmektedir.

Karatay (2011:93) genel olarak verilen bu bilgileri sekiz maddede sorularla toparlamıştır. Çocuk kitaplarındaki görsel tasarımın (dış yapının) nitelikli olup olmadığını şu soruları sorarak bulabiliriz:

1. Kitap kapağındaki resimler canlı, ilgi çekici ve parlak mı?
2. Ön kapağındaki resimler içerikle ve arka kapaktaki özet ile uyumlu mu?
3. Kitap okurken gözü yormayan, mürekkebi akmayan mat kağıda basılmış mı?

4. Kitap ebat ve hacim bakımından kullanışlı mı?
5. Yazı karakteri büyüklüğü gözü yormayacak nitelikte ve baskısı kaliteli mi?
6. Kitapta kullanılan resimlerin estetik değeri var mı, çocukların sanatsal gelişim dönemlerine göre resimleme yapılmış mı?
7. Resimler farklı çağrışımlar uyandırıyor mu? Çocukların duygu-düşünce dünyalarını ve yaratıcılığını geliştiren nitelikte mi?
8. Metin ve resim tasarımları birbiriyle uyumlu mu?

Çocuk kitaplarının görsel tasarımı kadar içerik özelliklerinin de üzerinde durulması gerekmektedir. Kitabın konusu, kurgusu, karakterleri, mekanı, dili, üslubu, verilmek istenen mesaj, söz sanatları içerik özelliklerinde değinilecek başlıklardır. Nitelikli bir çocuk kitabı seçiminde metinlerin taşınması gereken biçim ve içerik özelliklerine dikkat etmek gerekmektedir.

Çocuk kitaplarının içerik özellikleri:

Çocuk kitaplarında edebi unsurlar

Karatay'a (2007:465) göre çocuk edebiyatı kavramı 20.yüzyılın ilk dönemlerinde ortaya çıkmış ve hedef kitle olarak çocuğu merkeze almış bir edebiyattır. Sözlü ya da yazılı olarak ortaya çıkan edebiyat ürünlerinin çocuğun dikkatini çekebilmesi için bir bütün olarak çocuğa görelige uyması ve çocuk gerçekliğini taşıması gerekmektedir. Edebi unsurları değerlendirirken konu/tema, anlatım biçimi, üslup, kurgu, karakterler gibi temel unsurlar da çocuğun ilgisini çekebilecek nitelikte olmalıdır. Çocuğa yönelik hazırlanan yapıtlar çocuğu bilişsel, zihinsel, ruhsal açıdan desteklemeli aynı zamanda oynama, eğlenceli vakit geçirme, hayal kurma ve estetik gibi temel ihtiyaçlarını karşılamalıdır. İstenilen nitelikte kitapların basılması ve çocuğun ihtiyaçlarını karşılaması için öncelikle basılan eserlerin çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkelerine uygun olması gerekmektedir. Sever (2008) çocuğa görelilik ilkesinin çocuğun dil evrenini göz önünde tutmayı, ilgilerini, ihtiyaçlarına göre hazırlanacak okuma metnini verilen özelliklerle örtüştürmeye zorladığını dile getirmektedir. Daha farklı bir söyleyişle çocuğa görelilik, çocuğa uygun dil ve anlatımı kullanarak ilgilerini karşılamaktır. Çocuk eserlerini oluştururken dikkat edilmesi gereken diğer kavram

ise çocuk gerçekliğidir. “Çocuk gerçekliği, çocukların gerçekmiş gibi alımladıkları, fakat hiç de nesnel olmayan alımlama farklarının yakalanmasıdır.” (Dilidüzgün, 1996: 83) Çocuk olayları yetişkinden farklı alımlamaktadır. Çocuk gerçekliği ve çocuğa görelik, çocuk gibi konuşup davranmak değil olaylara çocuğun gözünden bakabilmektir. Bu doğrultuda çocuklar için oluşturulan eserlerin çocuk gerçekliği ve çocuğa görelik ilkelerine uygun olması çocuğun ihtiyaçlarını karşılaması açısından önem taşımaktadır.

Çocuk kitaplarında tema/konu

Tema ve konu bir eser içerisinde iki ayrı önemli unsurdur. Konunun içerisinde verilmek istenen mesaj okuyucuyla buluşur. Konu “konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu.” şeklinde tanımlanmaktadır. (TDK, 2005: 1211). Tema çocuk ve yazar arasında istenilen mesajı vermek adına köprü oluşturur. Bu konuda Sever (2015: 140) “edebiyat yapıtlarında ileti denildiğinde ise sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı akla gelmelidir.” demektedir.

“Konu bir yazıyı oluşturan, üzerinde söz söylenen, düşünce belirtilen olay, olgu, durum veya sorundur” (Özdemir, 2002:20).

Çocuk kitaplarında işlenen konular seviyelerine uygun, ilgi ve istekleri doğrultusunda verilmiş aynı zamanda çocuk gerçekliğine ve çocuk duyarlılığına sahip olmalıdır. Çocuk kitabı okumaya başladığında “Bu kitapta ne anlatılıyor? Kitabı okursak ne olacak?” gibi sorular sormaya başlar ve kitap çocuğu içene alıp sürüklerse severek okumaya devam eder. Kitapları çocuklara sevdirmek için, yaş gruplarına daha iyi hitap edebilmek için kız ve erkek çocukların hangi yaşlarda ne tür konulara ilgi duyduğunu da bilmek gerekmektedir.

“...Çocuk gerçekliği çocuklaşmak demek değildir. Çocuk gerçekliği çocukların gerçekmiş gibi alımladıkları, fakat hiç de nesnel olmayan alımlama farklarının yakalanmasıdır. Çocuk bakışının en önemli öğelerinden biri, çocukların yaşamında ilk kez karşılaştığı gerçeklerin onların dünyasına sokulmasıdır... Gerçek bir yazın ve sanat eğitimi karşımızda hammadde olarak duran çocuğun gerçeklerini kavramak önemlidir” (Dilidüzgün, 2004: 66).

Gelişim seviyeleri doğrultusunda çocukların okuma ilgileri değişkenlik gösterebilmektedir. Bu durumu Karatay şu şekilde açıklamaktadır:

“1.Aşama (2-7 yaş) gelişim düzeyindeki çocuklar anne, kardeş, aile sevgisi, özellikle olağanüstü ve gizemli olaylar ve doğa olayları, hayvanlar, gezi;

2.Aşama (7-9 yaş) gelişim düzeyindeki çocuklar insan, doğa ve hayvan sevgisi, olağanüstü olaylar ve durumlar, gezi;

3.Aşama (9-12 yaş) gelişim düzeyindeki çocuklar kahramanlık, macera, mizah-komiklik, gezi ve fantastik;

4.Aşama (12-15 yaş) gelişim düzeyindekiler ise sevgi, kahramanlık-tarih, gezi, bilim-kurgu, macera, mizah-komiklik, korku-gerilim konulu kitapları okumaktan hoşlanırlar. Özellikle 12-15 yaş gelişim düzeyinde, sevgi konulu kitapları kızlar, tarih-kahramanlık konulu kitapları ise erkekler daha çok tercih etmekte, diğer konular arasında cinsiyete göre okuma tercihleri benzer bir dağılım göstermektedir.” (Karatay, 2011:97-98).

Çocukların değişen okuma ilgilerine göre çocuk kitaplarında işlenen konularda değişkenlik göstermektedir.

İlgi çekicilik ve okunabilirlik açısından çocuk kitaplarında işlenen konu ile ilgili şu özelliklere dikkat edilmelidir:

1. Kitapta işlenen konu çocukların hoşlandığı, sevdiği türden mi?
2. Anlatıda sürekli aksiyon var, hikâye akıcı mı?
3. Kurgu benzerlerinden farklı, orijinal ve yeni mi?
4. Konu akla yatkın ve inandırıcı mı?
5. Olaylara giriş mahiyetinde bir ön hazırlık (masallardaki döşeme bölümü gibi) yapılmış mı?
6. Anlatılan olaylar, sebep-sonuç; sonuç-sebebe ilişkilerine dayanıyor, konu mantıklı bir olay örgüsü ile gelişiyor mu?
7. Kurgu iyi yapılandırılmış, olaylar fark edilebilir dönüm noktaları ile gelişiyor mu?” (Karatay,2011:98).

Bu kriterlere göre çocuk kitaplarındaki konular değerlendirilerek çocuğa uygunluğu belirlenebilmektedir. Bu sayede daha nitelikli kitaplarla buluşan çocuk okuma kültürüne ve gelişimine etkin bir şekilde katkı sağlamış olur.

Çocuk kitaplarında kahraman/karakter

Çocuk kitaplarında karakter çok önemli olmaktadır. Çünkü okuduğu kitaptaki karakter ile kendisini özdeşleştiren çocuk günlük hayatına da yön veren karakterlerle bütünleşerek davranışını şekillendirebilmektedir. Karatay’a göre çocuğun okuduğu kitaptaki olumlu niteliklere sahip karakterlerle özdeşleşip rol model alması için anlatımın inandırıcı ve günlük yaşam kadar gerçekçi olması gerekmektedir. (Karatay, 2011:99)

“Çocuk hangi yaş grubunda olursa olsun, okuduğu kitapların kahramanlarıyla özdeşleşir. Yazar bunu bilmek, kahramanlarını seçerken de bu özdeşleşme yönünü sürekli göz önünde bulundurmak zorundadır. Çocuk kitaplarında gereğinden fazla kahraman bulunmamalı, diğer kahramanlar bir ana kahraman çevresinde açık tanımlarla ilgilendirilerek anlatılmalıdır. Çünkü çocuk karmaşık yapıları anlayabilecek, karmaşık ilişkileri yorumlayacak düzeyde değildir. Masal

ve masal türü kitaplarda kahramanların özellikleri farklı bir teknikle sunulmalıdır” (Yalçın ve Aytaş, 2011:47).

Karatay çocuk kitaplarındaki karakter ve kahraman analizini yapabilmek için şu sorulara dikkat edilmesi gerektiğini söylemiştir:

“1.Yazar, karakterleri duruma göre farklı tekniklerle tanıtabilmiş mi?

- Düz anlatım yoluyla,
- Hikâyede geçen diyalogların içinde,
- Başkalarının düşünceleriyle,
- Karakterin kendi düşüncesiyle(monolog),
- Olayların içinde sergilediği davranışlarla,

2.Karakterler gerçek yaşamdaki gibi tatminkâr ve inandırıcı mı?

3.Hikâyede karakterlerin güçlü ve zayıf yönleri kolaylıkla görülebiliyor mu?

4.Hikâyede sıra dışı karakterlere de yer verilmiş mi?

5.Karakterlerin iyi veya kötü davranışları yaşları ve geçmişleriyle örtüşüyor mu? Yazar bunların nedenlerini gösteriyor mu?

6.Hikâye devam ederken gelişen ya da büyüyen bir karaktere yer verilmiş mi?” (Karatay, 2011:101-102).

Bu maddeler ışığında çocuk kitaplarındaki karakter analizleri yapılarak uygun nitelikteki kitaplarla çocuklar buluşturulabilmektedir. Bu sayede olumlu örnek olan kahramanlar aracılığıyla toplumsal kuralları öğrenir ve özümserler.

Çocuk kitaplarında kurgu

Yazınsal metinlerde önemli olan diğer bir ögede kurgudur. Özdemir’e (2002: 112-113) göre kurgu en sade tanımıyla kişilerin birbiriyle, doğayla, kendileriyle ya da çevreleriyle çatışmasıdır.

Sever (2008:128), çocuk edebiyatı eserlerinde olay boyunca gerilim oluşturan ve okuyucunun merak duygusunu ve ilgisini canlı tutan dört çeşit çatışma olduğunu belirtir:

- Kişi-kişi çatışması
- Kişinin kendisiyle görülen çatışması
- Kişi ile doğa arasındaki çatışma
- Kişi ile toplum arasındaki çatışma

Bir öyküde verilen çatışmada sonunda neler olacağı önceden tahmin edilirse okuyucunun okuma isteği ve merakı zayıflar. Bu durumdan ötürü yaş seviyesine göre çocuk eserlerinde verilen çatışma ve düğümler daha sürükleyici olmalıdır.

Karatay (2011:103) çocuk eserlerindeki çatışmanın yaş düzeyine göre ilerlemesi gerektiğini özellikle 2-7 ve 7-9 yaş gruplarında kurgunun doğrusal olarak ilerlemesi gerektiğini, kurguda geri dönüşlere başvurulmamasını dile getirmiştir. Bu durumun sebebi olarak bu yaş grubunun kronolojik zaman algılarının yeterli düzeyde gelişmemesini ve olayların başını-sonunu karıştırma ihtimali olduğunu öne sürmektedir.

Çocuk eserlerinde verilen metinlerin en başından sonuna kadar okuyucu merakla sürüklemesi okuma isteğini artırmakla birlikte okuyucuyu canlı ve dinamik tutmaktadır. İyi bir çocuk eseri de bu özelliklere sahip olmalıdır.

Çocuk kitaplarında anlatım biçimi

“Üslup, yazarın konuyu anlatmada kelime seçimi ve cümle kurma biçimi olarak tanımlanabilir” (Karatay, 2011:104).

Özellikle çocuk eserlerinde üsluba dikkat etmek gerekmektedir. Gelişim dönemindeki çocuk yeni kelimeler öğrenip kelime dağarcığını geliştireceği bu zaman diliminde yetkin eserlerle karşılaşmalıdır.

Dilidüzgün (2006:160), çocuklar için yazmanın yetişkinler için yazmaktan daha güç olduğunu söylemektedir. Büyükler neyin kendilerine uygun olduğunu bilerek seçim yaparken çocuklar belli bir döneme kadar seçim yapmada büyüklerinin kontrolündedir. Bu doğrultuda çocuklar için seçilen eserlerde uygun üslup aranmalı, çirkin ve kaba sözlerden arınmış; sade, akıcı ve anlaşılır bir dile sahip olan eserler seçilmelidir. Aksi takdirde dil gelişiminin olduğu bu dönemlerde kelime dağarcığına istenmeyen sözcükler eklenebilir ve uygun olmayan bir konuşma biçimine sahip olabilir.

“Çocuk kitaplarında, gereksiz ve bayağı her sözcüğü anlatımın dışında bırakan bir üslup yeğlenmelidir. Anlatımda ‘duruluk, akıcılık, açıklık, yakınlık, çeşitlilik ve kişisel’ etkili ve güzel bir üslup yaratmanın temel koşulları olarak görülmelidir” (Sever, 1995: 14-15).

Yalçın ve Aytaş (2011:47) ‘a göre her kitapta belli sayıda bilinmeyen sözcüğe yer vererek bunları kitabın sonunda sözlük oluşturup açıklama yoluyla çocuğun kelime dağarcığına da katkıda bulunulmuş olunacaktır. Bu şekilde seviyeye uygun yeni kelimeler öğrenen çocuk daha düzgün cümleler kurarak kendini ifade edebilecektir.

Yalçın ve Aytaş (2011,48) çocuk kitaplarında anlatımın üçüncü kişi ile yapılmasının daha yaygın olduğunu ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar bu durumun çocukların kafasını karıştırdığını göstermiştir. Birinci kişi ağzından olan anlatımın daha samimi olduğu dile getirilerek sohbet havası içerisinde yapıldığında çocuklar tarafından daha çok benimsendiği ve sevildiği görülmüştür.

Çocuk eserlerinde bakış açısını ve üslubu değerlendirirken çocukların olaylara bakış açısına katkı sağlayıp sağlamadığı noktasına da dikkat edilmelidir. Karatay çocuk kitaplarında anlatım biçimini değerlendirirken şu sorulara başvurabileceğimizi dile getirmektedir:

- Yazarın üslubu edebi türe ve işlenen konuya uygun mu?
- Anlatım esnasında kullandığı üslup net ve anlaşılır mı?
- Konuşmalar doğal mı? Karakterlere uygun mu?
- Yazar oluşturduğu ruh hali nasıl? (iyimser/kötümser)
- Hikâyede bakış açısı değişiyor mu? Okuyucunun ufkunu nasıl etkiliyor? (sınırlandırıyor /genişletiyor) (Karatay, 2011:106).

Çocuk kitaplarında ana düşünce

Her edebi eserde verilmek istenen bir mesaj vardır. Aynı zamanda her eser bir amaç taşımaktadır. “Ana düşünce bir metinde anlatılanların bir yargı oluşturabilecek şekilde somut olarak dile getirilmesidir” (Aktaş ve Gündüz, 2002).

Çocuk eserlerinde verilmek istenen mesaj zorla benimsetilmeye çalışılmamalı, özellikle belli bir fikir çocuğun aklına kazınmaya uğraşılmamalıdır. Eğlenmek ve bilgi sahibi olmak için kitap okuyan çocuk idealize edilmiş fikirlerin içinde boğulmamalıdır. Dilidüzgün (2004: 97) bu konuda kitabın yazarının otoriter düşüncelerinden arınmış olması gerektiğini söylemektedir. Aynı zamanda çocuğa belli erdemleri ve dünya görüşlerini zorla benimsetmemek gerektiğini de dile getirmektedir.

Karatay (2011,108) için çocuk kitapları sadece eğlendirme amacı gütmemektedir. Çocuk eğlenceli zaman geçirmenin yanında dürüstlük, adalet,

erdem, hoşgörü, saygı-sevgi, çalışkanlık-yardımlaşma gibi kavramları ve değerleri de öğrenmelidir.

Çocuk kitaplarında dil ve anlatım

Çocuk kitaplarında kullanılan dil Karatay’a (2011:109) göre günlük hayattaki gibi doğal olmalıdır. Kitaplarda kullanılan dil çocuğun gelişim düzeylerine uygun olmalıdır.

“Dile dayalı anlatımın temel yapılarını sözcük ve cümleler oluşturur. Anlatımda kullanılan cümlelerin uzunluğu, sözcüklerin türü, uzunlukları, günlük hayatta kullanım sıklıkları, mecaz veya gerçek anlamda olmaları çocukların okuduğu metni anlama düzeyini etkiler” (Karatay, 2011:109).

Çocuk kitaplarının söz varlığı

Söz varlığı kelimesi alan yazında kelime dağarcığı, söz dağarcığı gibi anlamlarla karşılanmaktadır. “Söz varlığı bir dilde kullanılan veya bir kimsenin bildiği, kullandığı sözlerin bütünü, söz varlığı, vokabüler, kelime hazinesi olarak tanımlanabilmektedir” (TDK, 2005:1805).

Çocuk kitaplarında kullanılan kelimelerin seviyelerine uygun olması ve kelime dağarcıkları doğrultusunda ilerlemesi gerekmektedir. Okul öncesi döneme hitap eden eserlerde günlük hayattaki dilin kullanılmasının daha doğru olduğu görülmektedir. “Kitaplarda kullanılan dil ile konuşma dili arasında bir uçurum olmamalıdır” (Kıbrıs, 2006: 28).

Güneş, çocuk kitaplarında yer alan kelime ve kavramların anlaşılabilmesi için dikkate alınması gereken özellikleri şu şekilde belirtmiştir:

1.Daha az harfe sahip kelimelerin belleğe daha kolay yerleştiğini,

2.Somut kelimelerin soyut olanlara göre daha kolay öğrenildiğini,

3.Soyut kelimelerin daha az harfli olsa bile somut olanlara oranla daha zor öğrenildiğini söylemektedir (Güneş, 2000:337).

Yapılan araştırmalar söz varlığının *etkin ve edilgin söz varlığı* olmak üzere ikiye ayrıldığını ortaya koymaktadır.

“Etkin söz varlığı insanın günlük hayatta yaygın olarak kullandığı, edilgin söz varlığı ise anlamını bildiği; ama sürekli kullanmadığı sözcüklerden oluşmaktadır” (Güleryüz, 2002:13).

Yaşlara göre etkin ve edilgin söz varlığı değişkenlik göstermektedir.

“Amerika’da yapılan bir araştırmaya göre 6 yaş çocuklarının etkin söz varlığı 2600, edilgin söz varlığının 14700; 10 yaş çocuklarının etkin söz varlığı 5500, edilgin söz varlığının 34300; 14 yaş çocuklarının etkin söz varlığı 8500, edilgin söz varlığının ise 62500 sözcükten oluştuğu belirlenmiştir” (Göğüş, 1978: 24).

Karatay anlatımın açık ve anlaşılır olması gerektiğini, daha çok somut kelimeler kullanılması gerektiğini, yazım-noktalamaya özen gösterilmesini ve yabancı kelimelerden çok Türkçe kelimelerin kullanılması gerektiğini dile getirmektedir.

Çocuk kitaplarında cümle

Çocuklar çabuk sıkılan ve dikkatleri kısa sürede dağılan bireyler olduğu için onlara hitap eden kitaplar daha özenli yazılmalıdır. Okurun ilgisini canlı tutan bir kurgu, özenle seçilmiş kelimelerden oluşan cümleler diğer tamamlayıcı unsurlarla birleşerek çocukları kitabın etkisi altına alabilmektedir.

Çocuk kitaplarında olması gereken bütün özelliklerin yaş grubu ve seviyelerine uygun olması gerektiği gibi cümle yapısı da seviyeye uygun olmalıdır.

“Cümlelerin kısa, net ve basit olması, tam ve tek anlam ifade etmesi, belleğe kolay yerleşmesini sağlamak ve okunabilirliği artırmaktadır” (Güneş, 2000:337).

Özellikler okul öncesi dönem çocuklar için hazırlanan eserlerde cümle yapısına dikkat edilmelidir. Karmaşıklıktan uzak sade ve anlaşılır bir yapıda olmalıdır.

“İlköğretimin 1. ve 2. sınıflarında, cümleler biraz daha uzun ve dolaylı olabilir, ancak metnin bütününe yaymadan, çok seyrek kullanılarak çocuğun daha yoğun anlamlı, karmaşık anlatımlı metinlere alıştırılması sağlanabilir. Devrik cümleler de metne aynı sıklıkta yerleştirilebilir.

İlköğretim 3. ve 4. Sınıf düzeyindeki yaş grubunun sözcük ve kavram sınırları zorlanarak, bileşik cümleler kurulabilir, birkaç kavram aynı cümle içinde işlenebilir. Ancak zorlamanın tüm

metne yayılmaması ve zaman zaman yoğun cümle temposu düşürülerek çocuğun metinden kopmaması sağlanmalıdır.

5. sınıf ve sonrasında, çok özenli, karmaşık ve bileşik yapıda cümleler kurulabilir; ancak yazar, anlatmak istediği düşünceyi çok iyi kavramış olmalıdır ki anlaşılabilir bir metin halinde sözcüklere dökülsün ve okuyan da onu alımlayabilsin” (Akt. Kaya, 2008:16).

Seviyeye uygun olmayan cümle yapıları okuma zevkini azaltarak anlama oranını da düşürmektedir. Bu sebepten çocuk kitapları duyuşsal ve bilişsel özellikler dikkate alınarak oluşturulmalıdır.

Çocuk kitaplarında söz sanatları

Sözü daha etkili kılmak, sözcükleri süslemek ve farklı anlamlar kazandırmak amacıyla söz sanatlarına başvurulmaktadır. Çocuk eserlerinde okul öncesi dönemden başlayarak belli kalıplar çerçevesinde söz sanatlarına yer verilmektedir.

“Eserler oluşturulurken kullanılan kelimeler rast gele seçilmez belli bir düzene ya da kurala göre belirlenirler, bu belirleme aşamasında düşünülerek işlenen metin, zengin dil ve anlatı olanaklarıyla donanır. Bu şekilde zenginleştirilen metinde söz sanatları etle tırnak gibi dil ile iç içedir. Bu sayede eserlerde sanatların kullanılması dile ayrı bir canlılık, ayrı bir anlam zenginliği ayrı bir ifade ustalığı kazandırmaktadır” (Odabaş vd., 2013:61).

Eserlerde kullanılan söz sanatları ile anlam zenginleşerek farklı boyutlara ulaşmaktadır. Bu sayede eserde kullanılan kelimeler ahenk içinde yeni anlamlara bürünmektedir.

“Okul öncesinden itibaren çocuklar, metaforları kullanmaya, okul döneminde ise dili bir obje olarak görmeye başlamaktadırlar. Okul döneminde çocuklar, dil üstü becerileri edinme, karmaşık gramer kurallarını öğrenme ve farklı sosyal ortamlarda dili kullanma konusunda ustalaşmaktadırlar. Ergenlik döneminde kendilerine özgü üslup, dili kullanma stilini oturtmaya çalışmaktadırlar” (Owens,1996, akt. Çalışkan, 2009:9)

Okul öncesi dönemden itibaren daha çok masallar yoluyla söz sanatları çocuğa verilmeye başlanmaktadır. Şimşek, masallarda sık kullanılan intak ve benzetme sanatının edebiyatın çocuklara hediyesi olduğunu söylemektedir (Şimşek, 2007:1).

2.4.1. Yaş Gruplarına Göre Çocuk Yayınları

Çocuk daha anne karnında söylenen ninniye ya da anlatılan masala tepki verir. Dış âlemden ki uyaranlara karşı bu kadar açık olan çocuk doğduğu andan itibaren de çevresine karşı duyarlıdır. Bu algı açıklığını bilinçli bir şekilde

yönetmek gerektiğinden çocuklar kaliteli ve seviyelerine uygun eserlerle ne kadar erken tanışırsa o kadar faydalı olacaktır. Kitap her dönemde çocuğun ilgisini çekmektedir. Önemli olan uygun yaş grubuna ait kitapları çocuklarla buluşturmadır. Bu sayede okuma kültürü gelişen bireyler ortaya çıkarak aktif kelime hazinesi sayesinde kendisini daha iyi ifade edebilen çocuklar yetişecektir. Çocuğun yaş grubu ile gelişim düzeyi arasındaki bağlantıyı koparmamak gerekmektedir.

Stebler araştırmasında İsviçre’de çocukların okuma seviyelerine göre isimler aldıklarını söylemektedir:

“5 yaşından itibaren “Bildermäus” (resim faresi),
6 yaşından itibaren “Lesetiger” (okuma kaplanı),
7 yaşından itibaren “Lesepirat” (okuma korsanı),
8 yaşından itibaren “Leselöwe” (okuma aslanı),
Sonra “Leseprofi” (profesyonel okuyucu)” (Stebler, 2011: 127)

Şimşek ise çocuk kitaplarını yaş gruplarına göre şu şekilde sınıflandırmıştır:

“Kitap her yaşta çocuğun ilgisini çeker. 0-6 yaş grubu için kitabın anlamı çeşitli aşamalarda farklılık gösterir. 0-2 yaş döneminde kitap çocuk için herhangi bir oyuncaktır. Tanıdığı ve bildiği nesnelerin resimlerinden (tek tek figürlerden) oluşur ve bir hikâye anlatmaz. Rengarenk, karton, mukavva ya da bez kitaplardır.

2-3 yaş döneminde çocukta dil gelişimi hızlanır. Kelime dağarcığı gelişir. Buna bağlı olarak ses tekrarlarına dayanan, tekerleme tarzında metinleri tekrar tekrar dinlemek ister.

3-4 yaş grubu çocukları, kendilerini dil aracılığıyla ifade edebilirler. Yaşadıkları olaylarla ilgili resimli kitaplar ilgilerini çeker. Olay ve resim arasında birebir ilişki kurmaya başlarlar. Bu yaş grubu çocukları, kendilerine okunan resimli kısa bir hikâyeyi dikkatle dinlerler. Bu dönemde hayal güçlerini kullanarak resimleri anlatmaya çalışırlar. Anlattıklarını ilgiyle dinleme, çocukta yaratıcı düşünce, hayal gücü ve dil yeteneğinin gelişimine zemin hazırlar.

4-5 yaş döneminde çocuk, dil gelişimine paralel olarak daha çok hayal gücünden beslenen masal ve hikâyeler dinlemekten hoşlanır. Altı yaşına yaklaşırken çocuğun ulaştığı sözcük sayısı iki bini bulur. Gerçeğe yakın hikâyeler, doğa olayları, hayvanlar, uzay, makineler çocuğun ilgisini çekmeye başlar. Bu yaşlarda çocuk, hikâye kurgulamaktan da hoşlanır. Çocuğun bu yaşlarda yalan söylemeye başladığını ve inanılmaz hikâyeler uydurduğunu hatırlamakta yarar vardır. Söz konusu yeteneği değerlendirmek amacıyla, 15 çocuğa örneğin köpek ve su kelimeleri verilebilir ve bunlardan bir hikâye kurgulaması istenebilir.

5-6 yaş grubu olarak tanımlanan okul öncesinde masal, masalımsı hikâye, hikâye, tekerleme, şiir ve bilmece gibi türler ilgi görür. Bu dönemde çocuklar genellikle masallardan hoşlanırlar. Ancak her seferinde yeni bir masal anlatmak gerekmez. Çocuk, daha önce dinlediği bir masalı, bir tekerlemeyi, bir şiiri de tekrar dinlemekten zevk alır.

6-7 yaş grubundaki çocuk okumayı öğrendiği için, anlatılanları dinlemek yanında, kolayca okuyup anlayabileceği iri puntolu resimli kitaplardan hoşlanır. Tren, uçak gibi ulaşım araçları, hayvan ve peri masalları ile şaşırtıcı hikâyeleri dinlemek ve okumak ister.

8-9 yaş çocukları olağanüstü öyküler yanında gerçek öykülerden hoşlanırlar.

9-10 yaş grubu çocukları, olağanüstü kahramanlık hikâyelerine ilgi duyar. Halk masalları, gerçekçi hikâyeler ilgi alanlarına girer.

10-15 yaş grubundaki çocuklar için, kitabın karşısında sinema ve televizyon vardır. Çocuğun okuma hızı yetersizse ve periyodik olarak kitap okuma alışkanlığı edinmemişse, kolayca kitaptan uzaklaşıp televizyona yönelebilir. Çizgi romanlardan başlayarak, yazı oranı gittikçe artan kitaplar, bu yaş çocuğuna okuma alışkanlığı kazandırır. Kız çocuklar için ev ve aile temalı metinler, erkek çocuklarda kahramanlık temalı serüven hikâyeleri, okuma zevkinin kalıcı olmasını sağlar” (Şimşek, 2005: 28-29)

Kız ve erkek çocukların ilgi alanlarının farklılığını göz önüne aldığımızda kitap zevklerinin de bu doğrultuda değişebileceğine ulaşmaktayız. Çocuk kitaplarında yaş grupları ile beraber cinsiyet de göz önünde bulundurulmaktadır.0-2 yaş döneminde oyuncak olarak görülen kitap zaman içinde eğlenme, araştırma, bilgi edinime aracı haline dönüşmektedir.

2.5. Dede Korkut Hikayeleri’nin Çocuk Edebiyatında Kullanılması

Dede Korkut Hikayeleri kültürümüz için önem taşıyan eserlerden biridir. Destandan Halk Hikayesine geçiş ürünü olan Dede Korkut Hikayeleri nazım ve nesir karışık olarak yazılmıştır. Yazıldığı dönemin dil ve kültür unsurlarını içinde barındıran eserin Türk Kültürü ve Halk Edebiyatı açısından da değeri büyüktür. Bu hikayelerde Türk halkının yaşam biçimi, devlet yapısı, aile yaşantısı, yardımlaşma, büyüklere saygı, dua etmek gibi birçok değere yer verilmiştir. Dede Korkut Hikayelerinde yer alan bu değerler eserin çocukların eğitiminde de kullanılmasını sağlamıştır. Geçmişin izlerini taşıyan bu hikayeler kültür aktarımı ve değerler eğitimi açısından çocuk edebiyatında yer almaktadır.

Çocuklar için yazılan eserlerin hangi özelliklere sahip olması gerektiğine önceki bölümümüzde değinilmiştir. Çocuk edebiyatında önemli olan noktalardan biri de eserde işlenen temalardır. Tema eserin içerisinde asıl verilmek istenen düşüncedir. Bu doğrultuda Dede Korkut Hikayeleri işlenen tema bakımından oldukça zengindir. İşlenen temalar ışığında çocuk edebiyatı birçok değeri kazandırmak amacıyla Dede Korkut Hikayelerinden yararlanmaktadır. Yardımcı ve Tuncer (2002) çocuk kitaplarında olması gereken temaları şu şekilde sıralamaktadır: Yurt sevgisi, doğa sevgisi, aile sevgisi, kahramanlık, sadakat, başarı, dürüstlük ve çalışkanlık gibi temaların olması gerektiğini dile getirmektedir. Halk edebiyatı eseri olan Dede Korkut’a baktığımızda bu temalara sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Bu eserler sayesinde de çocuk kendi kültürünü tanıma fırsatı bularak birçok değeri de öğrenme imkanına sahip olur. Çocuk edebiyatı eserleri kaleme alınırken halk edebiyatı türlerinden kaynak olarak

yararlanılmaktadır. Bu kaynaklar kültürel özellikler taşıdığı ve halkın zevkini yansıttığından, nesilden nesile aktararak günümüze ulaşmaktadır. Çocuklara millet şuurunu kazandırmak, kültürel değerleri aktarmak için halk edebiyatı ürünlerinden yararlanılmaktadır. Bu doğrultuda Dede Korkut hikayelerinin de bahsedilen özellikleri taşıdığını görmekteyiz. İçinde barındırdığı değerler ve kültürel öğeler sayesinde çocuk edebiyatı eserlerinde Dede Korkut hikayelerine yer verilmesi çocukların kültürünü tanımasına ve değerler eğitimine katkı sağlamaktadır.

2.5.1. Dede Korkut

Dede Korkut hakkında bilgilerimiz sınırlıdır. Fakat Dede Korkut kitabına da ismini vermiş olan “Dede Korkut” için kitabın giriş kısmında şunlar yazmaktadır ve derleyicinin ağzından öğütler verilmektedir:

“Bayat Boyundan Korkut Ata derler bir er ortaya çıktı. O kişi, Oğuz'un tam bilicisi idi. Ne derse olurdu. Gaipten türlü haber söylerdi.” “Korkut Ata Oğuz Kavminin her müşkülünü hallederdi. Her ne iş olsa Korkut Ata'ya danışmayınca yapmazlardı. Her ne ki buyursa kabul ederlerdi. Sözü nü tutup tamam ederlerdi.”

“Dede Korkut söylemiş: Lapa lapa karlar yağsa yaza kalmaz, yapağılı yeşil çimen güze kalmaz. Eski pamuk bez olmaz, eski düşman dost olmaz. Kara koç ata kıymayınca yol alınmaz, kara çelik öz kılıcı çalmayınca hasım dönmez, er malına kıymayınca adı çıkmaz. Kız anadan görmeyince öğüt almaz, oğul babadan görmeyince sofraya çekmez. Oğul babanın yerine yetişenidir, iki gözünün biridir. Devletli oğul olsa ocağının korudur.”

“Dede Korkut bir daha söylemiş: Sert yürürken cins bir ata nâmert yiğit binemez, binince binmese daha iyi. Çalıp keser öz kılıcı nâmertler çalınca çalmasa daha iyi... Çala bilen yiğide, ok'la kılıçtan bir çomak daha iyi. Konuğu olmayan kara evler yıkılsa daha iyi... Atın yemediği acı otlar bitmese daha iyi. İnsanın içmediği acı sular sızmasa daha iyi.” (Ergin, 2003)

Bu bilgiler ışığında Dede Korkut'un Bayat Boyundan olduğu, kendisine Korkut Ata dendiği, Oğuzlar için önemli bir kişi ve akıl hocası olduğu, gaybdan haber aldığı ve ne derse gerçekleşen bir gücünün olduğu bilgisine ulaşabilmekteyiz. Dede Korkut kitabının biri Dresden diğeri Vatikan olmak üzere günümüze ulaşan iki yazma nüshası bulunmaktadır. Bu eserler incelendiğinde Dede Korkut'un iyiyi, doğruyu, birlik ve beraberliği, dayanışmayı vb. değerleri öğütlediği görülmektedir. Dede Korkut kitabın sonunda herkes için dua etmektedir. Dede Korkut hakkında yeterli bilgiye ulaşılamasa da Dede Korkut Hikayeleri incelendiğinde kutsal ve bilge kişiliğe sahip bir kişi olduğu yargısına ulaşarak insanlara yardımcı olup yol gösterdiği söylenebilmektedir. Dede Korkut

kitabında toplam on iki destan yer almaktadır. Dede Korkut Hikayelerinin bilinen isimleri şu şekildedir:

1. Dirse Han Oğlu Boğaç Han
2. Salur Kazanın Evinin Yağmalanması
3. Kam Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek
4. Kazan Bey Oğlu Uruz Bey' in Tutsak Olması
5. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul
6. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı
7. Kazılık Koca Oğlu Yegenek
8. Basatın Tepegöz'ü Öldürmesi
9. Begil Oğlu Emren
10. Uşun Koca Oğlu Seğrek
11. Salur Kazan' ın Tutsak Olması
12. İç Oğuz'un Dış Oğuz' a Asi Olup Beyrek' in Öldürülmesi

2.6. Çizgi Roman

Çizgi romanın birçok tanımı yapılmaktadır. İlk olarak mağara duvarlarında başladığı düşünülen çizgi roman için “resmin bir türü “denilmiştir (Kireççi, 2008:23).

Ortaya çıktığı andan itibaren çizgi romanlar hem büyükler hem küçükler tarafından ilgi görmüş, her yaş grubuna hitap etmiştir. Anlattığı konuyu içinde yaşıyormuşçasına anlatan çizgi romanı Meydan Larousse “çizgi roman veya resimli roman, konusu art arda çizgi resimlerle verilen ve kişilerin konuşmaları ağızlarından çıkan yuvarlaklar içinde yazılı olan resimler dizisi” olarak tanımlamıştır (Anonim,1992:220). Verilen özellikleriyle resim ve yazının iç içe

olduğu ve konuşma balonlarının yer aldığı çizgi roman bir tür olarak okuyucuyla buluşmaktadır.

Wigan çizgi roman kavramını “çizgi romanlar grafik sanatların bir koludur ve çoğu zaman bir fikrin, bilginin ya da anlatının sıraya dizilmiş kareler içindeki resim ve yazılarla iletilmesine verilen isimdir” şeklinde açıklar (Wigan,2012:67). Çizgi romanda çizim ve yazının uyumuyla verilmek istenen mesaj kare ya da konuşma balonları içerisinde okuyucuya aktarılmaktadır.

Levent Cantek ‘in Ali Platin ’den aktardığı tanım ise, “Çizgi roman elle çizilmiş (...) ardarda gelen, bir metinle bütünleşen ve basılı (...) resimlerden oluşan anlatım biçimidir” şeklinde olmuştur (Akt. Cantek, 2014, s.22).

Çizgi roman bazı kaynaklarda dünyanın 9. (Alpin, 2006) bazı kaynaklarda ise 8.(Ceran, 2002:28-29) büyük sanatı olarak söylenmektedir. Çizgiler ve resimlerin harika uyumuyla oluşturulan çizgi roman her dönem popülerliğini korumaktadır.

“Çizgi roman, bir anlatım aracıdır ve bu araçla hayata dair her şey ifade edilebilir. Tıpkı sinemacıların, ressamların, öykücülerin, şairlerin ve romancıların yaptığı gibi” (Bezci, 2004:8). Çizgi roman aracılığıyla anlatılmak istenen olaylar tekrar yaşanıyormuşçasına okuyucuya hissettirilerek merak duygusunu canlı tutmaktadır. Hem eğlendiren hem güldüren ve bunun yanında düşündüren çizgi romanlar çocukların da zevkle okuduğu edebi türlerdendir.

Çizgi romanı Kosta Ceran şöyle tanımlamıştır:

“Ne resim, ne de yazıdır. Resmin ya da yazının, bütünleyici olarak kullanılan diğer bir faktörle ilişkisi sonucunda ulaştığı sentezdir. Yani çizgi roman, birbirinden farklı iki temel unsurun (metinle resmin) kaynaşmasıyla oluşan bir anlatım biçimi, bir kurgu sanatıdır. Çizgi roman içindeki yazı ve çizimin birbirine oranı, yapılacak kurguya ve anlatılmak istenen olaya bağlı olarak sürekli bir şekilde değişime uğrar ... Romanesk özelliklerine karşın, bir yönüyle romanın yozlaşması olan çizgi roman, diğer bir yönüyle de çağdaş sanat-edebiyat türleri arasında kendine özgün ve ciddi bir yer edinmiştir. Çizgi roman bir sanattır ve özünde yaşadığı çarpıcı ayrımların, karşıtlıkların öne çıkardığı yalın bir ironiye sahiptir. Kısacası çizgi roman yaratıcıdır ve sayılı sanatların sekizincisidir” (Akt. Cantek, 2004:28).

Çizgi roman hem resim sanatı hem de yazının uyumuyla bir araya gelerek kurgulanmış bir edebi eser olmaktadır. Bu özellikleriyle okuyucunun dikkatini

canlı tutarak kitapların zevkle okumasını sağlamaktadır. Çizgi romanın tanımını Barker (1983) de şu şekilde yapmıştır:

- “ 1. Düzenli aralıklarla yayımlanırlar.
2. Çizgi romanın her sayısında benzer davranışları sergileyen karakterleri vardır.
3. Benzer konuları işleyen farklı çizgi romanların karakterleri birbirine benzer ve bu karakterler aynı davranış kalıpları ile karşımıza çıkar.
4. Çizgi romanın sunduğu dünya ile okuyucunun dünyası arasında bir bağlantı oluşur ve çizgi romanın dünyası okuyucuyu adeta içine alır” (Akt. Özşen ve Sayın, 2004, s. 77).

Çizgi roman karikatür ile karıştırılmaktadır. Bunu ayırmanın yolu çizgi romanın devam etmesi ve birçok sayfadan meydana gelmesidir. “Çizgi romanlar mizahi bir şekilde hazırlandığından, ismini de İngilizcede “comics” veya “funnies” anlamına gelen güldürü şaka kelimelerinden almıştır” (Alsaç, 1994:13-16).

2.6.1. Çizgi Romanın Tarihi Serüveni

Çizgi romanın ortaya çıkıp doğması ve gelişimi farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bazıları resim yazısı olan hiyeroglifi, bazıları ise Ortaçağ’ın Bateux dokumalarını çizgi romanın başlangıcı olarak yorumlamıştır. Eisner’e (1985) göre, çizgi roman ne sadece resim ne de yazıdır, o iki farklı iletişim ögesini eşsiz bir ustalıkla bir araya getiren daha önce hiç görülmemiş estetiğe sahip bir sanattır.

“Cartoon (çizgi resim) sözcüğü ilk kez 18. yüzyılda Ressam William Hogart’ın resimle yazıyı birleştirdiği ve resim serileri çizdiği çalışmaları için kullanılmıştır. İlerleyen zamanda çizgi romanların önemli bir unsuru olacak olan balonlar da ilk kez Hogart tarafından kullanılmıştır. Hogart, birçok kaynakta çizgi romanın öncüsü olarak kabul edilmiştir” (Tuncer 1993; Akt. Ertemsir, 2011: 64).

“Çizgi romanın tarihi serüvenini araştıran David Kunzle, İsviçreli sanatçı Rodolphe Töpffer’i (1799-1846) bu türün babası olarak söylemektedir. Ayrıca Goethe, Töpffer ‘i yeni bir sanatın üreticisi olarak gösterip, övmüştür” (Gürdağcık, Akt. İlhan,2016).

Dünya çapında hızlı bir şekilde yayılan çizgi roman kısa sürede popüler olarak birçok ülkede rağbet görmektedir. Bu ülkelerden en çok çizgi romanı kullanan ve bunları çizgi filmlere de uyarlayan ABD’dir. Çalışmaya ışık tutması amacıyla dünyada çizgi romanın gelişimine de kısaca göz atmak gerekmektedir.

2.6.2. Dünya’da Çizgi Roman

Amerika’da 1930-1940 yılları çizgi romanın en parlak yılları olarak değerlendirilmektedir. Sanayileşme sürecinden sonra okuyucu gazete köşelerinde ve dergilerde çizgi romanla buluşmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda;

“Çizgi roman kendi doğal gelişimi içinde, üretimiyle ilgili olarak iki önemli biçim oluşturdu. İlki “Kahraman çizgi romanları” oldu. Popüler kültürün üzerinde durduğu bu tür çizgi romanlarıdır. Yaratıcısının önemi yoktur. Bir anlatıyı çizgi romana has kod ve kanallarla iletmekten başka bir şey yapılmaz. İkincisi, sanat olarak kimliğini bulduğu yıllarda ortaya çıktı: “Yaratıcı çizgi romanları”. Karmaşık bir biçime ve estetik ölçülere sahip, çizgi roman konusu olarak düşünölemeyecek anlatılar kullanılan bu tür yapıtlarda bir anlam boyutu vardır, bütünüyle biçimsel değildir” (Cantek, 2012:27).

Kahraman çizgi romanlarda eğlence mizah ön planda olmaktadır. Gazetede yayımlanan çizgi romanlar serbest bir şekilde çevrilip okuyucuyla buluşturulmaktadır. Teksas, Zagor, Kaptan Swing, Tommiks gibi Amerikan kültürünü çizgi romanlardan öğrenen bir kitle oluşmaktadır. Çizgi romanlar aracılığıyla sadece Türkiye değil tüm dünya ölkeleri Amerika’nın kültürünü tanımıştır.

Çizgi romanların ilk örneği 1886 yılında gazete köşesinde yazılan Sarı Çocuk’ tur. Sarı Çocuk çizgi romanında konuşma balonları ile yazılar verilerek resim ile bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Daha sonraki dönemlerde çizgi roman hızla arttığı için yayınevleri bu tür üzerine de çalışmış ve dergi boyutunda çizgi romanlar ortaya çıkmıştır.

1930’lı yıllarda çizgi romanda Süperman, Batman, Captain America, Wonder Women, Yüzbaşı Amerika, Spider Man gibi kahramanlar doğmuştur. Murray (2011), bu hayal ürünü olan karakterlerin amacının adalet, doğruluk ve Amerikan vatandaşlığı olduğunu söylemektedir.

Bu yıllara kadar süper kahraman çizgi romanları popülerken 2.Dünya Savaşı sonrasında bilim-kurgu, gerilim, suç ve polisiye konularını ele alan çizgi romanlar popüler olmuştur.

1960’ lı yıllarda süper kahraman çizgi romanları tekrar yükselişe geçmiştir. Marvel adındaki bir şirket çizgi romanlardaki süper kahramanlara yeni özellikler de ekleyerek insani yönleri de çizgi romana yansıtmıştır.

2000’li yıllarda çizgi roman sinemaya aktarılmıştır. Oyunları da yapılan çizgi romanlar daha da popülerleşmiştir. Bu popülerliğini koruyan çizgi roman hakkında olumsuz eleştiriler ve yorumlar yapılmaya da başlanmıştır. Çizimlerin çocukların gelişimini olumsuz etkileyebileceği yönünde yorumlar dile getirilmiştir. 1954 yılında ABD’de bu ve gelecekte yapılacak yorumları engellemek amacıyla çizgi romanların yayınlanma ölçütlerini taşıyan kurallar metni yürürlüğe konulmuştur. Bu metne “Çizgi Romanlar Yayın Kuralları” denilmiştir. Belirlenen kurallara göre;

- “ 1. Suçu özendirici, meşrulaştırıcı, insanları suça teşvik edici tarzda yayın yapılamaz.
2. Devletin güvenlik görevlileri başta olmak üzere hiçbir devlet mensubu küçük düşürülemez.
3. Evlilik kutsiyetine zarar verilmemeli, boşanma vakaları iyi bir olay gibi gösterilmemelidir.
4. Cinsel konular evlilik dışında normal bir olay gibi çizgi romanda yer almamalıdır.
5. Çizgi romanlar okuyucuyu dehşete düşürecek, okuyucuya korku verecek, ürkütecek tarzda başlığa sahip olmamalıdır ve içerikleri bu buna benzer sahnelerden arındırılmış olmamalıdır.
6. Kötülükler sonu iyiliğin önemi ortaya çıkarsa kullanılabilir.
7. Okuyucuları uyuşturucu vb. kötü alışkanlıklardan korumak için bu tür alışkanlıkların zararlı olduğu içerikte vurgulanmalıdır.
8. Konuşma metinleri kibar ve naif olmalı aşırı argo ya da sokak ağzının kullanılması yasaklanmıştır.
9. Her türlü din ve ırka saygılı olmak esastır aksi durumlar kesinlikle yasaklanmıştır.
10. Olay örgüsünün sonunda iyinin kötüyü üstünlüğü esastır.
11. İnsan vücudunun çıplak bir şekilde kullanılması, cinsel çekiciliğe sahip insan resimlerinin yer alması ya da buna benzer çağrışımlar kesinlikle yasaklanmıştır” (Tuncer,1993:88-92).

Kuralların çıkması üzerine yayınevleri bocalama sürecine girmiştir. Bu dönemde ülkemizde yerli çizgi romanların üretimi için bir fırsat doğmuştur.

2.6.3. Türkiye’de Çizgi Roman

Türkiye’de çizgi romanları irdelemek için ilk olarak Osmanlı Dönemine gitmek gerekmektedir. Osmanlı döneminde karikatür ve mizah içerikli yayınlar görülmektedir. Esas amacı güldürü olan çizgi romanın karikatür ve mizah ile ilişkisi kurulabilmektedir.

“Türkiye’de basılı ilk çizgi roman örneği 1852 yılında Hosvеп Vartanyan Paşa’nın yazıp çizdiği Ermenice harfli Türkçe eser olan “Boşboğaz Bir Adem” dir. Bu eser dikkate alındığında Türkiye’de çizgi roman 144 yaşındadır. Türkiye’de Türkçe basılı yayınlarda yayınlanan ilk çizgi roman örneği ise 24 Nisan 1869 tarihli İstanbul adlı gazetede yayınlanan çizgi romandır. Bu tarih dikkate alındığında ise Türkiye’de çizgi roman 127 yaşındadır” (Çakmak, 1996:25).

İlk yerli çizgi roman çizeri ise Orhan Tolon’dur. Cantek’in (2002:60) deyimiyle Tolon baloncuklar yardımıyla kareler arası devamlılığı sağlayan ilk

Türk çizer olmuştur. “Kara Maske” dergisi ise ilk çizgi roman yayını olma özelliği taşımaktadır. Dergi Mandrake ve Tarzan gibi çevirilmiş eserlerden oluşmaktadır (Cantek, 2002:96).

1950’li yıllarda çizgi roman gazetelerde çıkmaya başlamıştır. Hürriyet gazetesinin ekinde yayınlanan çizgi romanın çeviri örnekleri verilmiştir. Çevirilerin yanı sıra Fatoş, Dedektif Nick ve Güngörmüşler de bu yıllarda yayınlanmıştır (Cantek, 2014).

1960-1970’li yıllarda çizgi romanlara tarihi kahramanlar da konu olmuştur. Milli duygular kahramanlar aracılığıyla ön plana taşınmıştır. Bu kahramanlar şunlardır:

Karaoğlan (1963), Timur (1964 ve 1968), Kahramanlar (1964), Akbulut Kaan (1964), Ogan (1966), Kızıltuğ (1967), Akbulut (1967), Alptekin (1968), Tarkan (1970), Tolga (1971), Malkoçoğlu (1974), Kara Murat (1974) (Tuncer 1993:25).

1970’li yıllara gelindiğinde savaşın verdiği etki ülkemizde de görülmüştür. ABD de olduğu gibi bizde de serüven ve mizah ayrımı olmuştur. Mizahi bantlar gazete, serüven bantlar ise hem gazete hem dergilerde yerini bulmuştur. Abdülcanbaz, Cici Can ve Bizimkiler mizahi bantlara örnek olmaktadır. Salata ve Gırgır dergilerde yer alan karikatürize edilmiş çizgi romanlardır (Cantek 2002:210). Gırgır dergisi; Avanak Avni, Kelebek Hüsnü, Muhlis Bey, Çılgın Bediş gibi sevilen çizgi roman örnekleriyle okuyucuları buluşturmuştur. Gırgır dergisi gelecekteki mizah dergilerine de örnek olmuştur (Alpin,2006; Cantek, 2002).

1980-1990’lı yıllarda çizgi roman değer kaybetmiştir. Teknolojik gelişmeler karşısında zayıf kalan ve az tercih edilen çizgi romanın düşüş yaşaması sebebiyle çizer sayısı azalmış ve yayınevleri kapanmıştır (Akgün, 2008; Cantek, 2004). Bu yıllarda yaşanan durgunluk sebebiyle 1986-2002 yılları arasında Kültür Bakanlığı 39 adet çizgi roman yayını çıkararak okuyucularla buluşturmuştur. Karabudak bu eserleri tematik olarak inceleyerek iki gruba ayırmıştır. Karabudak (2015) tarafından yapılan araştırma sonunda Kültür Bakanlığı tarafından çıkarılan çizgi

romanların başarılı olduğu ve içerik bakımından çocukların düzeyine uygun olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir.

2000’li yıllara gelindiğinde tüm dünya geneliyle birlikte ülkemizde de çizgi romana bir dönüş yaşanmıştır. Yayımlanan çizgi romanların çoğu çeviri olsa da kendi kültürümüzü yansıtan eserler görmekte mümkün olmaktadır. Çizgi romanın tarihi serüveninin vermiş olduğu tecrübe ile kullanım alanı da genişlemektedir. Eğlendirmenin yanında düşündürme aynı zamanda bilgi verme amacı da güden çizgi romanlar ders materyali olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde çizgi romanlar gazete, mizah ağırlıklı dergi ve web sayfalarında okuyucuyla buluşmaktadır.

2.6.4. Çizgi Romanın Özellikleri

Her ne kadar Amerika ya da Fransa’da ortaya çıkan çizgi romanlar tüm dünyayı etkisi altına almış olsa da her toplumun kültürel motiflerini yansıtan kahramanlar ortaya çıkmıştır. Toplumlar ideolojilerini farklı yollarla yansıtıyor olmakla kalmayıp eserleri de bu yönde kullanmaktadırlar. Çizgi roman da zaman içinde eğlendirmenin yanında kültürel aktarımı sağlayan bir unsur olarak görülmeye başlanan türler arasındadır. Çizgi romanların özellikleri ülkelere göre farklılık gösterse de bazı ortak özellikler etrafında birleşmektedirler.

Çizgi romanların ortak özelliklerini Tuncer (1993) şu şekilde sıralamıştır:

- “Süreklilik gösteren resimler aracılığıyla herhangi bir öykünün anlatılması,
- Hazırlanan çizgi romanların belirli zaman dilimlerinde yayımlanması,
- Çizgi roman içerisinde meydana gelen ifadelerin resim içerisinde yer alması,
- Çizgi roman içerisinde yer alan resim ve metnin birbiriyle örtüşmesi,
- Çizgi romanda yer alan karakterlerin, bir maceradan diğerine devam etmesi.”

Resim ile yazının bir bütün olarak karşımıza çıktığı çizgi romanların çeşitli türleri de bulunmaktadır.

2.6.5. Çizgi Roman Türleri

Çizgi roman pek çok kaynaktan tür ayrımı yapılmadan sunulmuştur. Araştırmalarımda e- dergi olarak çıkan bir çizgi roman dergisinde çizgi roman okuyucusu Cihan Türe çizgi roman türlerini 3’e ayırmış ve diğer okuyuculara sunmuştur. Aşağıda bu türler belirtilmiştir:

“1. Gerçeğe Çok Yakın Olanlar: Bu tür, en geniş kitleye hitap etmektedir. Zira anlaşılması kolaydır, çok daha az terim, kurgu altyapısı ve hayal gücü içerir ve sıra dışı hikayelerden hoşlanmayanlar için daha idealdir. Bu da temelde sadece okumayı seven insanların neredeyse tamamını kapsar ve diğer türleri okuyanlar da bu türleri okuyabilir. Bu grupta anlatılanlar ya da karakterler gerçek Dünya’dadır. Kişiler, yerler ya da olaylar da gerçeğin ya aynısı ya da çok benzeridir

2. Gerçek Gibi Görünenler: Bu tür, temelde en çok ürün veren ve diğer iki grup arasında oldukça dengeli duran bir yapıdadır. Hem gerçek Dünya’yı sunduğu için daha anlaşılır bir yapıdadır hem de kendini farklı şeyler arayanlar için çekici kılabilcek kadar fantezi öğeleri içerir. Kurgusunda ise ilk aşamada gerçek Dünya’yı (ya da çok benzerini) önümüzde sunarken temelinde çoğu şeyin oldukça farklı olduğu bir yere sahiptir. Çizgi romanlardan DC ve Marvel Comics’in temel serilerinin tamamına yakını bu türün içindedir.

3. Gerçek Olmayanlar: Tanıtacağımız son tür ise tamamen farklı bir gerçeklik, Dünya ya da zaman çizelgesi sunanlardır. Bunlar içinde bilinmesi gereken farklı ırklar, kuvvetler, inançlar, kronojiler ve pek çok detaylar barındırırlar ve gerçek hikayelerden çok farklıdırlar. Bu yüzden diğer iki türe göre çok daha dar bir hayran kitlesine sahiptirler” (Akt. Esmer, 2014:29-31).

Gördüğünüz gibi çizgi roman türleri arasında büyük farklılıklar görülmemektedir. Bir çizgi roman türünü okurken başka bir türe de ilgi duyulabilir. Okuyucu ilgisi ve isteği doğrultusunda seçim yaparak çizgi romanların dünyasına girmektedir.

2.6.6.Çizgi Romanın Eğitsel Yönü

Eğitim-öğretim esnasında kullanılan materyaller önem taşımaktadır. Öğrencinin daha rahat anlayıp ifade etmesine yardımcı olmak aynı zamanda eğlenerek öğrenmesine katkı sağlamak amacıyla çizgi romanlar da eğitimde kullanılmaktadır. Çizgi romanların eğitsel yönünün olduğunu savunan görüşler olduğu kadar olumsuz özelliklere sahip olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır.

Recep Nas çizgi romanı savunanların görüşlerini şu şekilde maddelemiştir:

- “1. Çocuğun serüven gereksinmesini karşılıyor.
2. Çocuğun saldırganlık dürtülerini gideriyor, azaltıyor.
3. Kısa anlatımlarıyla edebiyat örneği oluşturuyorlar. Bu da çocuğun öbür edebiyat ürünlerine yönelmesini sağlıyor.
4. Çocuk kahraman aracılığıyla başarıma duygusunu yaşıyor” (Nas, 2002:347-349).

Çizgi romanlar okunmalı diyen görüşlerin yanı sıra okunmasını zararlı gören görüşler de aşağıdaki belirtilmiştir:

"Çocukların ve gençlerin büyük bir tutkunlukla adeta tiryakisi oldukları çubuk resimli dergiler, komiksler, fotoromanlar ve gazetelerdeki yine çubuk resimli hikâyeler, onlarda konuyu uzun boylu okumak zahmetine katlanmadan, sadece resimlere bakarak ve altlarındaki bir iki satırı

okuyarak, çabucak öğrenmek alışkanlığını yerleştirdiği için okuma sabrı, zevki ve kültürü gelişmemektedir (Alpay, 1975: 37). Bu görüş çizgi romanların çocukları tembelliğe sürüklediğini savunmaktadır.

Dile getirilen fikirler çizgi romanların toplumun gerçeklik algısından uzaklaştırıldığını ve sabrını, okuma kültürünü olumsuz etkilediğini ileri sürmektedir. Yörükoğlu da konuyla ilgili fikrini şu şekilde dile getirmiştir:

"(...) Yazın beğenisini aşağı düzeyde tutar bu tür yayınlar, çocuğun değerli yapıtlara yönelmesini köstekler. Beğeniyi kösteklediği için karşıyım onlara, yoksa, okunmalarına karşı değilim (Yörükoğlu, 1977: 91).

"Çoğu içerikten yoksun resimli kitaplar da olağanüstü bir yaygınlık kazanmıştır. Tüketim ekonomisinin sonsuz olanakları bu tür kitapları gittikçe çekici kılıyor. Değil çocuklar, büyükler bile daha çok bu kitapları okuyorlar. Her toplumun gerçeğiyle bağdaşmayan bu tür yayınlar, toplumu duygu ve düşünce yozlaşmasına uğrattıyor. Böylece bir topluma yararlı olabilecek yurttaşların yetişmesi, ta kökünden kösteklenmiş oluyor" (Yörükoğlu, 1977: 90-91). Bu yazıda savunulan düşünce ise çizgi romanların her toplumdaki gerçekliğe uymadığını, düşünce olarak yozlaştırdığını söylemektedir.

Görüldüğü üzere çizgi romanların okunup okunmaması konusunda çeşitli fikirler dile getirilmiştir. Olumsuz özelliklerinin yanında olumlu özelliklerinin de bulunması çizgi romanları değerli kılarak eğitimde kullanılmasını sağlamaktadır.

"Çizgi romanlar, resimle metnin iç içe geçtiği, dil ve kültür öğretiminde, özellikle okuma-anlama becerisine katkı sağlayan son derece önemli bir araçtır. İnsanların doğayı taklit etmesiyle ortaya çıkan çizgi roman, zaman içinde resim ve metnin bir arada kullanılarak duygu ve düşüncelerin ifade ediliş biçimi haline gelmiştir. Çizgi romanların 'yozlaşmış' şekli aynı zamanda yaratıcı ve çarpıcı ayrımlarıyla yazın türleri arasında özgün bir yere sahip olmuştur"2 (Cantek, 2002:28).

Üstten, çizgi romanların eğitimde kullanılması için taşıdığı özellikleri şu şekilde vermiştir:

- 1.Çizgi romanlar, görselleri ve belli bir hikâyeyi anlatırlar.
- 2.Çizgi romanlarda ilişkiler, hareketler, duygular ve düşünceler, yer ve zaman, neden-sonuç ilişkileri gibi kurgu unsurları resim ve çizimlerle ifade edebilirler.
- 3.Çizgi romanlarda karakterler genellikle birbirlerini tekrarlayan özelliklere sahiptirler.
- 4.Çizgi romanlarda peş peşe gelen birçok olaylar veya durumlar, birbiriyle ilişkili karelerin kısa bir zaman akışına sığdırılmasıyla verilirler" (Üstten, 2014:195).

Çizgi romanların eğitsel olarak kullanımı “Türk ve Dünya Klasikleri” gibi serilerin çizgi roman formatında yayınlanması ile eğlenerek öğrenen nesilleri de beraberinde getirmektedir.

2.7. Değer

İnsan çevresiyle iletişim halinde olan sosyal bir varlıktır. Bu sebeple insanların anlaşabilmeleri için ortak bir dilde buluşmaları, ortak bir payda da keşimeleri gerekmektedir. Her toplumun ortak paydası olan kültürü ve yaşamışlıkları o toplumun bağlarını kuvvetlendirmektedir. Bizim toplumumuzda da insanlar arası ilişkileri kuvvetlendiren ve kişilerin ortak dilde konuşmalarını sağlayan unsur değerlerimizdir. Geçmişten bugüne kadar Türk toplumu için önem taşıyan değerler nesilden nesile aktararak günümüze ulaşmış bulunmaktadır.

Değer kavramının tanımı birçok araştırmacı tarafından yapılmıştır. Bu tanımlardan birisi şu şekildedir:

“Değer, bir toplumun çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, temel ahlaki ilke ya da inançlar sistemidir. Milleti millet yapan ve onu diğer milletlerden ayıran unsurların başında o milletin sahip olduğu değerler gelir. Milletler, millet olma vasfını kaybetmemek için sahip oldukları değerleri bir sonraki nesle aktarma yoluna bakarlar. Bu aktarımı başaramadıkları takdirde kültürel yozlaşma dediğimiz milletin kendine ait toplumsal ve kültürel değerlerin yıpranması, önemini kaybetmesi süreci başlar. Kültürel değerleri yıpranmış veya yok olmuş bir milletin kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlaması ve sürdürmesi imkânsız hâle gelir” (Şener, 2013: 2501).

Görüldüğü gibi değer, millet için en önemli unsurlardan biridir. Bir milleti diğerlerinden ayıran ve o milleti birlik içinde tutan bağlarıdır.

Değerin kavramı sadece eğitim alanında değil diğer alanlarda da karşımıza çıkmaktadır. Bu durum değer kavramının geniş çaplı olarak kullanıldığını göstermektedir.

“Değer kavramı felsefe, psikoloji, sosyoloji basta olmak üzere; matematik, iktisat, dini bilimler ve tarih gibi birçok bilim alanında kullanılmaktadır. Sosyal bilimler açısından değerleri bu kadar değerli kılan insan davranışlarını ele alıyor ve yorumluyor olmasıdır. Gün içinde gazetelerde, televizyonlarda vb. yerlerde yapılan konuşmalarda, programlarda mutlaka değerlerden ve değerleri içeren konulardan bahsedilmektedir” (Ulusoy, 2007: 23).

Değer kavramının çeşitli alanlarda kullanılmasına sebep olan ve onu bu kadar önemli kılan etken konusunun insan olmasıdır. Kültürel öğelere göre insan davranışları değişirken bu davranışların yorumu da değişmektedir. İnsanın

davranışı kültüründen bağımsız değildir. Bir kişinin davranışını yorumlayabilmek için davranışını o toplumun kültürüyle birlikte değerlendirmek gerekmektedir.

“Değer kavramı hem bireylerin hem de toplumların varlıklarını devam ettirmelerini sağlayan ve birlikte hareket edebilmek amacıyla toplumsal olarak doğru kabul ettikleri, uygulanmasını istedikleri kıymetler olarak tanımlanabilmektedir. Bir başka ifade ile toplumu oluşturan bireylere; iyi- kötü, doğru- yanlış, güzel- çirkin vb. uyulması veya uzak durulması gereken hareket tarzlarını belirleyen, zamana göre yenilenmesi ya da farklı yargılara bürünmesi gereken yol göstericilerdir. Çünkü değerler her zaman aynı kalmazlar ve yaşam boyunca farklı medeniyetlerle birlikte ülkeden ülkeye değişiklik gösterebilirler” (Küçük, 2016: 280).

Bazı değerler zaman içinde değişkenlik gösterebilirken bazıları ise aynı kalabilmektedir. Ulusoy ve Dilmaç (2012:16) için değer kavramı “İnsanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran ve insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünü.” olarak tanımlanmıştır. İnsanı diğer canlılardan ayıran özelliği aklıdır. Duygularını ve aklını kullanarak hareket eden insan zaman zaman kararsızlıklar yaşayabilmektedir. Bu kararsızlık anlarında insan içinde bulunduğu toplumun değerleri ışığında yol alabilmektedir. Değerler toplumları yansıtarak insanların eğitiminde de rol oynamaktadır.

2.7.1. Değerler Eğitimi ve Çocuk

Toplumların kültürünü ve yaşantılarını içinde barındıran değerler çocukların eğitiminde de karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde değer kavramı üzerinde önemle durulmaktadır. Gençlerin ve çocukların değerlerimiz ışığında bilinçli bir şekilde yetişmesi için Millî Eğitim Bakanlığı, müfredatta değerleri kazanımlar içinde benimsetmeyi amaçlamaktadır. MEB müfredatına göre (2017:7), yapılan literatür taraması sonucunda milli, manevi ve evrensel değerler 10 başlıkta toplanarak kazanımlarla ilişkilendirilip öğrencilere aktarılması hedeflenmiştir. Müfredatta on başlık altında toplanan kök değerler şunlardır:

“Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” (MEB, 2017:8).

“Değerler eğitimi, son yılların en popüler eğitim konuları arasındadır. Özellikle ilkökul ve ortaokul ders programlarında değerler eğitimi konusu ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Bu değerlerden bazıları saygı, sevgi, hoşgörü, dürüstlük, sorumluluk, barış, merhamet gibi değerlerdir. Günümüzde değerlere ve değerler eğitimine verilen önem gittikçe artmaktadır. Bunun sebebi bu

değerlere olan ihtiyacın her geçen gün artması, toplumdaki bazı değerlerin azalması olabilir. “Ağaç yaş iken eğilir.” atasözünden yola çıkarak bu değerlerin küçük yaşlarda öğrencilere kazandırılması toplum açısından faydalı olabilir” (Kıral ve Başdağ, 2017: 81).

Atasözünde de anlatılmak istendiği gibi bir davranışın küçük yaşlarda kazandırılması daha kolay olmaktadır.

“Küçük yaşlardan itibaren içselleştirilen ve davranış haline dönüşen değerler; insanı olgunlaştırır ve toplumda örnek gösterilen bir fert haline gelmeyi sağlar. Böyle bir ruh haline sahip kişi sadece kendi menfaatini düşünmekle de kalmaz başkalarının iyiliği için de çabalar. Böyle örnek fertlerin yetişmesi, değerler eğitimi ile mümkündür ve değerler eğitimi önce ailede başlayıp daha sonra örgün eğitim kurumları olan okullarda devam etmektedir” (Demirci, 2016: 9).

Ailede başlayan değerler eğitimi okul hayatıyla öğretmenler ve ders kitapları aracılığıyla öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Çocukların küçük yaşlarda daha kolay öğrendiği göz önünde bulundurulursa okul döneminde değerler eğitiminin kazandırılması önemli olmaktadır. İlerleyen yaşlarda kişilik gelişimini tamamlayan birey değişikliğe yeterince açık olmadığı için değerler eğitiminin kazandırılmasında okul öncesi ve okul dönemi büyük önem arz etmektedir.

2.7.2. Çizgi Roman ve Değerler Eğitimi

Edebi eserler insanların hoşça vakit geçirerek öğrenmesine katkı sağlamaktadır.

“Edebiyat eserleri değerleri nesilden nesile aktarmada kullanılabilecek en önemli araçtır. Ailede başlayıp okulda devam eden değer eğitimi ve aktarımı okullarda edebiyat eserleri ile etkili şekilde yapılmaktadır. Çocuk, edebiyat eseriyle okulda okumayı öğrendikten sonra tanışır ve hayat boyu farklı edebi türlerle karşılaşır” (Gümüş, 2017: 16).

Değerler eğitimine katkı sağlayan eserlerden biri de çizgi romanlardır. Çizgi roman geçmişten bugüne bir eğitim aracı olarak kullanılmaya devam etmektedir. Resim ve yazı bir araya gelerek oluşturulan çizgi romanlar her yaşa hitap etmektedir. Çocukların eğlenerek okuduğu ve okuduklarını zihinlerinde canlandırmaya çalıştıkları çizgi romanlar aynı zamanda değerler eğitimi içinde barındırmaktadır. İyi-kötü çatışmaları yardımseverlik, aile sevgisi vb. değerler birçok türde de karşımıza çıkarken çizgi roman da onlardan biri olmaktadır.

“Çocuklara ve gençlere bilgi, beceri, meslek edindirmenin yanı sıra ‘iyi insan’ olmanın yolları da öğretilmelidir. Değerler eğitimi, toplumun huzur ve mutluluğunda, birlik ve bütünlüğünde önemli bir yer tutar. İnsanların iyiye, doğruya ve güzele yönelmesinde değerler eğitimi hayati bir önem taşımaktadır. Aile içi ilişkilerde, küçük-büyük ilişkilerinde, işçi-işveren, öğretmen-öğrenci, arkadaşlık, dostluk, hatta tartışma, çatışma ve düşmanlıkta bile bir değerler

manzumesine ihtiyacımız bulunmaktadır. Millet olabilmeyi, birbirini anlayıp, empati kurabilmeyi sağlayan temel faktör ortaklaşa paylaşılan değerler manzumesidir. Bir toplumun devamında olduğu kadar gelişmesinde de milli, ahlaki değerlerinin yeni nesillere iyi bir şekilde aktarılması belirleyicidir. Gerçekten de bir milleti millet yapan nedir? Örneğin bir Amerikalıyı bir Almandan ya da bir Yunan'ı bir Türk'ten ayıran nedir? Kullandığı arabalar, evler ya da tükettiği diğer ürünler midir? Elbette ki sahip oldukları değerlerdir. Türk milletinin İstiklal Marşı'nı veya İstiklal Marşı'ndaki değerleri elinden alırsanız geriye ne kalır mesela?" (Şener, 2013: 2505 – 2506).

Değerler bir toplum için çok büyük önem arz etmektedir. İçinde bulunduğu toplumun kültür aktarımını yapan eserler de değerler bakımından oldukça zengin olmaktadır. Bu eserlerden birisi de Dede Korkut Hikayeleridir. Dede Korkut Hikayeleri Türk toplumunun geçmişteki yansımasını ve yaşantılarını nesilden nesile aktararak günümüze ulaşmış bulunmaktadır. İçerisinde kök değerler dışında birçok değeri barındıran Dede Korkut Hikayeleri eğitim içerisinde ders materyali olarak da kullanılmaktadır. Bu sayede kültürel unsurları ve değerlerimizi genç yaşta öğrenen ve içselleştiren bireyler yetişmektedir.

2.8. İlgili Araştırmalar

Çizgi Roman ve Değerler Eğitimi ile İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında diğer alanlarla ilgili çalışmalar da yapılmıştır. Biz bu çalışmamızda eğitim ile ilgili olan başlıklara yer verdik.

2006 yılında Polat tarafından hazırlanan “*Süreç Odaklı Bir Bakışla Türkiye’de Çizgi Roman Çevirileri*” isimli yüksek lisans tezinde çeviri çizgi romanlar süreç başlığı altında incelenmiştir. Çalışmada çizgi roman çevirisinin Türkiye’de farklı dönemlerde farklı sebeplerden etkilendiği ortaya konulmuştur. Çeviri çizgi romanların kaynak metne yakın düzeye ulaştığı saptanmıştır.

2010 yılında Marım tarafından hazırlanan “*İlköğretim Fransız Dili Eğitiminde Çizgi Romanların Öğreticiliği*” isimli yüksek lisans tezinde yabancı dil ders malzemesi sayılan çizgi romanların öğreticiliği üzerinde durulmuştur. Yapılan araştırmalarda yabancı dil öğretiminde en verimli zamanın çocukluk dönemi olduğuna değinilmiştir. Çizgi romanların belirli kriterler çerçevesinde ilköğretim öğrencilerine yönelik ders materyali olarak kullanılabileceği kanısına varılmıştır.

2011 yılında Işıkyıldız tarafından hazırlanan “Çizgi Romanların Yabancı Dil Olarak Fransızca Öğretimindeki Yeri” isimli yüksek lisans tezinde kolay ulaşılabilen bir kaynak ve etkili görsel destek olan çizgi romanların Fransızca’nın yabancı dil olarak öğretimindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Yapılan çalışma görsel öğelerin akılda kalıcı olması ve dikkat çekmesi nedeniyle yabancı dil öğretiminde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

2011 yılında Şen tarafından hazırlanan “Amerikan kültüründe mit ve kahraman: Washington Irving ve Mark Twain kısa hikâyelerinden Marvel çizgi romanlarına kadar mit yaratımı ve kahraman temsillerinin incelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde Amerikan kültüründe kahraman figürlerinin ve hikâyelerinin etkisinin olup olmadığı karşılaştırma yöntemiyle incelenmiştir. Tall-tale hikâye türünün Amerikan kültürünün şekillenmesinde önemli bir yere sahip olduğu düşüncesine ulaşılmıştır.

2011 yılında Taneri tarafından hazırlanan “Marc-Antoine Mathieu’nün Resim Çizgi Romanının Göstergebilimsel Analizi” adlı yüksek lisans tezinde Algirdas Julien Greimas’ın geliştirdiği göstergebilimsel yöntemle çizgi roman incelemesi yapılmıştır. Fransızca olarak yazılan tezde metnin görsel öğeleri dikkate alınarak yazılı ve görsel metin arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmaktadır.

2011 yılında Yavuz tarafından hazırlanan “Redkit ve Tarkan Çizgi Romanlarının Yapısal Açıdan Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinde Tarkan ve Redkit romanları yapısal açıdan incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken Tarkan ve Redkit romanları, Propp ve bazı araştırmacıların uyguladığına benzer yöntemle en küçük birimlere ayrılmıştır. Her iki çizgi roman da biçim ve içerik açıdan karşılaştırıldığında bakış açıları ve söylemleri farklı iken yapısal açısından benzer olduğu ortaya koyulmaktadır.

2013 yılında Efecioglu tarafından hazırlanan “Çizgi Romanın İngilizcenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Rolü” isimli yüksek lisans tezinde çizgi romanın İngiliz dili öğretiminde etkisi olup olmadığı tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma TED Ankara Koleji Vakfı Özel Lisesi 10. sınıf UB (Uluslararası Bakalorya) programına devam etmekte olan 56 öğrenci üzerinde yapılmıştır.

Deneyisel olarak yapılan çalışmada kontrol ve deney grupları oluşturulmuş ve sonuçlar karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda çizgi roman okutulan deney grubu lehine bir çıkarımda bulunulmuştur.

2013 yılında Orçan tarafından hazırlanan “*Çizgi-Roman Tekniği ile Geliştirilen Bilim-Kurgu Hikâyelerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin ve Fiziğe İlişkin Tutumlarının Gelişimine Etkisi*” isimli yüksek lisans tezi 11.sınıf öğrencileri üzerinde uygulanan deneyisel bir çalışmadır. Bu çalışma çizgi roman tekniği kullanılarak geliştirilen bilim kurgu hikâyelerinin öğrenciler üzerinde yaratıcı düşünme becerisi ve fizik tutumunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda çizgi roman tekniği kullanılarak oluşturulan bilim kurgu hikâyelerinin yaratıcı düşünmeyi geliştirdiği ve modern fizik konularında çizgi romanın materyal olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

2014 yılında Cihan tarafından yayınlanan “*Eğitsel Araç Olarak Çizgi Romanın İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Konularına Uyarlanması*” isimli makalesinde yazar çizgi romanın eğitsel yönü üzerinde durmuştur. İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders konularında kullanılmak üzere kazanımlar ışığında oluşturulan çizgi roman uyarlaması örnek olarak sunulmuştur. Çalışmanın gelecek çalışmalar için yol gösterici olabileceği dile getirilmiştir.

2014 yılında Çevik tarafından hazırlanan “*Türkçe Öğretim Programlarında Değerler ve Dede Korkut Hikayeleri’ nin Değerler Açısından İncelenmesi*” isimli yüksek lisans tezinde seçilen on beş değeri içeren toplam 416 ifade tespit etmiştir. Bu çalışmada en fazla kullanıldığı belirlenen değerler sevgi (74), dayanışma (47) dir. En az kullanıldığı belirlenen değerler ise hoşgörü (3), kanaatkarlık (6) dir.

2014 yılında Esmer tarafından hazırlanan “*Çizgi Romanların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi*” adlı yüksek lisans tezinde çizgi romanlar hakkında bilgi verilerek çocuk eğitimine katkısına değinilmiştir. 48 çizgi roman incelenmiş ve özetleri verilerek eğitsel yönü üzerinde durulmuştur.

2014 yılında Topkaya tarafından hazırlanan “*Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmelere Etkisi*” isimli doktora tezi çizgi roman kullanımının duyuşsal ve

bilişsel öğrenmeye etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma yarı deneysel desen ile Artvin ilinde 152 adet sekizinci sınıf öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın sonunda çizgi romanların öğrencilerin akademik başarılarını, demokratik algılarını ve derse yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

2015 yılında Karabudak tarafından hazırlanan “*Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Tarafından Yayımlanan Çocuk Roman ve Çizgi Romanlarının Tematik İncelenmesi*” adlı doktora tezinde 46 roman ve 39 çizgi romanın tematik açıdan çocuğa uygunluğu incelenmiştir. Araştırmada olumlu temalar yanında olumsuz temalara da sahip olan eserlerin de var olduğu gözlemlenmiştir.

2015 yılında Susar tarafından hazırlanan “*Dede Korkut Hikayelerinde Değerler Eğitimi*” adlı yüksek lisans tezinde belirlediği yirmi dört değeri içeren 329 ifadeye rastlamıştır. En fazla kullanıldığı tespit edilen değerler insan sevgisi (48) ve saygı (35) dır. En az kullanıldığı tespit edilen değerler ise alçakgönüllülük (1) ve barış (2) tır.

2016 yılında İlhan tarafından hazırlanan “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Romanların Kullanımı*” adlı doktora tezinde çizgi romanların sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasının tarih algısına, derse yönelik tutumlarına ve başarılarına etkisi araştırılmıştır. Çalışmada nitel ve nicel yöntemler kullanılmıştır. Uygulama yedinci sınıf öğrencileriyle İstanbul’un fethi konusu üzerinde yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda çizgi romanın öğrencilerin tarih algısına ve başarılarına olumlu etkisinin olduğu gözlemlenmiştir.

2016 yılında Üstten ve Pilav tarafından yayınlanan “*Temel Seviyede Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çizgi Romanların Öğrenme Düzeyine Etkisi*” isimli makalelerinde yabancılara Türkçe öğretiminde çizgi romanların etkisi üzerinde durulmuştur. Deneysel modelin uygulandığı bu çalışmada çizgi romanların okuduğunu anlama becerisinin kavrama basamağının geliştirilmesinde düz metinlere göre daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

2018 yılında Gürsoy tarafından hazırlanan “*Kitap Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Yardımcı Bir Araç Olarak Çizgi Romanların Kullanılması*” adlı yüksek lisans tezinde kitap okuma alışkanlığını artırmak ve kazandırmak için

kitap okuma saatlerinde çizgi roman okutmanın etkisi üzerinde durulmaktadır. Araştırma sonunda çizgi roman okunan kitap okuma saatlerinin hikâye kitabı okunan saatlere göre daha etkili olduğu ve okuma-yazama becerileri ile okuma alışkanlığında olumlu etkisinin gözlemlendiği sonucuna varılmıştır.

2018 yılında Karagöz tarafından yayınlanan “*Eğitici Çizgi Romanların Disiplinler Arası İçeriklerinin Belirlenmesi ve Okuduğunu Anlama Stratejilerine Uygulanabilirliği: Adam Olmuş Çocuklar ile Kahraman Kadınlarımız Serisi Örneği*” adlı makalesi seçilen çizgi romanların disiplinler arası içeriklerini belirlemek ve okuduğunu anlama stratejilerine uygulanabilirliğini göstermek amacıyla yapılmıştır. Sonuç olarak seçilen çizgi romanların disiplinler arası içerikler bakımından zengin olduğu belirlenmiş ve öğrenme/öğretmen sürecine katkı sunabileceği görülmüştür.

2018 yılında Karasu tarafından hazırlanan “*İlkokula Uyarlanmış Dede Korkut Hikayelerinde Değerler Eğitimi*” isimli yüksek lisans tezinde belirlemiş olduğu on iki değeri içeren 74 ifade tespit etmiştir. Bu ifadelere göre en fazla kullanılan değerler dini değerler (23) ve sevgi (10) dir. En az kullanıldığı belirlenen değerler ise vatanseverlik (1) ve dayanışma (1) dir.

2018 yılında Sarıbüyük tarafından hazırlanan “*İlkokullarda Milli Tarih Şuurunu Kazandırmada Tarihi Çizgi Romanların Önemi: Tarkan Çizgi Romanları Örneği*” isimli yüksek lisans tezi Hayat Bilgisi 3.sınıf ve Sosyal Bilgiler 4.sınıfta işlenen Türk tarihi ile ilgili konuların öğretiminde çizgi roman kullanılması konusunda öğretmen görüşlerinin alınması üzerine oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre çizgi romanlardaki görseller ve okunabilirlik sayesinde öğrencilerin dinleme, anlama, yazma, okuma gibi becerilerinin gelişebileceği dile getirilmiştir.

2018 yılında Türkal tarafından hazırlanan “*Oluşturma ve Uygulama Açısından Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bir Öğretim Materyali Olarak Çizgi Roman Kullanımı*” isimli yüksek lisans tezinde çizgi romanların öğretim materyali olabilme kriterleri araştırılarak bu doğrultuda örnek çizgi roman oluşturulmuştur. Çalışmanın sonunda ise Sosyal Bilgiler dersine dair çizgi roman geliştirme ve derslerde uygulamasına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2018 yılında Ünal tarafından hazırlanan “*Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrenci Başarısı ve Tutumuna Etkisi*” adlı yüksek lisans tezinde sosyal bilgiler dersinde kullanılan çizgi romanların öğrencinin derse yönelik tutumu ve başarısı üzerinde etkisi araştırılmak istenmiştir. Araştırmada çizgi roman kullanımının derse yönelik tutumda etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında çizgi romanların derste kullanılmasının öğrenci başarısını olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

2018 yılında Yağlı tarafından yayınlanan “*Çizgi Romanlarda Dil ve Kültür Aktarımı*” isimli makalesinde çizgi romanın genel özelliklerinden yola çıkılarak bazı ülkelerdeki siyasal, toplumsal ve kültürel yansımaları ele alınmıştır. Sonuç olarak çizgi romanlar tarihsel süreç içerisinde toplumları etkileyen bir sanat dalı olarak görülmüştür.

3. YÖNTEM

Çalışmanın yöntem bölümünde araştırma modeli, evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Serdar Demircan tarafından sadeleştirilerek çizilen on üç eserin yapı ve eğitsel değerler yönünden incelenmesi amaçlanan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013:217), doküman incelemesi sırasında araştırmacının araştırmak istediği olguları görüşme ya da gözleme başvurmadan yazılı materyallerle yapabileceğini söylemektedir. Karasar (2007) başarılı bir doküman incelemesinin temel şartı olarak, konuyla ilgili verilerin bulunması, incelenmesi ve bir senteze varılması için gereken düzenlemenin yapılabilmesinin önemi üzerinde durmuştur. Demircan'ın destan türündeki çizgi roman eserleri tek tek incelenmiştir. Tarama sonucunda ulaşılan bulgular; çocuk edebiyatı eserlerinin taşıması gereken biçim ve yapı özelliklerine göre analiz edilmiştir. Eserlerdeki bulgular ile literatür araştırmasında elde ettiğimiz bilgiler karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni çocuk edebiyatında yazılan çizgi roman örnekleridir. Serdar Demircan'ın Prof. Dr. Muharrem Ergin'in Dede Korkut araştırmalarından istifade edilerek kısmen sadeleştirdiği ve çizdiği çizgi roman türündeki eserleri (13 kitap) ise örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmada eserlerin BİLGEOĞUZ yayınevinden 2013 yılında çıkan baskısı esas alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Serdar Demircan tarafından sadeleştirilerek yazılan ve çizilen çizgi roman türündeki; Boğaç Han, Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması, Bamsı Beyrek 1, Bamsı Beyrek 2, Uruz Bey'in Esir Olması, Deli Dumrul, Kan Turalı, Yigenek, Tepegöz, Beğil Oğlu Emren, Segrek, Salur Kazan'ın Esir Olması, Beyreğin Ölümü adlı 13 eser belirlenen ölçütlere göre incelenmiştir.

Araştırma veri toplama tekniklerinden belgesel tarama kullanılarak yapılmıştır. “Belgesel tarama veri toplamak amacıyla var olan kayıt ve belgeleri incelemektir. Bu teknik iki ayrı amaçla tercih edilebilir. Genel tarama ve içerik çözümlemesi. Araştırmacının, araştırdığı konu hakkında okuduğu, incelediği, çalışmasına aktardığı literatür taramasına genel tarama denir. Belli bir metnin, kitabın, belgenin, belli özelliklerini sayısallaştırarak belirleme içerik çözümlemesidir” (Karasar,1999: 184). Araştırma sürecinde belirlenen kitaplar okunarak, literatür taraması sonucunda oluşturulan ölçütler ışığında değerlendirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Serdar Demircan tarafından sadeleştirilerek yazılan ve çizilen çocuk edebiyatı kapsamında çizgi romanlaştırdığı eserlerine incelenme aşamasında doküman analizi yapılmıştır.

“Nitel araştırmalarda araştırmanın geçerliliğini artırmak amacıyla yazılı ve görsel materyaller de araştırmaya dahil edilebilir. Doküman incelemesi veya analizi tek başına bir araştırma yöntemi olabileceği gibi, diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da işe yarayabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2012: 217).

Kitapların incelenmesini daha sistematik bir şekilde yürütmek amacıyla aşağıda verilen başlıklar araştırmacı tarafından literatür taraması ışığında belirlenmiştir:

3.4.1. Çizgi Romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerini Yapı Yönünden İnceleme Kriterleri

Bu bölümde çocuk edebiyatına ait eserlerde ölçüt alınan kriterler, bu eserlerin çocuğa uygunluk ve çocuğa görelilik açısından değerlendirilmesi konusu açıklanmaya çalışılmıştır. Karatay (2011:118), çocuklar için doğru kitabı seçebilmek amacıyla veli, öğretmen ve kütüphanecilere kılavuzluk yapmak amacıyla “Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği” geliştirmiştir. Bu sayede çocuğa alınacak ya da önerilecek kitapları değerlendirmek daha kolay olabilmektedir. Karatay’ın çocuk kitaplarını değerlendirme ölçeği şu şekildedir:

Tablo 3.1: Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği

	ÇOCUK KİTAPLARINI DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ	Hayır (1)	Kısmen Uygun (3)	Evet (5)
	1. GÖRSEL TASARIM			
1	Kitabın dış tasarımı çocukların ilgisini çekecek niteliktedir.			
2	Kitabın kapağında hangi yaş düzeyine uygun olduğu belirtilmiştir.			
3	Kitap kapağındaki resimler, görseller metinde işlenen konu, olay veya karakterlerle ilgilidir.			
4	Kitabın kapağı (karton, mukavva, bez veya selefon gibi) dayanıklı malzemeden yapılmıştır.			
5	Kapağın dokusu; üzerindeki yazı, çizgi ve resimleri net biçimde gösteriyor.			
6	Kitap kapağı kolayca açılabilir, desteksiz durabiliyor ve kitabın sayfaları kolay çevrilebiliyor.			
7	Kitabın cildi sağlam, dayanıklı ve sayfalar dağılmıyor.			
8	Kullanılan kağıdın dokusu sağlam, sayfalar silinebilecek niteliktedir.			
9	Kullanılan kağıt gözü yormayan matlıkta, renkleri soldurmayan, mürekkebi dağıtmayan niteliktedir.			
10	Kağıdın zemini ile yazının rengi birbiriyle zıtlık oluşturacak şekilde tasarlanmıştır.			
11	Başlıklar ve vurgulanması gereken sözcükler koyu renkte, metin orta koyuluktur.			
12	Metin ve resimler sayfa üzerinde birbirine uygun konumlandırılmış, kitap kolay okunabilir.			
13	Sayfaların kenar boşlukları en az 2 cm ve satır aralarındaki boşluklar en az 1.25 cm satır olarak ayarlanmıştır.			
14	Paragraflar ve bölümler arasında uygun(1.5- 2 cm) boşluklar bırakılmıştır.			
15	Cümle uzunlukları (2-7 yaş düzeyi için 3-5 kelime(20-30 karakter) “1-3 sınıf” için 6 kelime (35-40 karakter) “4-5 sınıf” için en fazla 10 kelime (60-70 karakter) çocuğun yaş düzeyine uygundur.			
16	Kitaptaki satır uzunlukları (1-5. sınıflar için 7-8 cm, daha üst sınıflar için 9-11 cm) çocukların gelişim düzeyine uygundur.			
17	Yazı karakterleri çocukların (yaş öğrenciler için 24-30; 7-9 yaş öğrenciler için 16-18; 9-12 yaş ve üstü öğrenciler için 10-12 punto) gelişim düzeyine uygundur.			
18	Resimler, çocuğun sanatsal gelişim özelliklerine (2-9 yaş için parlak renkler ve esnek çizgiler; 9-12 yaş için gerçeğine yakın resimler) uygun tasarlanmıştır.			

Tablo 3.2: Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği

19	Resimler çocukların hayal gücünü ve yaratıcılıklarını harekete geçirecek niteliktedir.			
20	Kitapta farklı anlamlara gelen çağrışımlar yapabilen (üç boyutlu veya çok anlamlı) resimler kullanılmıştır.			
21	Kitapta kullanılan resimler, metinde anlatılan durum ve olay örtüşüyor, resimler, metni anlam bakımından destekliyor.			
22	Kitaptaki resim-metin oranı (2-7 yaş için kitabın 1/4'ü yazı, 3/4'ü resim 7-9 yaş için 2/4'ü yazı, 2/4'ü resim, 9-12 yaş ve üstü için 3/4'ü yazı, 1/4'ü resim) yaş düzeylerine uygundur.			
	2.İÇERİK ÖZELLİKLERİ			
23	Kitapta çocuğun gelişim düzeyine uygun (2-7 yaş için masal;9-12 yaş için öykü) bir edebi tür işlenmiştir.			
24	Kitapta çocuğun gelişim düzeyine uygun (6-9 yaş için aile; insan, doğa ve hayvan sevgisi; 9-12 yaş için sevgi, tarih-kahramanlık, macera, fantastik) konu işlenmiştir.			
25	Kitabın kurgusu benzerlerinden farklı, orijinal ve yenidir.			
26	Kitapta işlenen konu akla yakın ve inandırıcıdır.			
27	Kitapta işlenen olay ve durumlarla ilgili bir giriş, ön hazırlık yapılmıştır.			
28	Kitapta işlenen olaylar neden sonuç ilişkisi, mantıklı bir örgü içinde gelişmiş.			
29	Kitapta sıralanan olaylar ve düşünceler birbiriyle çelişmiyor, tutarlıdır.			
30	Kitapta sıralanan olaylar veya düşünceler akıcı bir dille işlenmiş, okuyucunun ilgisini canlı tutuyor.			
31	Kitabın kurgusundaki çatışmalar okuyucuda merak ve keşif duygusu uyandırıyor.			
32	Ana fikir, yanlış anlaşılmalara veya okuru ikilemde bırakmayacak şekilde verilmiştir.			
33	Kitapta din, dil ve cins ayrımcılığı ile ilgili önyargılara yer verilmemiştir.			
34	Kitapta sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, çalışkanlık, doğruluk gibi evrensel ve ahlaki değerlere yer verilmiştir.			
35	Kitapta farklı kültürlerden insanlara yer verilmiştir.			
36	Kitapta mizahlı ve güldürü öğelerine yer verilmiştir.			

Tablo 3.3: Çocuk Kitaplarını Değerlendirme Ölçeği

37	Kitapta aynı yaş düzeyinden karakterlere yer verilmiştir.			
38	Karakterlerin güçlü ve zayıf yönleri görülebilmektedir.			
39	Yazar anlatıda sıra dışı karakterler de işlemiştir.			
40	Karakterlerin davranışları; yaşları ve geçmişleriyle örtüşmektedir.			
41	Hikâye içinde gelişen ve büyüyen karakterler vardır.			
42	Yazar, karakter davranışlarının veya gelişimlerinin nedenlerini belirtmiştir.			
43	Yazar, karakterleri farklı anlatım teknikleri ile (düz anlatımla, diyalogların içinde, başkalarının düşünceleri ile, olayların içinde) okuyucuya tanıtıyor.			
44	Kitapta işlenen zaman doğrusal ilerliyor, çocuğun kronolojik zaman algısına (dün- bugün- yarın) uygundur.			
45	Kitapta anlatılan olayların geçtiği çevre, yer çocukların algılayabileceği düzeydedir.			
46	Anlatımda kullanılan betimlemeler karakterlerin fiziksel ve ruhsal özelliklerini yansıtır.			
47	Anlatımda kullanılan betimlemeler metinde işlenen olayın ve durumun zihinde canlanmasına katkıda bulunur.			
48	Yazar kitapta öyküleyici anlatımın yanında betimleme, karşılaştırma gibi farklı anlatım tekniklerinden yararlanmıştır.			
49	Yazar anlatımda farklı bakış açılarıyla (1. ve 3. ağızdan) karakteri, olay ve durumları anlatmış.			
50	Yazar çocukların gelişim düzeyine uygun, günlük hayatta sık kullanılan açık ve anlaşılır sözcükler kullanmıştır.			
51	Günlük hayatta sık kullanılmayan sözcük ve kavramlar metin içinde açıklanıyor veya bağlamdan anlamı çıkarılabilir.			
52	Yazar anlatımda çocukların gelişim düzeyine uygun (benzetme, kişileştirme, intak gibi) söz sanatlarını kullanmıştır.			
53	Yazar anlatımda çocukların gelişim düzeyine uygun atasözü ve deyimler kullanmıştır.			
54	Metin içi kafiyeli kullanımlara, ahenk oluşturan ses benzerliklerine yer verilmiştir.			
55	Yazarın kullandığı kurallı cümlelerin sayısı, devrik cümlelerin sayısından fazladır.			
56	Türkçede kullanımı yaygınlaşmamış yabancı sözcüklere yer verilmemiştir.			

Bizim çalışmamızda da tabloda verilen Karatay'ın oluşturduğu ölçek maddelerinden yararlanılmakla birlikte aşağıda verilen başlıklar doğrultusunda çizgi romanlar incelenmiştir. Bu başlıklar şu şekildedir:

1.Çocuk kitaplarının görsel tasarımı:

Resimleme

Metin tasarımı

Kapak, boyut ve cilt tasarımı

Sayfa ve yazı tasarımı

2. Çocuk kitaplarının içerik özellikleri:

Çocuk kitaplarında edebi unsurlar

Çocuk kitaplarında konu/tema

Çocuk kitaplarında karakter/kahraman

Çocuk kitaplarında kurgu

Çocuk kitaplarında anlatım biçimi: Üslup ve bakış açısı

Çocuk kitaplarında ileti: Ana düşünce

3.Çocuk kitaplarında dil ve anlatım

Çocuk kitaplarında söz varlığı

Çocuk kitaplarında cümle

Çocuk kitaplarında söz sanatları

Karatay'ın belirlediği başlıklar doğrultusunda araştırmacı tarafından derlenen inceleme kriterleri de şunlardır:

1)Çocuk Kitaplarının Dış Yapı Özellikleri

Kapak, boyut ve cilt tasarımı

Kağıt

Sayfa Düzeni

Resimler ve Fotoğraflar

Sayfa ve yazı tasarımı

2) Çocuk kitaplarının iç yapı özellikleri:

İzlek (Tema)

Kitabın Planı (Kurgu)

Konu

Dil ve Anlatım

Kahramanlar

Çocuk Gerçekliği

Çocuğa Görelik

Araştırmada Serdar Demircan tarafından sadeleştirilerek yazılan ve çizilen Dede Korkut Hikayelerini kapsayan on üç eser belirlenen ölçütler doğrultusunda incelenerek elde edilen bulgular ışığında sonuca ulaşılmıştır.

3.4.2. Çizgi Romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerini Eğitsel Değerler Yönünden İnceleme Kriterleri

Kök değerlere ait tutum ve davranışlar tablo halinde müfredatta verilmektedir. MEB tarafından belirlenen kök değerler ve bu değerlerin kapsamına değinen tablo şu şekilde verilmektedir:

Tablo 3.4: Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar (MEB, 2017: 24)

Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
Adalet	adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	diğergamlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Öz Denetim	davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme
Saygı	alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	aile birliğine önem verme, fedakarlık yapma, güven duyma...
Sorumluluk	kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

Tabloda da görüldüğü üzere öğrencilere kazandırılmak için belirlenmiş olan on kök değer verilerek bu kök değerlere ilişkin tutum ve davranışlar örneklendirilmiştir.

Tabloda verilen kök değerler 2018 MEB Türkçe Dersi Öğretim Programında (2018: 4) şu şekilde verilmektedir:

Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik.

Araştırmada Serdar Demircan tarafından sadeleştirilerek yazılan ve çizilen Dede Korkut hikayelerini kapsayan on  eser MEB 2018 ‘de yer alan 10 kök değere göre incelenmiştir. Tabloda belirtilen on kök değer dışında tespit edilen değerler de ilgili bölümde belirtilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Belirlenen kriterler doğrultusunda “Dede Korkut” isimli çizgi roman serisinde ulaşılan bulgular şunlardır:

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut Hikayeleri dış ve iç yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?”

Araştırmanın birinci alt problemine ait veriler elde edilirken çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikayelerinin iç ve dış yapı yönünden incelemesi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur:

4.1.1. Boğaç Han Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.1.1. Boğaç Han Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

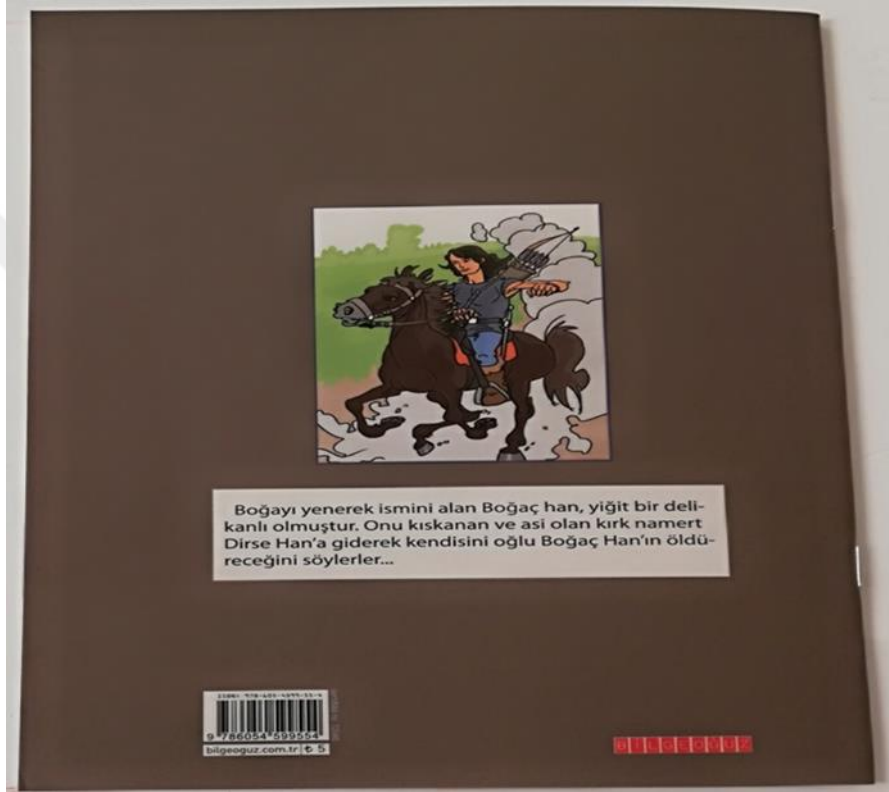
Resim 4.1: “Boğaç Han” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013a); *Boğaç Han*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resminde boğa ve çocuk resmi yer almaktadır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında fikir üretilebilir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır.

Resim 4.2: “Boğaç Han” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013a); *Boğaç Han*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür. Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az

ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Ancak bütün yazıların kalın yazı karakteri ve büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiş, bazı yerlerde fazla, bazı yerlerde ise az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun

dikkati de dağılmaktadır. Literatürde çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisindedir. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğu belirtilmiştir. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyumlu olması da önemlidir. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelenen eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.1.2. Boğaç Han Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Bayındır Han'ın yılda bir kere ziyafet verip Oğuz beylerini misafir etmesiyle başlar, şu şekilde devam eder:

- Bayındır Han'ın ziyafet için şartlar öne sürerek misafirlerini sınıflandırması,
- Çocuğu olmayanları kara otağa oturtan Bayındır Han'ın bu şartı üzerine Dirse Han'ın da kara otağa oturması ve bu durumdan duyduğu üzüntü,
- Dirse Han'ın çocuğu olmayışını eve gidince eşiyle konuşması,

- Eşinin çocuk sahibi olmak için Dirse Han'a yapması gerekenleri söylemesi,
- Dirse Han'ın bunun üzerine ziyafet verip dualar etmesi,
- Duaların kabul olması ve bir erkek çocuklarının olması,
- Çocuğun büyüüp on beş yaşına gelmesi, delikanlının Bayındır Han'ın boğasını yenerek Dede Korkut tarafından Boğaç adını alması ve bunun sonucunda Oğuz Beyleri tarafından onanması,
- Boğaç Han'a taht verilmesi ve kırk namerdin bunu kıskanması,
- Kırk namerdin yalanları üzerine Dirse Han'ın oğlunu öldürmek istemesi,
- Ok ile avlanan Boğaç Han'ın ölüme terk edilmesi ve annesi tarafından kanlar içinde bulunması, tedavi edilmesi,
- Boğaç Han'ın iyileşmesi üzerine korkan kırk namerdin babasını kaçırp tutsak etmesi,
- Oğlunun babasını kurtarması üzerine, Bayındır Han'ın Boğaç Han'a beylik vermesi,
- Dede Korkut'un destan söyleyip dua etmesi.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesini ile dengeli olarak gelişirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: Dirse Han Oğlu Boğaç Han'ın kahramanlıkları anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: Kitap yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrıntı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve bu durum olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Kitabın bir yerinde bilinmeyen kelimenin anlamı parantez açılarak şu şekilde verilmektedir:

“ÇİFT BADEM SİĞMAYAN DAR AĞIZLIM

KAVUNUM YEMİŞİM DÜVLEĞİM (GÜZEL KOKAN KÜÇÜK KAVUN)” (Boğaç Han hikayesi, s.7)

Eserde sadeleşmeye örnek olarak da şu dizeleri gösterebiliriz:

“ ...

Berü gelgil
Başum bahtı, evüm tahtı

...

Göz açuban gördüğüm
Gönül verüp sevdüğüm
A Dirse Han

...

Karañu dün de bulduğum oğul kanı?
Kesilsün oğlan emen süd damarum yaman sızlar
Yalñuzca oğul görünmez bağrum yanar
Yalñuz oğul haberin a Dirse Han digil maña
Kara başum kurban olsun bugün saña” (Gökyay, 2006: 31-32)

Muharrem Ergin’in “Dede Korkut Kitabı” içerisindeki sadeleşmiş hali:

“ ...

Beri gel başımın bahtı evimin tahtı

...

Göz açıp da gördüğüm
Gönül verip sevdiğim a Dirse Han

...

Karanlık gecede bulduğum oğul hani
Kesilsin oğlanın emdiği süt damarım yaman sızlıyor
Yalnızca oğul görünmüyor bağrım yanıyor
Yalnız oğul haberini a Dirse Han söyle bana
Kara başım kurban olsun bugün sana” (Ergin, 2015: 29-30).

Eserde yer alan günümüz Türkçesi

“ ...

Beri gel başımın bahtı evimin tahtı

...

Göz açıp da gördüğüm
Gönül verip sevdiğim a Dirse Han

...

Karanlık gecede bulduğum oğul hani
Kesilsin oğlanın emdiği süt damarım yaman sızlıyor
Yalnızca oğul görünmüyor bağrım yanıyor
Yalnız oğul haberini a Dirse Han söyle bana
Kara başım kurban olsun bugün sana” (Boğaç Han Hikayesi, 2013: s.21).

Eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, hayvanlara eziyet gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, Boğaç Han’ın boğayla savaşıp onu öldürmesi gibi çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülüklerle de yer

verilmiştir. İslami unsurlara yer veren eser kültür aktarımı da yapmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar:

Bayındır Han: Kurallar koyan, şartları olan, insanlar arasında ayırım yapan ama iyilikte yapan biri.

Dirse Han: Saf biri ve başkalarının dediklerine sürekli kanan biri.

Dirse Han Hatun: İyi niyetli biri.

Boğaç Han: Yiğit, güçlü, korkusuz ve ailesine bağlı biri.

Çocuk Gerçekliği: Kitap çocuğun yaşı, algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri çocuğa göreliği düşürmektedir. Hitap ettiği yaş dönemi itibarıyla bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir.

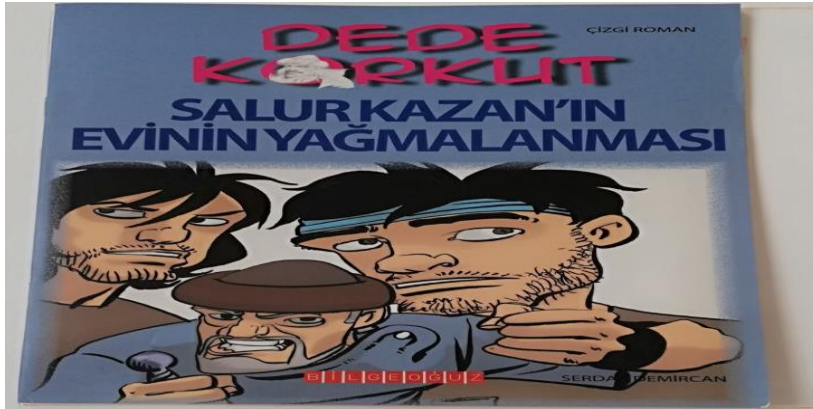
4.1.2. “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.2.1. Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri birinci kitaptaki (bkz 4.1) özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

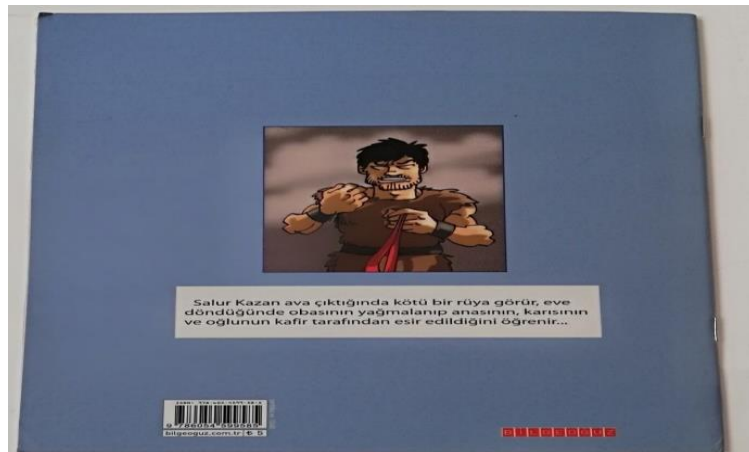
Resim 4.3: “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013b); *Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında yeterli fikir üretilmemektedir. İçerik kapak resmi ile başlamaktadır. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır.

Resim 4.4.: “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013b); *Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür. Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklı ve uzun ömürlü olacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte ve kopmalar olmamaktadır.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. İlk incelenen kitaba göre sayfa içindeki görsellerin sayısı yer yer azalma göstermiştir. Yazıların uzunluğu artmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de

çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisinde. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet, kin, kadeh sunmak gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Kötü alışkanlıklara meyl ettirebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. İlk kitapta görüldüğü gibi burada da balonlarda olumsuz cümleler yazılsa da bu durumun görsellere tam olarak yansıtılmaması çocukların düşünüldüğünü göstermektedir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.2.2. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır. Olayın kurgusu Salur Kazan'ın ziyafette konuşulması üzerine ava gitmeye karar vermesi ile başlar ve şu şekilde devam eder:

- Oğlu Uruz' u üç yüz yiğitle evde bırakıp ava gitmesi,
- Kötü niyetli kişilerin Şökli Melik'e bu bilgiyi vermesi üzerine düşmanların yurda saldırması,
- Salur Kazan'ın karısı Burla, oğlu Uruz ve annesinin düşmanlar tarafından kaçırılması,
- Kafirlerin yaptıkları için Şökli Melik'ten ödül istemesi,
- Şökli Melik'in Karacık çobanının koyunlarını ödül olarak yağmalamaya izin vermesi üzerine çobanın kafirlerle savaşması,
- Kafirlerin çobanın yiğitliğinden ve üstünlüğünden korkup kaçması,
- Salur Kazan gördüğü rüyayı Kara Göne anlatması üzerine yurda dönmesi ve gördüğü manzara karşısında hayrete düşmesi,
- Salur Kazan'ın ailesini kurtarmak için çobanla birlikte yola koyulması,
- Şökli Melik'in Burla Hatuna kötülük yapmak istemesi üzerine oğlu Uruz' un kendini feda etmesi,
- Uruz' un çengele asılması
- Salur Kazan, Karzacık çobanı ve Oğuz beylerinin yetişmesi üzerine savaşın başlaması,
- Salur Kazan'ın ailesinin kurtarılması ve kutlamalar yapılması,
- Dede Korkut'un destan söyleyip dua etmesi.

Konu: Salur Kazan'ın ava gitmesi üzerine düşmanın ailesini kaçırmayı ve Oğuz beylerinin yardımıyla ailenin kurtarılması konusu işlenmektedir.

Dil ve Anlatım: Kitap yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrıntı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Kitabın bazı yerlerinde bilinmeyen kelimenin anlamı şu şekilde verilmektedir:

**Resim 4.5: “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesi Sayfa 28
Görseli**

Kaynak: Demircan, Serdar (2013b); Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması, Ankara, s.28.

Nazım ve nesir karışık olarak verilen eserde, ahenk öğelerine de yer verilmektedir. Bu nitelikleri taşıyan eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, hayvanlara eziyet gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülüklerle de yer verilmiştir. İslami unsurlara yer veren eser kültür aktarımı da yapmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar:

Salur Kazan: Ailesi için savaşan, av meraklısı birisidir.

Salur Kazan’ın karısı Burla Hatun: Zeki ve namuslu bir kişidir. Namusu için oğlunun ölümünü göze almıştır.

Salur Kazan’ın oğlu Uruz: Cesur ve merttir. Ailesi için ölümü göze almıştır.

Karacık Çobanı: Güçlü, sadık, cesur ve korkusuz biridir. Ailesinin intikamını alır.

Kırk ince belli kız: Hanımlarının yanında ona yardım ederler.

Şöklı Melik: Korkak ve kötü biridir. Düşmanını arkasından vuran, nefret dolu bir kişidir.

Çocuk Gerçekliği: Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi itibariyle bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri de çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Bilinen çizgi romanların aksine şiddet ve olumsuz içerikler gösterilmemeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir. Ayrıca eser içinde verilen mini sözlükte çocukların yeni kelimeler öğrenmesine katkı sağlamaktadır.

4.1.3. “Bamsı Beyrek 1” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.3.1. Bamsı Beyrek 1 Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen (bkz 4.1) kitapla benzerlik göstermektedir. Farklı görülen durumlar başlıklara eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

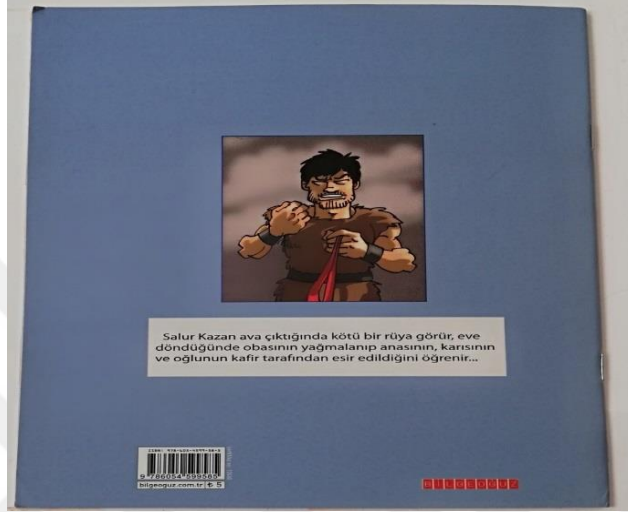
Resim 4.6: “Bamsı Beyrek 1” Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013c); *Bamsı Beyrek 1*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında fikir üretilebilir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır.

Resim 4.7: “Bamsı Beyrek 1” Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013c); *Bamsı Beyrek 1*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür.

Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike

oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisindedir. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.3.2. Bamsı Beyrek 1 Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Bayındır Han'ın ziyafeti sırasında Pay Püre Bey'in ağlayarak oğul istemi ile başlar, şu şekilde devam eder:

- Bunun üzerine kudretli Oğuz Beylerinin el kaldırıp göğe dua etmesi,
- Pay Piçen Bey de bir kızı olması için dua istemesi ve kızı olurda Pay Püre Bey'in oğluna beşik kертmesi yapacağını söylemesi,
- Birinin kızı ve birinin oğlu olması sonucu beşik kертmesi yapmaları,
- Bamsı Beyrek'in ava çıkması ve orada Pay Piçen Bey'in kızı Banı Çiçeği görmesi,
- Orada birbirleriyle yarışmaları sonucu Bamsı Beyrek'in yenmesi,
- Yarışma sonucunda Bamsı Beyrek' in Banı Çiçek'e yüzük takması,

- Bamsı Beyrek'in eve geldiğinde babası ile konuşup evlenemek istediğini söylemesi üzerine Dede Korkut'un Banı Çiçek 'i abisi deli Karçar' dan istemeye gitmesi,
- Deli Karçar'ın Dede Korkut'u isteğinden dolayı öldürmeye çalışması üzerine Dede Korkut'un dua etmesi ve abisinin elinin havada kalması,
- Deli Karçar 'ın yalvarması üzerine Dede Korkut'un dua etmesi ve elinin düzelmesi, bunun üzerine kız kardeşini Bamsı Beyrek'e gerçekleşmesi çok zor olan üç şartla vereceğini söylemesi,
- Bütün isteklerin gerçekleşmesi üzerine düğün hazırlıklarının başlaması,
- Bu sırada kafirlerin Bamsı Beyrek'i kaçırmakla ilgili hain planlar yapması ile birinci kitap bitmektedir. Destanın devamı ikinci kitapta verilmektedir.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesi ile dengeli olarak gelişirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: Pay Püre Bey oğlu Bamsı Beyrek'in başından geçenler anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: İncelediğimiz diğer kitaplarda olduğu gibi bu eser de yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrıntı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Kitabın bir yerinde bilinmeyen kelimenin anlamı parantez açılarak şu şekilde verilmektedir:

Resim 4.8: “Bamsı Beyrek” Hikayesi Sayfa 25 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013c); *Bamsı Beyrek 1*, Ankara, s.25.

Eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, hayvanlara eziyet gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülüklerle de yer verilmiştir. İslami unsurlara yer veren eser kültür aktarımı da yapmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir. Bunun yanında eserde kültürel unsurlara yer verilmiştir. Kız isteme sırasında Dede Korkut'un aracı yapılması durumu büyüklerin önderliğinde bu işlerin olması gerektiği bilincini aşılır. Bunun yanında dualar edilmesi, yardımlaşma, dürüstlük gibi değerler de benimsetilmeye çalışılmaktadır.

Kahramanlar:

Bayındır Han: Kurallar koyan, şartları olan, insanlar arasında ayırım yapan aynı zamanda iyilikte de bulunan biridir.

Pay Püre Bey: Oğul hasretiyle yanan, ailesini koruyan biridir.

Bamsı Beyrek: Pay Püre Bey'in oğludur. Yiğit, mert ve sevdiği uğruna savaşan biridir.

Pay Piçen Bey: Kız çocuk hasretiyle yanan biridir. Aynı zamanda sözüne sadık bir kişidir.

Banı Çiçek: Cesur ve gözü kara bir kızdır.

Deli Karçar: Kötü, saygısız ve kıymet bilmeyen bir kişidir.

Bayburd Hisarı Beyi: Korkak ve kötü bir kişidir.

Yalancı oğlu Yaltacuk: Yalancı, hain ve düzenbazdır. Bamsı Beyrek' in sevdiği kızda gözü vardır.

Dede Korkut: Dualar eden, iyi işlerde aracı olan ve insanlara yardım eden bir kahramandır.

Çocuk Gerçekliği: Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelilik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi erkek çocuklarının severek okuyabileceği eser kız çocuklarının ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri ve olumsuz kelimeler de çocuğa göreliliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir.

4.1.4. “Bamsı Beyrek 2” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.4.1. Bamsı Beyrek 2 Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen (bkz 4.1) kitaptaki özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

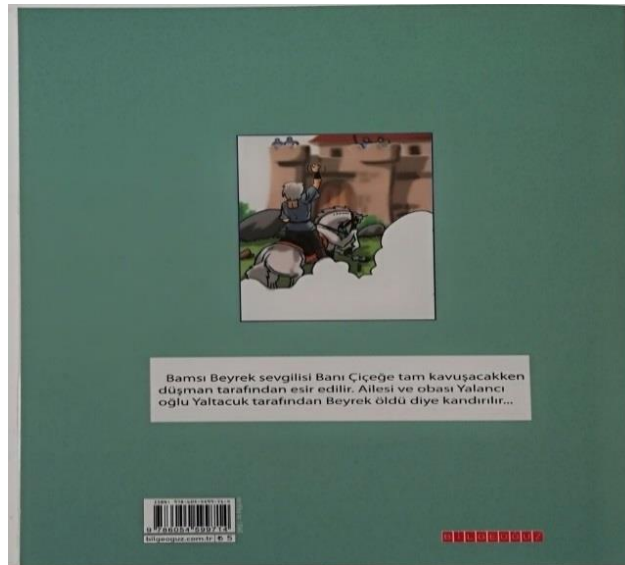
Resim 4.9: “Bamsı Beyrek 2” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013d); *Bamsı Beyrek 2*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında yeterli fikir üretilmemekle birlikte kahramanlık hikayesi olduğu tahmin edilmektedir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır.

Resim 4.10: “Bamsı Beyrek 2” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013d); *Bamsı Beyrek 2*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma

balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Bazı resimlerde arka fon verilmişken bazılarında verilmemiştir. Çizilen resimler gerçek insan yüzleri yerine daha çok çizgi filmlerdeki gibi oluşturulmuş karakterlerdir ve bu durum çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisinde. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk

metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.4.2. Bamsı Beyrek 2 Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda kadın ve erkeklerin eşit olabileceği yargısı Banı Çiçek üzerinden verilmek istenmiştir.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Bamsı Beyrek'in kaçırılmasıyla başlar, şu şekilde devam eder:

- On altı yıl Bamsı Beyrek'ten haber alınamaması,
- On altı yıl sonra Yalancı oğlu Yaltacuk'un Beyrek'in öldüğü yalanını söylemesi,
- Kırk Yiğidin Beyrek'i aramaya çıkması,
- Bamsı Beyrek'in kendisine aşık olan kafir kızının yardımıyla kaçmayı başarması,
- Banı Çiçeğin Yaltacuk Banı Çiçekle evleneceği an düğüne Bamsı Beyrek'in gelip kendisini hatırlatması,
- Bunun üzerine Yaltacuk'a cezasını verip Banı Çiçekle evlenmesi
- En sonunda ise Dede Korkut'un destan söyleyip dua etmesi ile biter.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesini ile dengeli olarak gelişirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

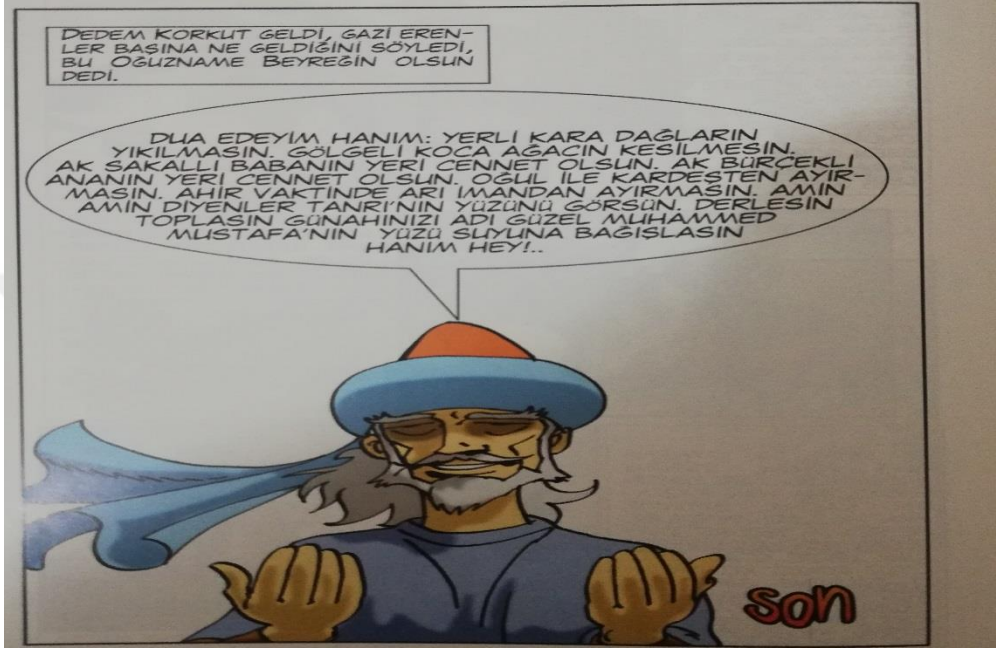
Konu: Pay Püre Bey oğlu Bamsı Beyrek'in kaçırılması ve başından geçenler anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: Kitap yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrımı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Fakat dilinin yer yer ağır ve anlaşılmaz olması kaçınılmaz olmuştur. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve bu durum olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır.

İncelediğimiz diğer çizgi romanlarda açıklanan bilinmeyen kelimeler bu kitapta açıklanmamıştır.

Eserin sonlarında çıkan ve dua eden Dede Korkut'un dili de sadeleştirilerek çocukların seviyesine uygun olarak şu şekilde verilmiştir:

Resim 4.11: Bamsı Beyrek 2 Hikayesi Sayfa 32 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013d); Bamsı Beyrek 2, Ankara, s.32.

Eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bu şiirselliğin akıcılığı sağladığı kadar olaylar arasında bağlantı kurmayı zorlaştırdığı da görülmektedir. Konuşma balonlarının ayrı ayrı verilmesi türün özelliğidir fakat bu durum olaylar arasında bağlantıyı yer yer koparmaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, yalancılık, eziyet gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülöklere de yer verilmiştir. İslami unsurlara yer veren eser kültür aktarımı da yapmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar:

Bayındır Han: Kurallar koyan, şartları olan, insanlar arasında ayrım yapan aynı zamanda iyilikte de bulunan biridir.

Pay Püre Bey: Oğul hasretiyle yanan, ailesini koruyan biridir.

Bamsı Beyrek: Pay Püre Bey'in oğludur. Yiğit, mert ve sevdiği uğruna savaşıyor biridir.

Pay Piçen Bey: Kız çocuk hasretiyle yanan biridir. Aynı zamanda sözüne sadık bir kişidir.

Banı Çiçek: Cesur ve gözü kara bir kızdır.

Deli Karçar: Kötü, saygısız ve kıymet bilmeyen bir kişidir.

Bayburd Hisarı Beyi: Korkak ve kötü bir kişidir.

Yalancı oğlu Yaltacuk: Yalancı, hain ve düzenbazdır. Bamsı Beyrek'in sevdiği kızda gözü vardır.

Dede Korkut: Dualar eden, iyi işlerde aracı olan ve insanlara yardım eden bir kahramandır.

“Bamsı Beyrek 1” çizgi romanının devamı olan bu eserde de genel özellikler aynı olmakla beraber farklılıklar dile getirilmiştir.

Çocuk Gerçekliği: Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi itibariyle bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri de çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir.

4.1.5. “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.5.1. Uruz’un Esir Olması Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen kitaptaki (bkz 4.1) özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

Resim 4.12: “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013e); *Uruz’un Esir Olması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında fikir üretilebilir. Kahramanlık hikayesi olduğu fikrine ulaşılabilir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır. Kapak resminde yer alan başlık içerik ile uyumludur.

Resim 4.13: “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013e); *Uruz’un Esir Olması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür. Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan

görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir.

Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisindedir. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Genel olarak savaş ve kahramanlık resimleri olan kitapta koçun kesilme sahnesi, esir olma sahnesi gibi resimler çizilmiştir. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.5.2. Uruz' un Esir Olması Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır. Bununla birlikte büyüklerin sözünü dinlemenin önemi ve anne babanın evlatları için her şeyi göze alması fikri ağır basmaktadır.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Kazan Bey'in ziyafet vermesi ile başlar, şu şekilde devam eder:

- Kazan Bey'in ziyafet sırasında oğlunun hiç savaşmamasından, avlanmamasından duyduğu üzüntüyü dile getirmesi,
- Uruz ve babasının kırk yiğitle beraber avlanmaya gitmesi,
- Kafirlerin bu durumdan istifade edip saldırması,
- Düşmanlar geldiğinde savaşmaları üzerine kırk yiğidin öldürülmesi ve Uruz'un esir alınması,
- Uruz'un esir olduğunu bilmeyen Kazan Bey'in evine dönmesi,
- Oğlunun eve de gitmediğini anlayınca Uruz'u aramaya çıkması,
- Kafirlerle savaşan Kazan Bey'in yenik düşmesi üzerine eşi Burla Hatun'un kırk ince belli kızı da alarak savaşmaya gitmesi,
- Oğuz yiğitlerinin de katıldığı savaşta düşmanın yenilmesi ve Uruz'un kurtarılması,

- Dede Korkut'un destan söyleyip dua etmesi ile destansı hikâye bitmektedir.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesini ile dengeli olarak geliştirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: Kazan Bey oğlu Uruz'un esir alınması ve kurtarılmaya çalışılması anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: Kitap yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrımı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Kitapta bilinmeyen kelimelerin anlamı verilmemektedir. Daha eski bir dönemi anlatan eser çocukların anlayabileceği şekilde sadeleştirilse de döneme ait kavramlar okurken akıcılığı sekteye uğratabilecektir.

Eserde bilinmeyen kelimelerin anlamı örnek olarak şu şekilde verilmiştir:

Resim 4.14: “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Sayfa 22 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013e); *Uruz'un Esir Olması*, Ankara, s.22.

Çizgi roman tarzında yazılan kitapta diyaloglar verilmiştir ve bir sonraki konuşmacıya hazırlık olarak göndermeler yapılmıştır. Bu da konuşmalar arasında bütünlük sağlamaktadır, okuyucuyu metne odaklamaktadır. Bu diyaloglara örnek olarak şu metinleri gösterebiliriz:

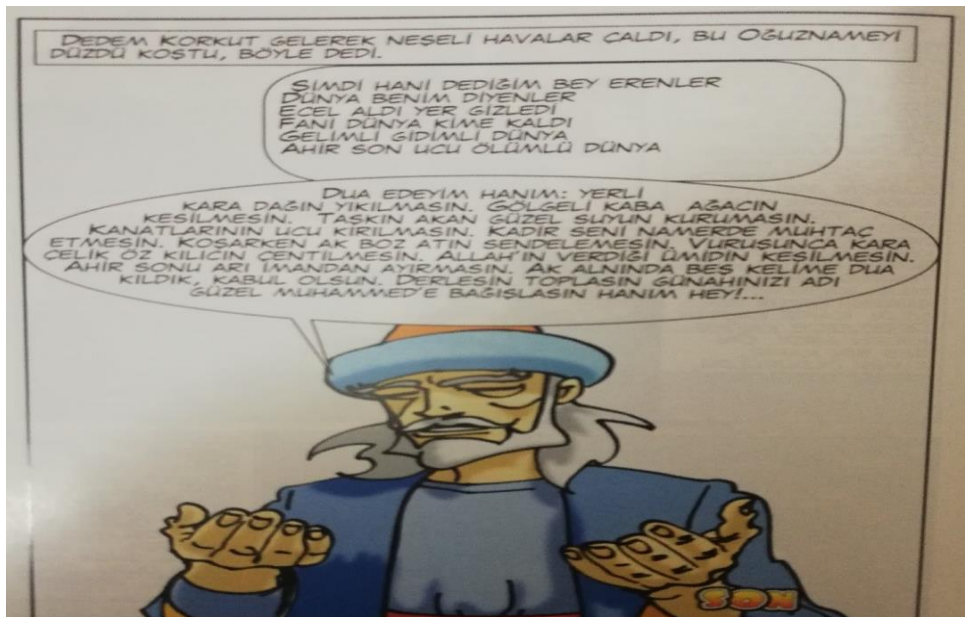
Resim 4.15: “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Sayfa 11 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013e); *Uruz'un Esir Olması*, Ankara, s.11.

Eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, eziyet gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülüklerle de yer verilmiştir. İslami unsurlara yer veren eser kültür aktarımı da yapmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir. Destansı hikâyenin sonunda Dede Korkut çıkararak incelenen diğer eserlerde yer alana benzer bir dua eder. Ellerini açarak dua eden Dede Korkut dini unsurlara da yer vererek dua etmektedir. Bu dua şöyledir:

Resim 4.16: “Uruz’un Esir Olması” Hikayesi Sayfa 32 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013e); *Uruz'un Esir Olması*, Ankara, s.32.

Kahramanlar:

Kazan Bey: Oğlu için endişelenen, ölümü göze alan bir babadır. Yiğit, mert ve korkusuz biridir.

Uruz: Kazan Bey'in oğludur. Babasını korumak için kaçmak yerine savaşan yiğit biridir.

Burla Hatun: Uruz' un annesidir. Ailesi için savaşacak kadar cesur ve korkusuz biridir.

Çocuk Gerçekliği: Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi itibariyle bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri de çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir. Sadeleştirilmeye çalışılsa da şiddet, savaş sahneleri ve anlaşılmayan kelimeler çocuğa göreliğini düşürmektedir.

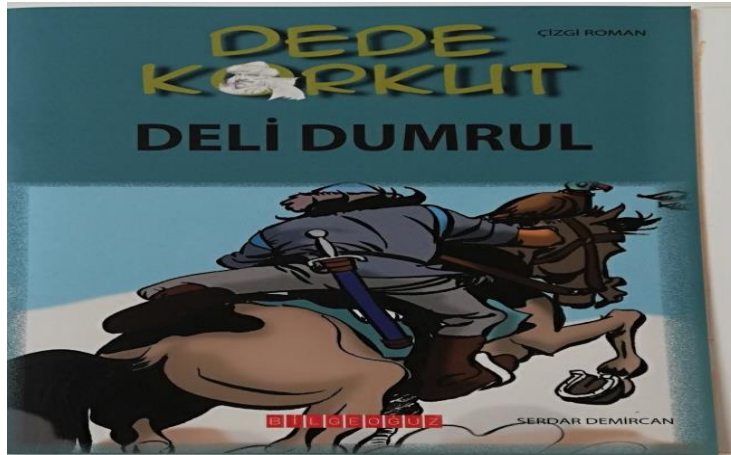
1.6. “Deli Dumrul” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

1.6.1. Deli Dumrul Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen kitaptaki (bkz 4.1) özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

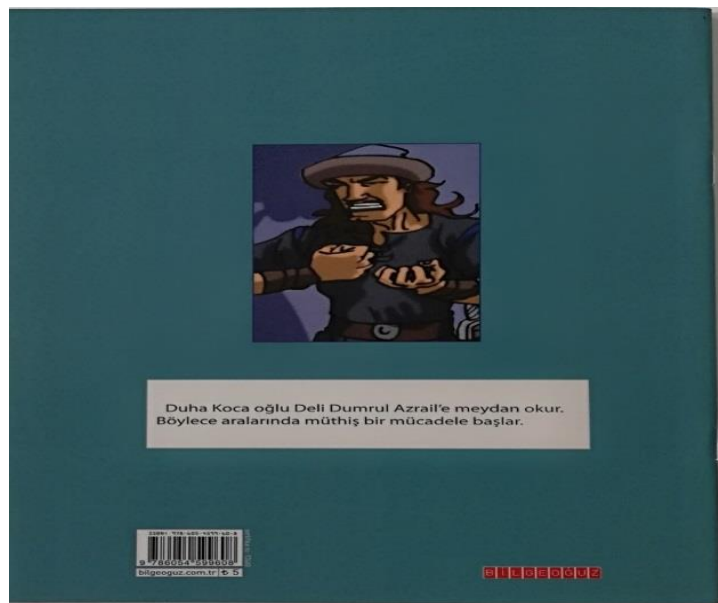
Resim 4.17.: “Deli Dumrul” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013f); *Deli Dumrul*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine ve başlığa bakıldığında içerik hakkında fikir üretilebilir. Savaş ve kahramanlık anlatan bir kitap olduğu düşünülebilir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. Fakat incelenen eserin kapağı içerik hakkında net bir bilgi vermemekle birlikte kahramanlık hikayesi olduğu yorumu yapılabilmektedir. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır.

Resim 4.18: “Deli Dumrul” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013f); *Deli Dumrul*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür.

Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir

görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisinde. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Aynı zamanda eserde Azrail insan suretinde çizilmiştir. İncelediğimiz diğer beş esere göre resimler sayfada yazıdan daha fazla yer kaplamaktadır. Sade, anlaşılır ve gözü yormayan bir tasarım yapılmıştır. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli

olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.6.2. Deli Dumrul Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır. Bunun yanında fedakârlık, pişmanlık gibi temalara da yer verilmiştir. Allah'ın büyüklüğü ve affediciliği, duanın gücü aşılacak istenmiştir.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Deli Dumrul'un kuru çay üzerine bir köprü yaptırması ile başlar, şu şekilde devam eder:

- Deli Dumrul'un köprüden geçenlerden ve geçmeyenlerden para alması,
- Köprü'nün yanına bir oba kurulması,
- Obada yaşayan gencin vefat etmesi,
- Deli Dumrul'un yiğidi öldürenin peşine düşmesi üzerine Azrail'e kafa tutması,
- Azrail'in Deli Dumrul'un karşısına çıkarak kendisini göstermesi,
- Azrail ve Deli Dumrul karşılaşması sonucunda Deli Dumrul'un yenilmesi,
- Deli Dumrul'un bağışlanmak için Allah'a yalvarması,
- Canı karşılığı can bulursa affedilecek olan Deli Dumrul'un anne ve babasından can istemesi,
- Anne ve babasının can vermemesi üzerine eşine giden Deli Dumrul'un durumu anlatması,
- Eşinin canını vermesi,
- Allah'ın Deli Dumrul ve eşi yerine anne-babasının canını alması,
- Eşi ile Deli Dumrul'a yüz kırk yıl ömür vermesi,
- Dede Korkut'un destan söyleyip dua etmesi.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesini ile dengeli olarak gelişirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: Deli Dumrul'un Azrail ile karşılaşması anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: Hikâyeden destana geçiş özelliği taşıyan bu eser nazım nesir karışık yazılmıştır. Yarı Türkçeleşmiş kelimeler yer almaktadır. Kitap yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrıntı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Kitapta bilinmeyen kelimelerin anlamı incelenen diğer eserlerde olduğu gibi bu hikâyede de verilmiştir.

Eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde ölüm, Azrail, can yerine can bulma gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülöklere de yer verilmiştir. Azrail'i insan suretinde çizmeleri de gerçeklik algısını bozmaktadır. İslami unsurlara yer veren eser kültür aktarımı da yapmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar:

Deli Dumrul: Kuvvetli, kahraman ve gözü pek biridir. İnanç noktasındaki zayıflığı sebebiyle Azrail'e karşı gelir. Eserde pişmanlık duygusu Deli Dumrul üzerinden verilmeye çalışılmıştır.

Azrail: Bir Melektir. Deli Dumrul'a ders vermek amacıyla gönderilmiştir.

Deli Dumrul'un eşi: Kocası için canını vermeye hazır olan, fedakâr bir kişidir.

Deli Dumrul'un anne ve babası: Oğulları için fedakarlığı göze alamayan kişilerdir.

Çocuk Gerçekliği: Kitapta gerçeklik algısı farklılaştırılmıştır. Azrail'in insan olarak çizilmesi ve ölüm duygusunun işlenmesi çocuğun psikolojisini olumsuz yönde etkileyebilir. Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelilik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi itibariyle bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan ölüm, Azrail gibi öğelerin korkutucu şekilde işlenmesi de çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir.

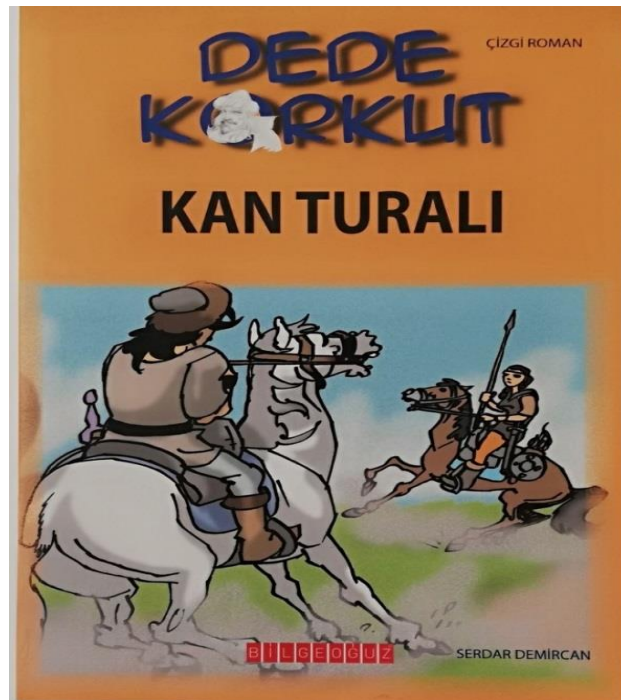
4.1.7. “Kan Turalı” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.7.1. Kan Turalı Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen kitaptaki (bkz 4.1) özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

Resim 4.19: “Kan Turalı” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013g); *Kan Turalı*, Bilgeöğüz Yayınları, Ankara.

Resim 4.20: “Kan Turalı” Hikayesi Arka Kapak

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür.

96

okunabilmekte fakat tel zimba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zimba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve

sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisindedir. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.7.2. Kan Turalı Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır. Bunun yanında sadakat ve güven de işlenen temalardandır. Kadına verilen değerin, kadın erkek eşitliğinin işlenmesi de göze çarpmaktadır.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Kanlı Koca'nın oğlunu evlendirmek istemesi ile başlar, şu şekilde devam eder:

- Kan Turalı'nın yiğit ve bahadır bir kız istemesi,
- Kanlı Koca'nın kız araması ve oğluna uygun bir kız bulamaması,
- İç Oğuz, Dış Oğuz gezip kız bulamayan Kanlı Koca Tırabuzan' a geldiğinde uygun kızın orda olduğunu görmesi,

- Kan Turalı' nın bir tekfurun kızı olan Selcen'i istemeye gitmesi,
- Kızı vermek için hüner olarak üç canavar öldürmelerinin istenmesi,
- Kan Turalı'nın Selcen'i almak için üç canavarı da öldürmesi,
- Kızı alan Kan Turalı'nın anne ve babasını görmeden evlenmek istememesi ve yollara düşmesi,
- Yolda Kan Turalı'nın uyuması, eşi Selcen Hatunun nöbet tutması ,
- Tekfurun kızını verdiği için pişman olup onlara düşmanları göndererek saldırtması,
- Düşmanları tek başına yenemeyen Kan Turalı'ya eşinin de yardım etmesiyle düşmanları alt etmeleri,
- Selcen Hatun'un eşini kurtarıp yurda dönmeleri,
- Kan Turalı'nın eşine teşekkür edeceği yerde onu öldürmek istemesi ve birbirlerine ok atmaları,
- Sonra barışıp beraber yurda dönmeleri,
- Ziyafet vermeleri, düğün yapmaları,
- Dede Korkut'un gelip destan söyleyip dua etmesi ile destansı hikâye sona ermektedir.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesini ile dengeli olarak gelişirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: Kanlı Koca oğlu Kan Turalı'nın evlendirilmek istenmesi ve evlenmek için gösterdiği kahramanlıkları anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: Kitap yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrıntı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Kitabın bir yerinde bilinmeyen kelimenin anlamı şu şekilde verilmektedir:

Resim 4.21: “Kan Turalı” Hikayesi Sayfa 7 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013g); *Kan Turalı*, Ankara, s.7.

Eserin başka bir yerinde de bilinmeyen kelimeler şu şekilde verilmiştir.

Resim 4.22: “Kan Turalı” Hikayesi Sayfa 28 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013g); *Kan Turalı*, Ankara, s.28.

Bu resimde aynı zamanda kullanılan dilin ağırlığını ve şiddet unsurlarına yer verildiğini de görmekteyiz. Dede Korkut hikayeleri çizgi roman da olsa içeriği değiştirilemeyeceğinden çocuklar için uygun olmayan yönleri sahiptir.

Eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, hayvanlara eziyet gibi olumsuz durumları da

görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülüklerle de yer verilmiştir. İslami unsurlara yer veren eser dini değerlerin aktarımını da yapmaktadır. Bu duruma örnek şu şekildedir:

Resim 4.23: “Kan Turalı” Hikayesi Sayfa 25 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013g); *Kan Turalı*, Ankara, s.25.

Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar:

Kanlı Koca: Kan Turalı'nın babasıdır. Oğlunu evlendirip muradını görmek ister.

Kan Turalı: Yiğit ve mert bir delikanlıdır. Gururludur. Anne ve babasına çok düşkündür.

Selcen Hatun: Savaşçı, güçlü, güzel ve yiğit bir kadındır.

Tırabuzan Tekürü (Tekfuru): Selcen Hatun'un babasıdır. Verdiği sözden dönen hain birisidir.

Çocuk Gerçekliği: Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Eserde kahramanın hayvanlarla savaşıp yenmesi, kalabalık bir orduya karşı iki kişinin savaşıp yenmesi gerçeklik algısıyla uymamaktadır. Eserin çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelilik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi erkek çocuklarının severek okuyabileceği eser kız çocuklarının ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. Çünkü kahramanlık ve savaş ağırlıklı olan eser kız çocuklarının ilgi alanındaki konulara pek girmemektedir. Eser içinde yer alan Selcen Hatun karakteri ile kız çocuklarının ilgisi çekilebilir. Bu karakter kadın erkek eşitliği ve kadının gücünü göstermektedir. Bu yönüyle ilgi çekici olabilir. Eser içerisinde yer alan şiddet öğeleri de çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir. Dede Korkut hikayeleri çizgi roman da olsa içeriği değiştirilemeyeceğinden çocuklar için uygun olmayan yönleri sahiptir.

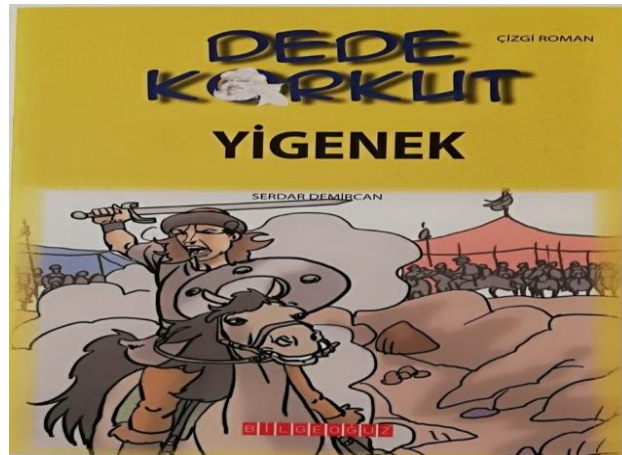
4.1.8. “Yigenek” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.8.1.Yigenek Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen kitaptaki (bkz 4.1) özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

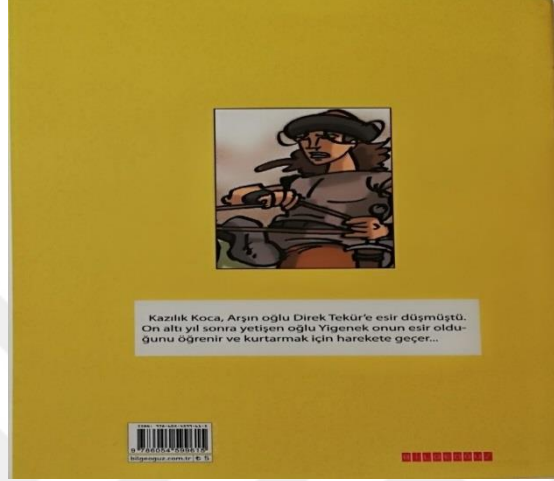
Resim 4.24: “Yigenek” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013h); *Yigenek*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında fikir üretilebilir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır.

Resim 4.25: “Yigenek” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013h); *Yigenek*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür. Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi

roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisindedir. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.8.2. Yiğenek Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Bayındır Han'ın Oğuz Beyleriyle sohbet etmesiyle başlar, şu şekilde devam eder:

- Bayındır Han'ın Oğuz Beylerine Kazılık Koca'nın nasıl esir olduğunu anlatması,
- Esir olmasının Kazılık oğlu Yiğenek' ten gizlenmesi,
- Atışma sırasında Yiğenek'in babasının ölmeyip esir olduğunu öğrenmesi,
- Yiğenek'in babasını kurtarmak istediğini Bayındır Han'a söylemesi,
- Bayındır Han'ın Yiğenek'e asker vererek savaşa hazırlaması,
- Gece rüyasında Dede Korkut'u gören Yiğenek'in öğütler alması,
- Savaş meydanı olan Düzmürd Kalesine ulaşmaları,
- Kafirlerin düşmanı görünce Arşın oğlu Direk Tekür' e haber vermesi,

- Yirmi dört sancak beyinin perişan olması üzerine Yiğenek'in Allah'a sığınıp dua etmesi ve Tekür' ü öldürmesi,
- Kazılık Koca'nın kurtulması,
- Baba oğulun kaleyi alıp yurda dönmesi,
- Dede Korkut'un gelip destan söyleyip dua etmesi.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesini ile dengeli olarak gelişirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: Yiğenek' in esir olan babasını kurtarmak istemesi ve bu sırada gösterdiği kahramanlıkları anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: Kitap yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrıntı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Kitapta bilinmeyen kelimelerin anlamı diğer eserlerde olduğu şekilde verilmiştir. Nazım ve nesir karışık olarak yazılan eserde eski dönemin izleri silinmese de sadeleştirilmiş hali verilerek anlaşılması sağlanmıştır

Destandan hikâyeye geçiş dönemi eseri olan Dede Korkut hikayelerinde şiirsellik ve düz yazı iç içedir. Çizgi roman şeklinde yazılan bu eserde de şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, eziyet, kan dökmek gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülüklerle de yer verilmiştir. Tek başına savaşı kazanma, rüyasında öğüt alma gibi abartılmış ve gerçekliği zayıf olan unsurları da görmek mümkündür. İslami unsurlara yer veren eser kültür aktarımı da yapmaktadır. Kahramanın dua edip Allah'a sığınmasıyla güç alması İslami unsurların yansımasıdır.

Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar/ Karakterler

Bayındır Han: Yardımsever ve toparlayıcı biridir.

Kazılık Koca: Korkusuz ve yiğit biridir.

Yigenek: Kazılık Koca'nın oğludur. Babası gibi yiğit ve mert biridir.

Tekür: Güçlüdür fakat gücünü kötüye kullanan biridir.

Çocuk Gerçekliği: Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çizgi roman olarak yazılıp resimlenmesi çocuk gerçekliğini sağlamaya çalışmıştır. Fakat çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi itibariyle bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri de çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir. Çizgi roman olarak yazılıp resimlenen eser çocuğa göreliği düşünerek kanlı ve çirkin sahneleri resimlemeyip yazıda bırakmıştır.

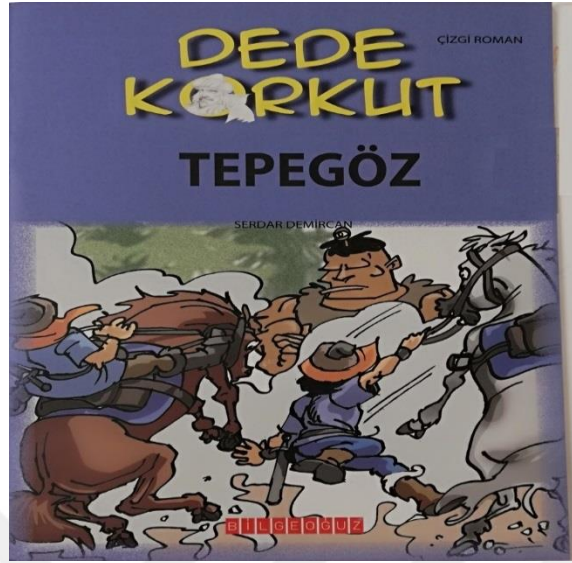
4.1.9. “Tepegöz” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.9.1. Tepegöz Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen kitaptaki (bkz 4.1) özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

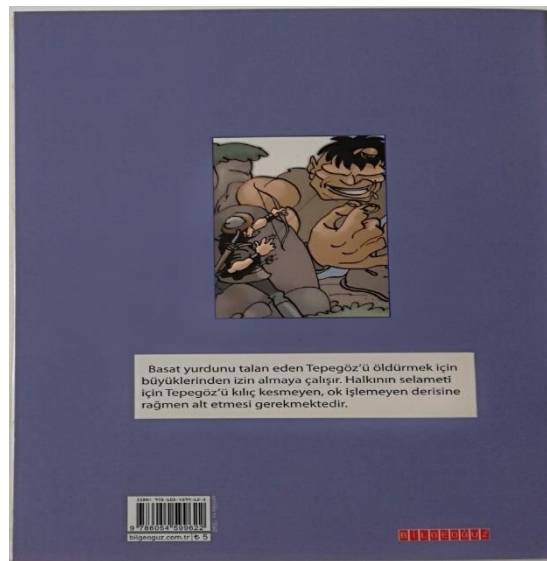
Resim 4.26: “Tepegöz” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013); *Tepegöz*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında fikir üretilebilir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. İncelediğimiz sekiz esere göre bu eserde kapak resmi içerik hakkında daha net bilgi vermektedir. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır.

Resim 4.27: “Tepegöz” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013); *Tepegöz*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür. Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma

balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisinde. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.9.2. Tepegöz Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır. Başarının iyilik ve yiğitlikle elde edilebileceği sonucuna varılmıştır.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Oğuz boylarına düşmanın saldırmasıyla başlar, şu şekilde devam eder:

- Kaçıp giderlerken Aruz Koca'nın oğlunun düşmesi ve çocuğu alanın bulup büyütmesi,
- Aruz Koca'nın yurda dönünce oğlunu aslandan kurtarması,
- Çocuğun insanlara uyum sağlayamaması ve aslanın yanına gitmesi,
- Dede Korkut'un çocukla konuşup yerinin insanların yanı olduğunu söylemesi ve ona Basat adını vermesi,
- Koca Sarı Çoban denen Aruz'un çobanın pınar kenarında periler görüp birisine kötülük yapması,
- Peri kızının çobana bir yıl sonra emanetini gel al demesi ve çobanın korkması,
- Zaman içinde çobanın yaylada pınar yanında peri kızıyla karşılaşması ve emanetini alması,
- Parlayan bir kütle olan emanet karşısında çobanın şaşkınlığı ve kaçması,
- O sırada Bayındır Han'ın Beylerle gezintiye çıkması ve kütleyi görmeleri üzerine tekmelemeleri,
- Aruz Koca tekmelediği an kütlenin yarılması ve içinden tepesinde bir gözü olan oğlan çıkması,
- Aruz'un Tepegöz'ü evlat edinmesi fakat hiç doymaması üzerine yurttan atması,
- Tepegöz'ün dağda yaşaması ve peri annesinin onu koruması için parmağına yüzük takması,
- Tepegöz'ün Oğuz'dan çıkınca harami olması ve yakaladığı herkesi yemesi,

- Bunun üzerine Oğuzların Dede Korkut'u çağırmaları ve anlaşma yapmak için Tepegöz'e göndermeleri,
- Tepegöz'ün günde iki adam ve beş yüz koyun haraç verilmesine razı olması,
- Her aile çocuklarını tek tek gönderirken tek çocuğu kalan aileye sıranın tekrar gelmesi üzerine Basat'tan yardım istenmesi,
- Basat'ın çocuk yerine bir esir göndermesi ve Tepegöz'ü öldürmek için yola çıkması,
- Tepegöz'e kılıç işlemeyince Basat'ın esir olması,
- Basat kurtulup Tepegöz'ün tek hassas noktası olan gözüne kızgın şiş sokarak gözünü kör etmesi,
- Basat ile Tepegöz'ün karşılaşması üzerine üvey kardeşi Tepegöz'ün ölmesi,
- Dede Korkut'un gelip destan söyleyip dua etmesiyle destansı hikâye sona ermektedir.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesini ile dengeli olarak geliştirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: Basat'ın Tepegözle boğuşması ve onu öldürmesi olayı anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: Geçiş dönemi ürünü olan destansı hikâye yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrımı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Kitabın bir yerinde bilinmeyen bir kelimenin anlamı şu şekilde verilmektedir:

Resim 4.28: “Tepegöz” Hikayesi Sayfa 13 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013); *Tepegöz*, Ankara, s.13.

Eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, hayvanlara eziyet gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülüklerle de yer verilmiştir. Ulusal etki ile Tanrı, İslamiyet etkisiyle Allah kelimeleri kullanılmıştır. İslami unsurlara yer veren eser kültür aktarımı da yapmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar/ Karakterler

Aruz Koca: Sevgi dolu bir liderdir. Tepegöz'ü evlat edinir. Basat ismindeki oğluna da sonradan kavuşur.

Basat: Aruz Koca'nın oğludur. İnsanlara zarar veren Üvey kardeşini öldürür ve Oğuzları kurtarır.

Koca Sarı Çoban: Kadınlara kötü davranan ve sonuçlarından kaçan biridir.

Peri Kızı: Tepegöz'ün annesidir. Çobanın yaptığı kötülük yüzünden tüm Oğuzları cezalandırır.

Tepegöz: İnsan dışı bir yaratıktır. Basat'ın üvey kardeşidir. Kötü ve insanlara zarar veren birisidir.

Çocuk Gerçekliği: Çizgi romanda verilen Tepegöz karakteri hayal ürünüdür ve çocuk gerçekliği ile örtüşmemektedir. Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi itibariyle bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri, olumsuz davranışlar da çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir. Fakat hitap ettiği yaş grubu çocuklarının anlayamayacağı durumlar barındırmaktadır.

4.1.10. “Beğil Oğlu Emren” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.10.1. Beğil Oğlu Emren Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen kitaptaki (bkz 4.1) özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

Resim 4.29: “Beğil Oğlu Emren” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013i); *Beğil Oğlu Emren*, Bilgeöğüz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında fikir üretilebilir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır. Ön kapak resmi içerik hakkında yeterli bilgiyi vermemektedir.

Resim 4.30: “Beğil Oğlu Emren” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013i); *Beğil Oğlu Emren*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür. Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi

roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisindedir. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.10.2. Beğil Oğlu Emren Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Bayındır Han'ın ziyafet verip Oğuz beylerini misafir etmesiyle başlar, şu şekilde devam eder:

- Bayındır Han'a Gürcistan haracı olarak at, kılıç ve çomak gelmesi,
- Hediyelerin kime verileceğinin Dede Korkut'a danışılması,
- Oğuz'a karakol görevi üstlenecek birine verilmesine karar verilmesi,
- Beğil'in bu görevi kabul etmesi,
- Yılda bir kez Bayındır Han'ın divanına gelen Beğil'in ziyafetlerle ağırlanması,
- Beğil'in hünelerini göstermesi üzerine Bayındır Han'ın atın olmasa hünelerin de olmaz demesi ve Beğil'in herkese küsmesi,
- Derdini hanımına anlatan Beğil'in hanımının tavsiyesi üzerine ava çıkması,

- Av sırasında sağ oyluğunu kıran Beğil'in bunu herkesten gizlemesi,
- Ayağının kırıldığını sadece karısına anlatan Beğil'in durumunun herkes tarafından öğrenilmesi,
- Kafirlerin de durumu duyması ile plan yapmaları ve bu plandan Beğil'in haberdar olması,
- Beğil'in planı duyunca oğluna bütün bildiklerini anlatıp kendisine ait neyi varsa vermesi
- Üç yüz yiğitle savaşa katılan Beğil'in oğlunun düşmanın karşısında yetersiz kalması üzerine Allah'tan yardım dilemesi,
- Duası üzerine Allah'ın Beğil'e kırk er gücü vermesi ile düşmanı yenmesi,
- Dede Korkut'un çıkıp destan söyleyip dua etmesiyle bitmektedir.

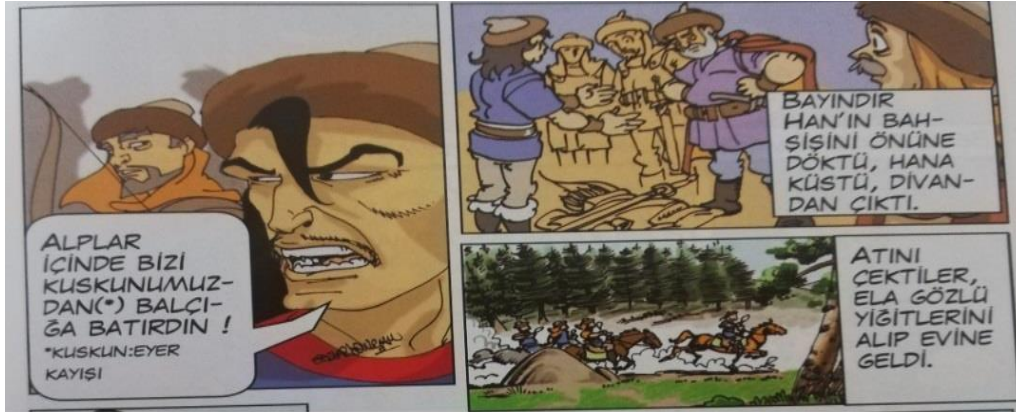
Kurgudaki çatışmalar heyecan ve merak ögesi ile dengeli olarak gelişirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: Beğil oğlu Emren'in babası yerine savaş kahramanlık göstermesi anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: Nazım ile nesrin karışık yazıldığı kitap dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrımı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Dönemin özelliklerinden kaynaklı ağır dili ve bilinmeyen kelimeleri eserde anlaşılmayı zorlaştıran bir etken olmuştur.

Kitabın bir yerinde bilinmeyen kelimenin anlamı parantez açılarak şu şekilde verilmektedir:

Resim 4.31: “Beğil Oğlu Emren” Hikayesi Sayfa 11 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013i); Beğil Oğlu Emren, Ankara, s.11.

Eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Dize sonlarındaki ses benzerlikleri ile daha eğlenceli bir okuma sağlayan eser çocukların dil gelişimine de katkı sağlayabilecek niteliktedir. Çizgi roman olarak yazılmış olması işlenen konunun resimlerle bütünleşerek daha etkin hale gelmesini sağlamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, eziyet gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülüklerle de yer verilmiştir. Tek kişinin orduyu yenmesi, bunun yanında olayların çabuk duyulması gibi enteresan durumlar gözükmektedir. Hitap ettiği yaş grubu bu durumları sevse de gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilmektedir. Tanrı ve Allah kelimelerini kullanan eser İslami unsurlara yer vererek kültür aktarımı da yapmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar/Karakterler

Bayındır Han: Toparlayıcıdır ama eksik olduğu yerde akıl alan birsidir. Sözleriyle kalp kıran ve pişman olduktan sonra gönül alan bir kişidir.

Beğil: Kuvvetli, yiğit biridir. Aynı zamanda alıngan bir yapıdadır.

Beğil'in oğlu: Babası kadar cesur ve kuvvetlidir. Anne ve babasına değer veren biridir.

Beğil'in eşi: Eşine destek olmaya çalışan biridir.

Tekür: Korkak ve kötü biridir. İnsanların zayıflıklarından faydalanmayı düşünen bir haindir.

Çocuk Gerçekliği: Anlatılan konu destansı bir özellik taşıdığından ötürü yaşanan olaylar olağanüstü ve ilginç bir nitelik taşımaktadır. Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelik: Çizgi roman olarak yazılan ve resimlenen eser yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Bazı türlerin kız bazı türlerin erkek çocuklara daha çok hitap ettiği düşünüldüğünde hitap ettiği yaş dönemi erkek çocuklarının severek okuyabileceği kahramanlıkları konu alan eser kız çocuklarının ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri de çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir.

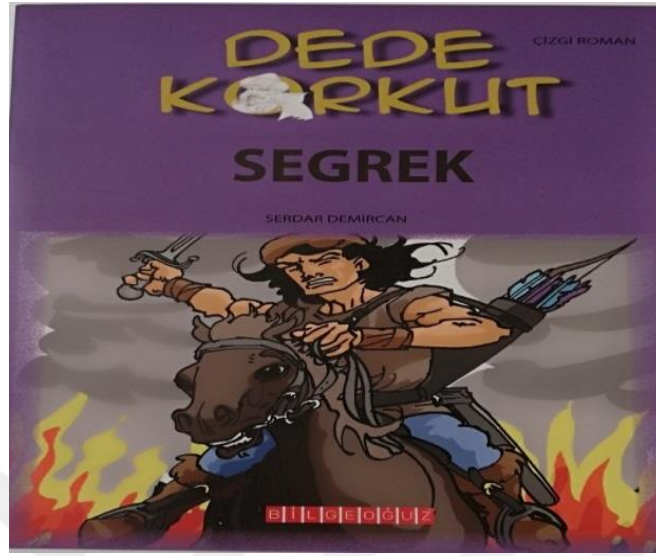
4.1.11. “Segrek” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.11.1. Segrek Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen kitaptaki (bkz 4.1) özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

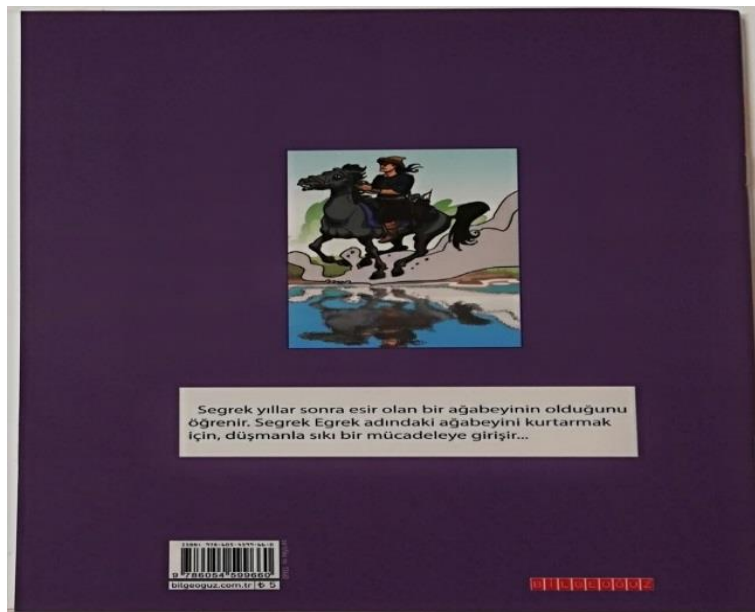
Resim 4.32: “Segrek” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013j); *Segrek*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında fikir üretilebilir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır. Kapak resmi içerik hakkında yeterli bilgi vermemektedir.

Resim 4.33: “Segrek” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013j); *Segrek*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür. Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma

balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisinde. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.11.2. Segrek Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır. Aile kavramının önemi ve kardeş sevgisi de kullanılan diğer temalardandır.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Uşun Koca'nın oğlu Egrek'in, Bayındır Han'ın sohbetine katılmasıyla başlar, şu şekilde devam eder:

- Ters Uzamış' ın Egrek' i kan dökmediği için uyarması,
- Egrek' in Kazan Bey'den akın istemesi,
- Egrek' in üç yüz mızraklı yiğitle yola çıkması,
- Geçtikleri yerleri yağmalayıp almaları,
- Egrek ve yiğitlerin yollarının Alınca Kalesine düşmesi,
- Kara Tekür' ün bu kalede Oğuzlara tuzak hazırlaması ve Egrek ile askerlerinin bu tuzağa düşmeleri,
- Yiğitlerin kafirler tarafından öldürülmesi ve Egrek' in esir alınması,
- Haberin Uşun Koca'ya ulaşması ve ailesinin üzülməsi,
- Uşun Koca'nın büyüyen oğlu Segrek' in abisinin esir olduğunu öğrenmesi,
- Segrek' in duyduğu haberi anne ve babasına sorması, onların haberi yalanlaması,
- Segrek'in anne-babasını dinlememesi üzerine atasının Kazan'dan yardım istemesi,
- Segrek'in evlendirilmesi ve o gece karısına kardeşini bulmadan dönemeyeceğini söylemesi,
- Gelinin durumu Segrek'in ailesine anlatması, ikna olmayan Segrek'in anne ve babasının elini öperek gitmesi,
- Olayı duyan Tekür'ün Segrek'in üzerine adamlarını göndermesi,
- Segrek'in düşmanları her seferinde atının uyandırması sayesinde yenmesi ve Tekür'ün korkup başka düşman gönderememesi,
- Tekür'ün Segrek ile başa çıkamaması üzerine Egrek'i kullanması,
- Egrek'e Segrek'i öldürürse serbest kalacağını söylemesi,
- Egrek'in üç yüz kafirle Segrek'in üzerine gitmesi,

- Atı kaçıdığı için Segrek' in uyanamaması,
- Egrek'in uyuyan yiğitin kopuzunu alarak çalması ve uyandırması,
- Konuşunca kardeş olduklarını anlamaları üzerine sarılıp hasret gidermeleri,
- Kardeşlerin birlikte kafirleri yenip yurtlarına dönmeleri üzerine ziyafet verilmesi,
- Dede Korkut'un gelip destan söyleyip dua etmesi.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesini ile dengeli olarak gelişirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: Segrek'in yıllar sonra esir olan ağabeyinin olduğunu öğrenmesi üzerine ağabeyi Egrek'i kurtarma mücadelesi anlatılır.

Dil ve Anlatım: Kitap yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrıntı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Kitapta bilinmeyen kelimelerin anlamı verilmemektedir. Yazıldığı dönem itibarıyla dilinin ağır olması ve bilinmeyen kelimelerin yer alması eserin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

Nazım ve nesir karışık yazılan eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, eziyet, ölüm gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülöklere de yer verilmiştir. Olayların bir anda gelişmesi bir anda sonuçlanması gibi zaman kavramının olmadığı eserde kurgu ve çatışmalar çok hızlı akmaktadır. Anne babaya saygı gibi değerleri de öğretmeyi amaçlayan eser İslami unsurlara yer vererek kültür aktarımı da yapmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar:

Uşun Koca ve Eşi: Evlatlarına çok düşkün olan, onları kaybetmemek için yalan söyleyen acılı bir anne ve babadır.

Egrek: Cesur, deli ve güzel bir yiğittir.

Segrek: Güçlü ve cesurdur. Abisini kurtarmak için her şeyi göze almıştır.

Tekür: Kardeşi kardeşe düşürmeye çalışan kötü ve kurnaz birisidir.

Çocuk Gerçekliği: Yazıldığı dönem itibariyle içerik bakımından değiştirilemeyecek olan eser çizgi roman yapısıyla sadeleştirilerek daha anlaşılır ve zevkli hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu sayede çocuk gerçekliğini ön planda tutarak kötü ve çirkin sahneleri itinayla resimlemiştir. Fakat bu sahneleri yazıda anlatan eser hitap ettiği yaş seviyesi çocukları için yer yer korkutucu nitelik taşımaktadır. Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi itibariyle bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri de çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir.

4.1.12. “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.12.1. Salur Kazan’ın Esir Olması Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen kitaptaki (bkz 4.1) özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

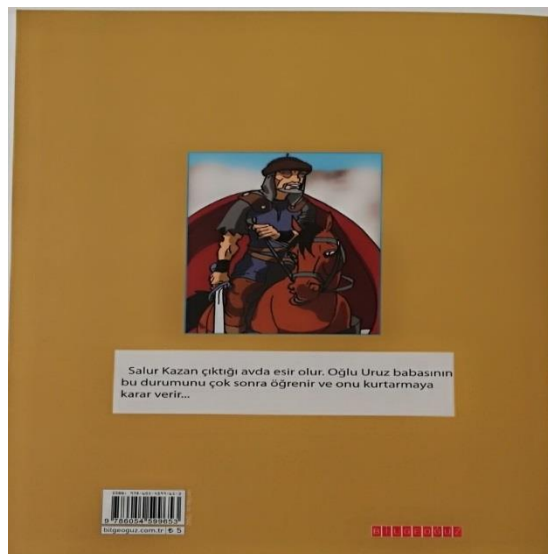
Resim 4.34: “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013k); *Salur Kazan'ın Esir Olması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında yeterli yorum yapılamayıp savaş sahnesi görülmektedir. Başlık ve kapak resmi beraber yorumlandığında içerik hakkında fikir üretilebilmektedir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır.

Resim 4.35: “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013k); *Salur Kazan'ın Esir Olması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür. Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma

balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisinde. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.12.2. Salur Kazan'ın Esir Olması Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır. Bunun yanında aile kavramının önemi üzerinde durulmaktadır.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Tırabuzan tekürünün Kazan'a şahin göndermesi ile başlar, şu şekilde devam eder:

- Kazan'ın Şahincibaşına ava çıkılacağını söylemesi,
- Şahinin av sırasında kaçması,
- Kazan'ın şahini dere tepe araması üzerine uykusunun gelmesi,
- Gördükleri bir kalede yedi gün uyumaları ve bunu kafirlerin casusunun Tekür'e haber vermesi,
- Tekür'ün Oğuz Erleri üzerine adam göndermesi,
- Kazan'ın Beyleri düşmanla savaşması ve Kazan'ın esir alınması,
- Kafirlerin Kazan uyurken ellerini bağlayıp kaçırmaları üzerine Kazan'ın elindeki ipleri çözmesi,
- Kazan'ın Toman'ın Kalesinde bir kuyuya kapatılması,
- Tekür'ün karısının Kazan'ı merak etmesi ve onu ölmüş kızı ile ölmüşler üzerine kandırması,
- Tekür'ün karısının Kazan'ı çıkarması için eşine yalvarması,
- Tekür'ün kafirleri övüp Oğuz'u yermesi şartıyla onu serbest bırakacağını söylemesi,
- Kazan'ın kafirlerle dalga geçmesi yüzünden domuz damına hapse atılması,
- Uruz'un Bayındır Han'ın dedesi, Kazan'ın babası olduğunu öğrenmesi üzerine babasını kurtarmaya gitmesi
- Uruz'un amcasıyla yola koyulup kafirleri öldürmesi,
- Tekür'ün düşmana yenileceğini anlaması üzerine, Kazan'a savaşması şartıyla serbest bırakacağını söylemesi,
- Kazan'ın Oğuz Beyleriyle savaşırken Uruz ile karşılaşması,
- Konuşmalar sonucu Uruz'un oğlu olduğunu anlaması,

- Uruz'un Kazan Bey'in babası olduğunu anlamaması yüzünden savaşın babasını yaralaması,
- Kazan'ın Uruz'a babası olduğunu söylemesi ve sarılmaları,
- Baba oğulun yurtlarına dönmesi,
- Kazan'ın Güzel Çimen ile evlenmesi, kırk gün kırk gece düğün yapılması,
- Dede Korkut'un gelip kopuzuyla destan söyleyip dua etmesi.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesini ile dengeli olarak geliştirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: Salur Kazan'ın esir olup oğlu Uruz'un kurtarması ve kahramanlıkları anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: Kitap yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrıntı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Kitapta incelenen diğer eserlere göre farklı olan bir durum görülmektedir. Hikâyenin bir yerinde bilinmeyen kelimenin anlamı şu şekilde verilmektedir:

Resim 4.36: “Salur Kazan'ın Esir Olması” Hikayesi Sayfa 10 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013k); *Salur Kazan'ın Esir Olması*, Ankara, s.10.

Daha önceki incelemelerimizde de dile getirdiğimiz diğer gösterme şekli de şu şekildedir:

Resim 4.37: “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesi Sayfa 15 Görseli

Kaynak: Demircan, Serdar (2013k); Salur Kazan’ın Esir Olması, Ankara, s.15.

İncelenen eserler içerisinde en fazla bilinmeyen kelime açıklaması bu kitapta verilmiştir. Bu durum dilinin ağır ve anlaşılma ihtimalinin yüksek olduğunu da göstermektedir. Hitap edilen yaş grubu dikkate alındığında tarihi terimleri ve bazı kavramları bilmeme ihtimalleri olmaktadır. Fakat destansı hikayelerin çizgi roman şekli ve resimlemeleri ile daha anlaşılır kılınmaya çalışılmıştır.

Eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, yalancılık, şarap içmek gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülöklere de yer verilmiştir. Abartı unsuruna sıkça yer verilen eserde İslami unsurlara yer verilerek kültür aktarımı da yapılmaktadır. Aynı zamanda anne ve babaya saygı ve aile kavramı üzerinde durularak çocuğa değerler aşılanmaya çalışılmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar/ Karakterler

Salur Kazan: Zeki, güçlü ve kurnaz birisidir. Sözünde duran bir kişidir.

Uruz: Yiğit ve cesurdur. Babasını dedesi sanmaktadır. Babasını bilmeden yaralar ve sonra tanır.

Tekür ve Eşi: Yalancı ve haindirler. Baba oğlu birbirine düşürmeye çalışırlar.

Çocuk Gerçekliği: Hitap ettiği yaş grubunun kelime dağarcığını aşan ve çocuklar için uygun olmayan olumsuz unsurlara yer verilmiştir. Dede Korkut Hikayelerinin orijinali bu kavramlardan oluştuğu için sadece bu kitap değil destansı hikayelerin çocuğa uygunluğunu gözden geçirmek gerekmektedir. Çizgi roman olarak resimlenmesi ve görsellerde çirkin olayların çizilmemesi eseri kısmi ölçülerde çocuğa uygun hale getirmektedir. Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelik: Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi itibariyle bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri ve olumsuz kavramlar da çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir.

4.1.13. “Beyreğin Ölümü” Hikayesi Dış ve İç Yapı Yönünden Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygun Mudur?

4.1.13.1. Beyreğin Ölümü Hikayesinin Dış Yapı Yönünden İncelenmesi

Kitabın dış yapı özellikleri ilk incelenen kitaptaki (bkz 4.1) özelliklerle benzerlik göstermektedir. Bununla beraber farklı olan özellikler de başlıklar içerisine eklenmiştir.

Kapak, boyut ve cilt tasarımı:

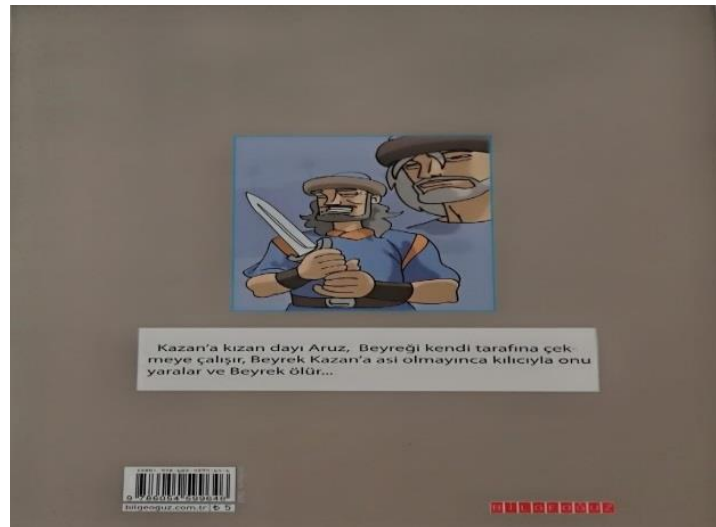
Resim 4.38: “Beyreğin Ölümü” Hikayesi Ön Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013l); *Beyreğin Ölümü*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Kapak resminde farklı renkler kullanılarak çocuğun ilgisini çekmek amaçlanmıştır. Kapak resmine bakıldığında içerik hakkında yeterli fikir üretilemezken başlıkla birlikte değerlendirildiğinde yorum yapılabilir. Çünkü içerik kapak resmi ile başlamaktadır. Çocuklar okuyacağı eserleri seçerken ilk olarak kapak resmine bakar ve ilgisini çekerse içeriğini okumaktadır. Kitabın ön kapağında eserin ve çizen kişinin adı yer almaktadır.

Resim 4.39: “Beyreğin Ölümü” Hikayesi Arka Kapak

Kaynak: Demircan, Serdar (2013l); *Beyreğin Ölümü*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.

Bir kitabın ön kapağı kadar arka kapağı da önem arz etmektedir. İncelediğimiz eserde arka kapakta içerik hakkında bilgi verilmektedir. Aynı zamanda yayınevinin adı, internet adresi ve ISBN numarası da kitabın arka kapağında yer almaktadır.

Kitapta kalın karton kapak kullanılmıştır. Kapağın bu şekilde olması uzun süre kullanılmasını sağlamıştır ayrıca kapağa dayanıklılık kazandırmaktadır. Kitabın kenar kesimleri düzgündür. Kitap 16 x 24 cm boyutundadır. Kitabın boyutları ve ağırlığı da çocukların taşıyabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği ölçülerdedir. Kitaplarda boyut ve kapaktan sonra önemli diğer mesele de ciltlemedir. Kitabın uzun ömürlü olmasını sağlayan cilt bu kitapta dayanıklılığı az ve uzun ömürlü olamayacak şekilde kullanılmıştır. Ciltleme esnasında tel zımba kullanılan kitapta sayfalar rahat açılıp okunabilmekte fakat tel zımba ile oluşturulan kitaplarda kopmalar olabilmektedir. Aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerde tel zımba kullanılması tehlike oluşturabilir. Çocuk kitaplarında ciltlemede kullanılan malzemelere dikkat edilmelidir.

Kağıt: Çocuklar için yazılan eserlerde kağıt kullanımı son derece önemlidir. Bazen oyuncak olarak gördükleri kitaplar ellerinden düşmemektedir. Hitap edilen yaş grubunu göz önünde bulundurursak incelenen kitapta kullanılan kağıt kolay kırışmayan, kirlenmeyen ve parlama yapmayan kaliteli bir üründür. Bu sayede yazılar gölge oluşturmaz ve arka sayfadaki yazı ve resimler ön sayfadan görünmez. Sayfalar rahatlıkla çevrilebilir. Bu özellikteki kitapta kullanılan kağıt sayesinde eser göz yormadan okunabilmektedir.

Sayfa Düzeni ve Yazı Tasarımı: İncelediğimiz eser 32 sayfadan oluşmaktadır. Çocukların yaş seviyesine göre dikkat sürelerini düşündüğümüzde sayfa sayısı uygun görülmektedir. Kitaptaki sayfalar bir düzen içerisinde planlanmış ve görsel uyum yakalanmıştır. Sayfanın büyük bir kısmını resimlerin kaplaması ve yazıların konuşma balonları içerisinde verilmesi türün özelliğine uygundur. Çizgi romanları severek okuyan çocuklar görseller içinde verilen yazılarla eğlenerek vakit geçirirler. İncelediğimiz eserde bu amaca hizmet etmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan resimler ve yazılar esere estetik bir görünüm kazandırmıştır. Kelimeler arası uzaklık uygun olarak ayarlanarak kelime gruplarının birbirine karışması engellenmiştir. Çizgi romanda verilen konuşma

balonları içerisindeki yazılar on iki, on dört, on altı gibi farklı puntolarla yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini ve dikkatini konuşmalara çekecek şekilde kullanılmıştır. Bütün yazıların büyük harf ile yazılması gözü yormakla birlikte okumayı zorlaştırmaktadır. Eserin bazı sayfalarında uzun paragraflara yer verilmiştir. Bu durum hitap ettiği yaş grubunun hoşlanmayacağı bir durum olabilmektedir. Çünkü çocuklar uzun paragraflar halinde verilen yazılardaki ana fikri ve olayı yeterince anlayamamakta ve sonuna geldiğine paragrafın başını unutmaktadır. Ayrıca uzun paragraflarda çocuğun dikkati de dağılmaktadır. Kuramsal çerçevede de çocukların seviyelerine göre yazılan eserlerde bu özelliğe dikkat edilmesi gerektiğine değinilmiştir. Kalın yazı karakteri kullanılmış ve yer yer yoğun yer yer az cümleler içeren balonlar kullanılmıştır. Yazı karakteri ve sürekli büyük harf kullanımından kaynaklı göz yorma ile okurken yazıların karışma durumu söz konusudur.

Resimler ve Fotoğraflar: Söz konusu eserde resimler yazılardan ön plandadır. Bu olumsuz bir durummuş gibi algılanabilir fakat eserin türünün çizgi roman olması ve hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda doğru bir uygulama olduğu görülmektedir. Resimler çocukların kitaba güdülenmesini ve bağlılığını sağlamaktadır. Bu kitapta kullanılan renkler ve resimler oldukça canlı olmasına rağmen göz yormadan okumayı sağlamaktadır. Kullanılan resimlerin büyüklüğü metne odaklanmayı olumsuz etkileyen bir durum haline gelebilir. Fakat eserin türü çizgi roman olduğundan resimlerin çizimi ve kullanımı oldukça önemlidir. Bu şekilde olması çocukların daha zevkli okumasını sağlamaktadır. Kitaptaki görseller metin ile uyum içerisinde. Bu uyumda olumsuzluklarda söz konusudur. Savaş, şiddet gibi olumsuz görsellerin verilmiş olması çocuğa şiddet duygusunu aşılayabilir ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzluk dışında görseller başarılı bir şekilde çizilmiştir. Daha önce de çizgi romanın yazı ve resimle iç içe olan bir tür olduğunu söylemiştik. Yazıların ve resimlerin sayfa içerisinde yerleştirilmesi de dikkat açısından önemlidir. Bu durumdan ötürü metnin yazılarla uyması önemli olmaktadır. Verilen görseller sayesinde çocuk metni zihninde canlandırabilmektedir. İncelediğimiz eserde de bu durum başarı ile sağlanmıştır.

4.1.13.2. Beyreğin Ölümü Hikayesinin İç Yapı Yönünden İncelenmesi

İzlek (Tema): Eserde kahramanlık teması ana tema olarak kullanılmıştır. İnatçılık ve kıskançlığın sonuçları da tema olarak işlenmiştir.

Kitabın Planı (Kurgu): Kitap içerisinde bir adet metin bulunmaktadır ve olayın kurgusu Kazan'ın evinin yağmalanmasını istemesiyle başlar, şu şekilde devam eder:

- Yağmalatmaya Dış Oğuz'un katılmaması,
- Dış Oğuz Beylerinin anlaşılarak Kazan'ı düşman olarak görmesi,
- Kazan'ın durumu araştırmak için Kılbaş ile konuşup onu Dış Oğuz'a göndermesi,
- Kılbaş'ın Kazan'ın dayısı Aruz'un evine gitmesi ve onunla konuşması,
- Kazan'ın başının dertte olduğunu söylemesi ve dayısından yardım istemesi,
- Aruz'un yardıma gitmeyeceğini söyleyip düşmanlığını ilan etmesi,
- Dış Oğuz'un Kazan'a düşman olması,
- Dış Oğuzdan kız alan Beyreği yanlarına çekmeye çalışmaları,
- Beyreğin yapılan teklifi kabul etmemesi, Aruz'a karşı çıkması, Kazan'a asi olmaması,
- Aruz'un Beyreğe çok sinirlenmesi üzerine sağ oyluğunu kesmesi ve Beyreğin ölmesi,
- Kazan ve yanındaki Beylerin duruma üzülmeleri,
- Beyreğin vasiyeti üzerine kanını yerde koymamak için İç Oğuz ve yiğitlerinin savaşa hazırlanması,
- Aruz ve Dış Oğuzlar'ın durumdan haberdar olması üzerine savaşın başlaması,
- İç Oğuz ve Dış Oğuz'un karşı karşıya gelmeleri ve savaşmaları,
- Kazan'ın Aruz'u mızraklaması,
- Kazan'ın kardeşi Kara Göne'nin, Aruz'un başını kesmesi,
- Bunu gören Dış Oğuzların Kazan'dan af dilemesi ve Kazan tarafından Beyreğin vasiyetinin yerine getirmesi,

- Dış Oğuz’la İç Oğuz’un kavgasının sona ermesi,
- Dede Korkut’un gelip destan söyleyip dua etmesi.

Kurgudaki çatışmalar heyecan ögesini ile dengeli olarak gelişirken okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

Konu: İç Oğuz ve Dış Oğuz’un düşman olup savaşmaları ve Beyreğin ölümü anlatılmaktadır.

Dil ve Anlatım: Kitap yazıldığı dönemin dil özelliklerini taşımaktadır. Bununla beraber o dönemin konuşma dili yerine günümüz Türkçesi tercih edilmiştir. Bu ayrımı hitap ettiği yaş dönemi tarafından kitabın kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Her ne kadar sadeleştirilmiş olsa da bilinmeyen kelimeler yer almakta ve olayların akışında kopukluğa neden olmaktadır. Eserde bilinmeyen kelimelerin anlamı verilmemektedir. Dönemsel kelimelerin kullanılması, çocuklarda kelime dağarcığını arttırmakla beraber kelimelerin anlamının verilmemesi de anlaşılmayı zorlaştırmaktadır.

Düzyazı ve şiirin bir arada kullanıldığı eserde şiirsellik göze çarpmakta ve bu sayede akıcılığı yakalamaktadır. Bunun yanında eserde savaş, şiddet, ölüm, kan dökmek, eziyet gibi olumsuz durumları da görmek mümkündür. Bu olaylar çocuğun gelişimini olumsuz etkileyerek kötü örnek oluşturabilir. Eserde, çocukta gerçeklik algısını olumsuz etkileyebilen olağanüstülüklerle de yer verilmiştir. İslami unsurlara yer veren eser kültür aktarımı da yapmaktadır. Anlatıcı dışarıdan biri olup ilahi bakış açısı ile yazılan eserde zaman ve mekan tam olarak belli değildir.

Kahramanlar:

Kazan: Farkında olmadan kalp kırmış fakat gönül alması zor bir duruma sebep olmuştur. Hatası savaşa ve kan dökülmesine sebep olur. Beyreğin vasiyetini yerine getirir.

Aruz: Kin tutan ve kendisine yapılan haksızlığa sinirlenen biridir. İstemeden de olsa Beyreğin ölümüne sebep olmuştur.

Kılbaş: Ara bulmaya çalışan, ılımlı ve zeki bir kişidir.

Beyrek: Hainlik yapmayan, özü sözü bir, vefakâr biridir.

Kara Göne: Kazan'ın kardeşidir. Kazan'a destek olarak yardım eder.

Çocuk Gerçekliği: Çocuk gerçekliği için biçimsel yalınlık çizimlerle sağlanmaya çalışılmışken içeriksel yalınlık tam anlamıyla sağlanamamıştır. Çocuğun diliyle söylenmeyen eserde bilinmeyen kelimeler ve ağır dili nedeniyle anlaşılabilirlik düşmektedir. Kitap çocuğun yaşı algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine kısmen uygundur. Çocuk bakışına ve gerçekliğine uygunluğu tartışılabilir.

Çocuğa Görelik: Çizgi roman olarak oluşturulan eserde çizimlerle çocuğa görelik sağlanmaya çalışılmışken içerik olarak çocuk yetiştikinden ayrılmamıştır. Kaba söz ve çirkin davranışlar içerikte verilmiştir. Bunun yanında güzel değerler de eser aracılığıyla öğretilmek istenmiştir. Kitap yaş grubunun algısına kısmen uygundur. Hitap ettiği yaş dönemi itibarıyla bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri de çocuğa göreliği düşürmektedir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi şu şekilde ifade edilmiştir:

“Çizgi Romanlaştırılan Dede Korkut Hikâyelerinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?”

Araştırmanın ikinci alt problemine ait veriler elde edilirken MEB (2018:4)'in belirlemiş olduğu kök değerler baz alınmıştır. Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikâyeleri bu çerçevede incelenmiştir. Elde edilen bulgular hikâyelere göre aşağıda tablolar halinde sunulmuştur:

4.2.1. “Boğaç Han” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Boğaç Han hikayesi Millî Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Boğaç Han” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1 “Boğaç Han” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	15,32	2	6,67
2.Dostluk	12	1	3,33
3.Dürüstlük	24,29	2	6,67
4.Öz Denetim	8,13	2	6,67
5.Sabır	9	1	3,33
6.Saygı	5,6,27	4	13,33
7.Sevgi	7,10,21,24,27,30	6	20
8.Sorumluluk	22,27,30	3	10
9.Vatanseverlik	-	0	0
10.Yardımseverlik	3,4,9,10,20,22,25,27	9	30
TOPLAM		30	100

Tablo 4.1.’ine göre Boğaç Han Hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplam sayısı 30’dur. Araştırma sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer yardımseverlik olduğu görülmüştür. Hikâyede yardımseverlik değeri ile ilgili 9 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla sevgi (6), saygı (4) sorumluluk (3), adalet (2), dürüstlük (2), öz denetim (2), dostluk (1) ve sabır (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değerlerin dostluk, sabır ve saygı olduğu tespit edilmiştir. Vatanseverlik değerine hikâyede hiç rastlanmamıştır. Kök değerlerin yanında hikâyede cesur olma davranışına ve dini unsurlara yer verilmiş olduğu görülmüştür.

Aşağıda Boğaç Han hikayesinde tespit edilen değerlerle ilgili örnek cümleler verilmiştir.

“İç Oğuz, Dış Oğuz beylerini başına topladı. Aç görse doyurdu. Çıplak görse donattı. Borçluyu borcundan kurtardı” (Demircan, 2013a:10). Burada kök değerlerde yer alan yardımseverlik davranışına yer verilmiştir.

“Bayındır Handan buyruk böyledir hanım” (Demircan, 2013a:6). Bu cümlede saygı ifadesine yer verilmiştir.

“Oğlan anasının sözünü kırmadı” (Demircan, 2013a:27). Cümle saygı ifadesine yer vererek saygı değerini işlemiştir.

“Meğer sultanım, Dirse Han’ın oğlancığı üç de kabile çocuğu meydanda aşık oynuyorlardı” (Demircan, 2013a:12). Bu ifadede ise en az tespit edilmiş olan dostluk değerine yer verilmiştir.

4.2.2. “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması hikayesi Millî Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır.

Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2: “Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	31	1	2,13
2.Dostluk	3,20,27,28,29	11	23,40
3.Dürüstlük	17,31	2	4,26
4.Öz Denetim	17,18	3	6,38
5.Sabır	-	0	0
6.Saygı	19,22	2	4,26
7.Sevgi	11,14,22,23,25	6	12,77
8.Sorumluluk	4,7,13,18,21	5	10,64
9.Vatanseverlik	9,13,14	3	6,38
10.Yardımseverlik	3,7,18,20,27,28,29,31	14	29,79
TOPLAM		47	100

Tablo 4.2'ye göre Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplam sayısı 47'dir. Araştırmanın sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer yardımseverlik olduğu görülmüştür. Hikâyede yardımseverlik değeri ile ilgili 14 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla dostluk (11), sevgi (6), sorumluluk (5), öz denetim (3), vatanseverlik (3), dürüstlük (2), saygı (2), adalet (1) değerleridir. Tabloya baktığımızda en az kullanılan değer adalet olduğu araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. Hikâyede sabır değerine ait ifadeye hiç rastlanmamıştır. Genel olarak sabretme duygusu kitapta kendini gösterse de bu duygu ifade edilmemiştir. Kök değerlerin yanında araştırmacı tarafından tespit edilen cesur olma davranışına ve dini unsurlara çokça yer verildiği görülmüştür.

Aşağıda Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması hikayesinde tespit edilen değerlerle ilgili örnek cümlelere yer verilmiştir.

“Doksan yerde alaca halı, ipek döşenmişti. Seksen yerde büyük kaplar kurulmuştu. Altın kadehler, sürahiler dizilmişti” (Demircan, 2013b:3). Bu cümlede yardımseverlik değerinin alt değeri olan cömert olma davranışına yer verilmiştir.

“Bu sırada kudretli Oğuz Beyleri yetişti. Hanım görelim kimler yetişti. Kara dere ağzında kadir veren, kara boğa derisinden beşiğinin örtüsü olan, hiddeti tutunca kara taşı kül eyleyen, bıyığını ensesinde yedi yerde düğümleyen yiğitler ejderhası, Kazan Bey'in kardeşi Kara Göne dört nala yetişti” (Demircan, 2013b:27).

Örnekteki cümlede yardımseverlik kök değerinin alt değeri olarak verilen iş birliği yapma değeri tespit edilmiştir.

“Oğlan böyle diyince boncuk boncuk gözünün yaşı revan oldu. Boyu uzun, beli ince Burla Hatun boynu ile kulağını tuttu düştü, güz elması gibi al yanağını çekti yırttı, kargı gibi kara saçını yoldu, oğul oğul diyerek feryat fıgan etti ağladı” (Demircan, 2013b:23).

Verilen cümlede sevgi kök değerine yer verilmiştir.

“Ağzın kurusun ana, dilin çürüsün ana, ana hakkı Tanrı hakkı olmamış olsaydı kalkarak yerimden doğrulaydım, yakan ile boğazından tutaydım, kaba ökçem altına ataydım...” (Demircan, 2013b:22).

Bu ifadede çocuğun annesine duyduğu saygı dile getirilmiştir.

4.2.3. “Bamsı Beyrek 1” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Bamsı Beyrek 1 hikayesi Millî Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Bamsı Beyrek 1” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.3’te gösterilmiştir.

Tablo 4.3: “Bamsı Beyrek 1” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	-	0	0
2.Dostluk	3,12,24	3	8,58
3.Dürüstlük	4,13,16,25,31	5	14,29
4.Öz Denetim	20,21,22	3	8,58
5.Sabır	14	1	2,86
6.Saygı	7,9,14,15,16,19,23,24, 25	10	28,57
7.Sevgi	7,22	2	5,71
8.Sorumluluk	24,29	2	5,71
9.Vatanseverlik	-	0	0
10.Yardımselik	3,5,6,9,11,24,27,29, 31	9	25,71
TOPLAM		35	100

Tablo 4.3’e göre Bamsı Beyrek 1 hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplam sayısı 35’dir. Araştırma sonunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer saygı olduğu görülmüştür. Hikâyede saygı değeri ile ilgili 10 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla yardımselik (9), dürüstlük (5), dostluk (3), öz denetim (3), sevgi (2), sorumluluk (2) ve sabır (1) değerleridir. İnceleme sonucunda en az ifade edilen değer sabır olduğu görülmüştür. Adalet ve vatanseverlik değerlerine hiç rastlanmamıştır. Kök değerlerin yanında hikâyede cesur olma davranışına, minnet duyma davranışına ve dini unsurlara yer veren ifadeler de tespit edilmiştir. Aşağıda Bamsı Beyrek 1 hikayesinde tespit edilen değerlerle ilgili örnek cümleler verilmiştir. “Birdenbire bezirganlar geldiler. Baş indirip selam verdiler. Gördüler o yiğit ki baş kesmişler, kan dökmüşler, Pay Püre Bey’in sağına oturuyor. Bezirganlar yürüdüler yiğidin elini öptüler.” (Demircan, 2013c:15) Burada saygı ifadesine yer verilmiştir. “Oğul kudretli Oğuz Beylerini evimize çağıralım, nasıl

uygun görürlerse ona göre iş edelim” (Demircan, 2013c:24). Bu ifadede de saygı unsuruna yer verilmiştir. “Tavlacı başı karşıladı, indirdi misafir etti. Yiyip içip oturuyorlardı” (Demircan, 2013c:9). Verilen cümlede hem saygı unsuruna hem de yardımseverlik kök değerinin alt değeri olan misafirperver olma değerine yer verilmiştir.

“Bre yiğit benim atımı kimsenin geçtiği yok, okumu kimsenin geride bıraktığı yok, şimdi gel seninle güreş turalım” (Demircan, 2013c:21).

Banı Çiçeğin kendine olan güveninde kök değerlerin alt değeri olarak verilen öz güven davranışı tespit edilmiştir.

4.2.4. “Bamsı Beyrek 2” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Bamsı Beyrek 2 hikayesi Milli Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Bamsı Beyrek 2” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.4: “Bamsı Beyrek 2” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	31	1	3,57
2.Dostluk	3,10,14,19,31	5	17,86
3.Dürüstlük	10,12	2	7,14
4.Öz Denetim	-	0	0
5.Sabır	20,23	2	7,14
6.Saygı	22	1	3,57
7.Sevgi	4,5,7,11,12,15,26,27,29	9	32,14
8.Sorumluluk	29,30	2	7,14
9.Vatanseverlik	30	1	3,57
10.Yardımseverlik	8,17,21,30,31	5	17,86
TOPLAM		28	100

Tablo 4.4'e göre Bamsı Beyrek 2 hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplamı 28'dir. Araştırma sonucunda en fazla kullanıldığı tespit edilen değer sevgi olduğu görülmüştür. Hikâyede sevgi ile ilgili 9 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla dostluk (5), yardımseverlik (5), dürüstlük (2), sabır (2), sorumluluk (2), adalet (1), saygı (1) ve vatanseverlik (1) değerleridir. Tabla 4.4'üne göre en az yer verilen değerlerin adalet, saygı ve vatanseverlik olduğu görülmektedir. Hikâyede öz denetim değerine ait ifadeye hiç rastlanmamıştır. Kök değerlerin yanında hikâyede dini değerler, cesur olmak ve hoşgörü ifadelerini içeren söylemlere de yer verilmiştir.

Aşağıda Bamsı Beyrek 2 hikayesinde tespit edilen değerlerle ilgili örnek cümleler verilmiştir.

“Ak pürçekli anası boncuk boncuk ağladı, gözünün yaşını döktü, acı tırnak ak yüzüne çaldı, al yanağını yırttı, kargı gibi kara saçını yoldu, ağlayarak sızlayarak evine geldi. Pay Püre Bey'in penceresi altın otağına feryat fğan girdi. Kızı gelini kah kah gülmez oldu, kızıl kına ak eline yakmaz oldu. Yedi kız kardeşi ak çıkardılar kara elbiseler giydiler, vay benim kardeş, muradına maksuduna ermeyen, yalnız kardeş diyip ağlaştılar böğrüştüler” (Demircan, 2013d:4).

Bu paragrafta sevgi kök değeri tespit edilmiştir.

“Benim başım beyreğin başına kurban olsun” (Demircan, 2013d:3). Verilen cümlede dostluk kök değerinin alt değeri olan diğerkamalık değerine yer verilmiştir.

“Bre madem ki Kazan Beyden buyruk olmuştur, bırakın otursun” (Demircan, 2013d:22). Bu ifadede saygı unsuruna yer verilmiştir.

4.2.5. “Uruz’un Esir Olması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Uruz’ un Esir Olması hikayesi Millî Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Uruz’ un Esir Olması” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.5’de gösterilmiştir.

Tablo 4.5: “Uruz’ un Esir Olması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	31	1	2,33
2.Dostluk	28,29,30	6	13,95
3.Dürüstlük	5,6,23	3	6,98
4.Öz Denetim	12	1	2,33
5.Sabır	-	0	0
6.Saygı	5,12	3	6,98
7.Sevgi	9,10,11,17,18,20,23, 24,25,26,31	11	25,58
8.Sorumluluk	6,10,11,13,19,25, 26,27	8	18,60
9.Vatanseverlik	-	0	0
10.Yardımseverlik	3,6,13,16,18,26, 27,31	10	23,26
TOPLAM		43	100

Tablo 4.5’e göre Uruz’un Esir Olma hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplam sayısı 43’tür. Araştırma sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer sevgi olduğu görülmüştür. Hikâyede sevgi değeri ile ilgili 11 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla yardımseverlik (10), sorumluluk (8), dostluk (6), dürüstlük (3), saygı (3), adalet (1), öz denetim (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değerlerin adalet ve öz denetim olduğu tespit edilmiştir. Vatanseverlik ve sabır değerine hikâyede hiç rastlanmamıştır. Kök değerlerin yanında hikâyede dini değerlere, cesur olma ve hoşgörü değerlerine de yer verilmiştir. Aşağıda Boğaç Han hikayesinde tespit edilen değerlerle ilgili örnek cümleler verilmiştir.

“Beri gel ağam Kazan Deniz gibi kararıp gelen nedir
Ateş gibi ışıldayan yıldız gibi parlayıp gelen nedir
Ağz dilden beş kelime haber bana
Kara başım kurban olsun sana” (Demircan, 2013e:9).

Bu dizlerde sevgi kök değerinin alt değeri olan fedakârlık değerine yer verilmiştir.

“Akça kale Sürmeliye gelip Kazan kırk otağ diktirdi. Yedi gün yedi gece yeme içme oldu. Kırk evli kul ile kırk cariyeyi oğlunun başına çevirdi, azat eyledi. Kahraman yiğitlere kale ülke verdi, cübbe, çuha verdi” (Demircan, 2013e:31) .

Verilen paragrafta yardımseverlik kök değerinin alt başlıklarından olan cömert olma, paylaşma değerine yer verilmiştir.

“Uruz babasının sözünü kırmadı, çekilip geri döndü” (Demircan, 2013e:12).

“O zamanda oğul baba sözünü iki eylemezdi, iki eylese o oğlanı kabul eylemezlerdi” (Demircan, 2013e:12). Bu cümlelerde ise saygı kök değeri tespit edilmiştir.

“Bu sırada Oğuz yiğitleri bir bir yetişti. Çal kılıcını hanım Kazan yetiştim.

Çal kılıcını ağam Kazan yetiştim...” (Demircan, 2013e:27-28). Bu cümlelerde dostluk kök değerinin içinde yer alan dayanışma, yardımlaşma kök değerine yer verilmiştir.

4.2.6. “Deli Dumrul” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Deli Dumrul hikayesi Millî Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Deli Dumrul” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4.6: “Deli Dumrul” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	-	0	0
2.Dostluk	-	0	0
3.Dürüstlük	-	0	0
4.Öz Denetim	4	1	10
5.Sabır	-	0	0
6.Saygı	20	1	10
7.Sevgi	5,26,27,28,29	5	50
8.Sorumluluk	-	0	0
9.Vatanseverlik	-	0	0
10.Yardıms severlik	6,8,21	3	30
TOPLAM		10	100

Tablo 4.6 ‘ya göre Deli Dumrul hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilen değerlerin toplam sayısı 10’dur. Araştırma sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer sevgi olduğu görülmüştür. Hikâyede sevgi değeri ile ilgili 5 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla

yardımseverlik (3), öz denetim (1), saygı (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değerlerin öz denetim ve saygı olduğu tespit edilmiştir. Adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, sorumluluk ve vatanseverlik değerleri ile ilgili ifadelere hiç rastlanmamıştır. Kök değerlerin yanında cesur olma ve dini değerlere de yer verilmiş olduğu görülmüştür.

Aşağıda Deli Dumrul hikayesindeki değerlerle ilgili örnek cümleler verilmiştir.

“Ne diyorsun ne söylüyorsun
Göz açıp da gördüğüm
Gönül verip sevdiğim
Koç yiğidim şah yiğidim” (Demircan, 2013f:26).

Bu dizelerde sevgi değerine yer verilmiştir.

“...Senin o namert anan baban
Bir canda ne var ki sana kıyamamışlar
Arş şahit olsun sekizinci kat gök şahit olsun
Yer şahit olsun gök şahit olsun
Kadir Tanrı şahit olsun
Benim canım senin canına kurban olsun” (Demircan, 2013f:28).

Deli Dumrul’un eşi bu sözleri söyleyerek canını vermeye razı oldu. Bu dizelerde sevgi kök değeri içerisinde yer alan fedakârlık yapma davranışına yer verildiği görülmüştür.

“Bre Azrail dediğiniz ne kişidir ki adamın canını alıyor, ya kadir Allah, birliğin varlığın hakkı için Azrail’i benim gözüme göster, savaşıyım, çekişeyim, mücadele edeyim, güzel yiğidin canını kurtarayım, bir daha güzel yiğidin canını almasın” (Demircan, 2013f:6).

Verilen paragrafta yardımseverlik değeri içeren ifadeye yer verilmiştir.

“Babasının elini öpüp söylemiş...” (Demircan, 2013f:20). Bu cümlede ise saygı değeri içeren ifadeye yer verilmiştir.

“Onun için ki benden deli, benden güçlü er var mıdır ki çıksın benimle savaşsın, benim erliğim, bahadırılığım, kahramanlığım, yiğitliğim Ruma, Şama gitsin, ün salsın” (Demircan, 2013f:4). Verilen cümlede ise öz denetim kök değeri içerisinde yer alan öz güven sahibi olma davranışı görülmektedir.

4.2.7. “Kan Turalı” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Kan Turalı hikayesi Millî Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Kan Turalı” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.7: “Kan Turalı” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	-	0	0
2.Dostluk	5,14,16,19,20,22	6	11,76
3.Dürüstlük	12,15,18,21	4	7,84
4.Öz Denetim	9,20	2	3,92
5.Sabır	20	1	1,96
6.Saygı	7,10,11,29,30	6	11,76
7.Sevgi	3,8,10,12,13,16,18,21,23,24,26,28,30	17	33,33
8.Sorumluluk	3,4,5,13,16,23,25,26,27	10	19,61
9.Vatanseverlik	-	0	0
10.Yardımseverlik	10,11,21,31	5	9,80
TOPLAM		51	100

Tablo 4.7 ‘sine göre Kan Turalı hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilen değerlerin toplam sayısı 51’dir. Eserin incelenmesi sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer sevgi olduğu görülmüştür. Hikâyede sevgi değeri ile ilgili 17 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla sorumluluk (10), dostluk (6), saygı (6), yardımseverlik (5), dürüstlük (4), öz denetim (2) ve sabır (1) değerleridir. Kan Turalı hikayesinde araştırmacı tarafından en az kullanılan değer sabır olduğu tespit edilmiştir. Adalet ve vatanseverlik değerine hikâyede hiç rastlanmamıştır. Tespit edilen kök değerlerin yanında hikâyede cesur olma davranışına, hoşgörü değerine, barış değerine ve dini değerlere de yer verilmiştir.

Aşağıda Kan Turalı hikayesinde tespit edilen değerlerle ilgili örnek cümleler verilmiştir.

“Hak Taala babamın gönlüne merhamet lütfetse de başlık kesip beni o yiğide verse, bunun gibi yiğit yazık olur ki canavarlar elinde helak olsun” (Demircan, 2013g:12). Verilen cümlede sevgi kök değerinin içerisinde yer alan merhamet değerine yer verilmiştir.

“Kan Turalı’nın atını giyimini sessizce tutup giydirdi. Kendisi de giyimini sessizce tuttu giyindi. Mızrağını eline aldı, bir yüksek yere çıktı, bekledi” (Demircan, 2013g:23). Bu cümlede sorumluluk kök değerinin içerisinde yer alan ailesine karşı sorumlu olma davranışına yer verildiği görülmüştür.

“Kan Turalı geldi, kara şaykalı teküre selam verdi. Tekür selam aldı” (Demircan, 2013g:11).

“Kızların yolu evveldir, önce sen at” (Demircan, 2013g:30).

Verilen cümlelerde muhatabın konumuna saygı duyma ve kadınlara saygı duyma değeri içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir.

“Hey kırk eşim kırk arkadaşım

Kurban olsun size benim başım” (Demircan, 2013g:22). Bu dizelerde Kan Turalı kırk yiğidine bu şekilde seslenerek dostluk kök değeri içerisinde vefalı olma davranışı göstermektedir.

“Sultanım Kan Turalı
Akça sazlar içinde sarı deriler görüp taylar basan
Avin damarını delerek kanını emen
Kara çelik öz kılıçtan dönmeyen
Ak kirşli katı yaydan korkmayan
Ak tüylü delici oktan çekinmeyen
Canavarlar sultanı kükremiş aslan kıran
Alaca köpek yavrusuna kendini daltır mı
Alp yiğitler savaş günü hasmından kaygılanır mı
Sarı elbiseli Selcen Hatun köşkten bakar
Kime baksa aşk ile ateşe yakar
Sarı elbiseli kız aşkına bir hu” (Demircan, 2013g:16).

Verilen dizelerde Kan Turalı’ya yiğitleri destek olmaktadır. Bu dizelerde dostluk kök değeri içerisinde yer alan dayanışma davranışına yer verilmiştir.

“Bre kızı verin şehirden sürün, çıksın gitsin” (Demircan, 2013g:15). Tekür verdiği sözü yerine getirir ve kızı Selcen Hatunu Kan Turalı’ya verir. Bu davranışı

dürüstlük kök değeri içerisinde bulunan sözünde durma davranışına örnek oluşturur.

4.2.8. “Yigenek” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Yigenek hikayesi Millî Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Yigenek” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8: “Yigenek” hikayesinde yer alan eğitsel değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	-	0	0
2.Dostluk	4,5,13,15,19	5	35,71
3.Dürüstlük	-	0	0
4.Öz Denetim	19	1	7,14
5.Sabır	-	0	0
6.Saygı	5,17	2	14,29
7.Sevgi	13,29	2	14,29
8.Sorumluluk	14	1	7,14
9.Vatanseverlik	-	0	0
10.Yardımseverlik	4,15,30	3	21,43
TOPLAM		14	100

Tablo 4.8’e göre Yigenek hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplam sayısı 14’tür. Araştırma sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer dostluk olduğu görülmüştür. Hikâyede dostluk değeri ile ilgili 5 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla yardımseverlik (3), saygı (2), sevgi (2), öz denetim (1), sorumluluk (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değerlerin öz denetim ve sorumluluk olduğu tespit edilmiştir. Adalet, dürüstlük, sabır, vatanseverlik değerlerini içeren söylemlere hikâyede hiç rastlanmamıştır. Kök değerlerin yanında hikâyede cesur olma davranışı ve dini değerlere de yer verilmiştir.

Aşağıda Yigenek hikayesinde tespit edilen değerlerle ilgili örnek cümleler verilmiştir.

“Kazılık Koca iş görmüş, işe yarar adamdı. İşe yarar yaşlılarını yanına topladı, teçhizat ve levazımı ile yola girdi. Çok dağlar, dere tepe geçti” (Demircan, 2013h:5) Bu cümlelerde dostluk kök değerine ait dayanışma içeren ifadeler rastlanmıştır.

“Kaba dizi üzerine çöktü, Bayındır Han’dan akın diledi. Bayındır Han izin verdi” (Demircan, 2013h:5).

“Ak sakallı Dede Korkut’tan öğüt aldım” (Demircan, 2013h:17).

Sayfa 5 ve 17 de verilen cümlelerde saygı kök değerinin içerisinde yer alan muhatabın konumunu gözetme davranışına yer verilmiştir.

“Bana asker ver, beni babamın esir olduğu kaleye gönder” (Demircan, 2013h:14). Yigenek ’in babasını kurtarmak için Bayındır Han’dan asker istemesinde sorumluluk kök değeri içerisinde yer alan ailesine karşı sorumlu olma davranışı görülmektedir.

“Kalenin kilisesini yıkıp mescit yaptılar. Aziz Tanrı adına hutbe okuttular. Kuşun alaca kanını, kumaşın arısını, kızın güzelini, dokuz katlı işlenmiş süslü elbise, cübbe Bayındır Han’a hisse çıkardılar. Geri kalanını gazilere bağışladılar. Döndüler, evlerine geldiler” (Demircan, 2013h:30).

Verilen paragrafta yardımseverlik kök değeri içerisinde yer alan cömert olma davranışına yer verilmiştir.

4.2.9. “Tepegöz” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Tepegöz hikayesi Millî Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Tepegöz” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4.9: “Tepegöz” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	-	0	0
2.Dostluk	8,17,31	3	9,09
3.Dürüstlük	-	0	0
4.Öz Denetim	26,29	3	9,09
5.Sabır	-	0	0
6.Saygı	15,17,18	5	15,15
7.Sevgi	4,10,14,16,17,18,28,31	10	30,30
8.Sorumluluk	9,11,13,17,18,28	6	18,18
9.Vatanseverlik	17	1	3,03
10.Yardımseverlik	3,4,9,13,16	5	15,15
TOPLAM		33	100

Tablo 4.9 incelendiğinde Tepegöz hikayesinde tespit edilen değerlerin toplam sayısı 33’dür. Araştırma sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer sevgi olduğu görülmüştür. Hikâyede sevgi değeri ile ilgili 10 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla sorumluluk (6), saygı (5), yardımseverlik (5), dostluk (3), öz denetim (3) ve vatanseverlik (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değer vatanseverlik olduğu tespit edilmiştir. Hikâyede adalet, dürüstlük ve sabır değerlerine ait ifadelere hiç rastlanmamıştır. Kök değerlerin yanında hikâyede cesur olma davranışına ve dini değerlere yer verilmiştir.

Aşağıda Tepegöz hikayesinde tespit edilen değerlerle ilgili örnek cümleler verilmiştir.

“Şenlik yaptılar, yeme içme oldu. Amma oğlanı ne kadar getirdilerse durmadı, geri aslan yatağına vardı” (Demircan, 2013:4). Aruz Koca’nın oğlu Basat bir aslan tarafından büyütülmüştür. Bu sebepten ötürü aslanın yanına gitmek ister. Bu davranışı sevgi kök değerleri içerisinde yer alan hayvan sevgisi içermektedir.

“Oğul sana ok batmasın, tenini kılıç kesmesin” (Demircan, 2013:10). Tepegöz ’ün annesinin oğlunu korumak istemesi ve merhamet duymasında kök değerler içerisinde yer alan sevgi değerine yer verilmiştir.

“Hanım bunu bana verin, oğlum Basat ile besleyeyim” (Demircan, 2013:9). Aruz Koca’nın Tepegöz’ ü sahiplenmek istemesi davranışında sorumluluk kök değeri tespit edilmiştir.

“Anasının evine geldi, oğlancığını bağrına bastı. Basat anasının elini öptü, görüştüler, ağlaştılar” (Demircan, 2013:17). Basat’ ın annesinin elini öpmesi davranışında saygı kök değerine, annesinin oğluna sarılıp ağlaşmasında sevgi kök değerine yer verilmiştir.

“Beyler kardeş uğruna Tepegöz’ le buluşacağım, ne buyurusunuz?” (Demircan, 2013:17). Oğuzların Tepegöz elinde perişan olması üzerine Basat’ın Tepegöz ile konuşmaya gitmesi davranışında vatanseverlik kök değeri içerisinde yer alan toplumu önemseme değeri görülmektedir. Aynı zamanda verilen bu cümlede Basat’ ın gitmeden önce Oğuz Beylerinin fikrini alması davranışında saygı kök değeri içeren ifadeye yer verilmektedir.

“O hatun kişiye bir esir verdi, var oğlunu kurtar...” (Demircan, 2013:16). Tepegöz’ ün yaşlı çiftin çocuklarını yemesi üzerine Basat’ ın tek çocuğu için endişelenen ailenin çocuğunu kurtarması davranışında yardımseverlik kök değerine yer verilmiştir.

4.2.10. “Beğil Oğlu Emren” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Beğil Oğlu Emren hikayesi Millî Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Beğil Oğlu Emren” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.10’da gösterilmiştir.

Tablo 4.10: “Beğil Oğlu Emren” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	5	1	3,33
2.Dostluk	4,18	2	6,06
3.Dürüstlük	25	1	3,33
4.Öz Denetim	20,23,24	3	10
5.Sabır	27	1	3,33
6.Saygı	8,13,19,21,31	5	16,67
7.Sevgi	12,15,17,20,21,30	6	20
8.Sorumluluk	6,16,21,29	4	13,33
9.Vatanseverlik	6,7	2	6,06
10.Yardımseverlik	3,8,21,30,31	5	16,67
TOPLAM		30	100

Tablo 4.10’una göre Beğil Oğlu Emren hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilen değerlerin toplam sayısı 30’dur. İnceleme sonucunda hikâyede en fazla kullanılan değer sevgi olduğu görülmüştür. Hikâyede sevgi değeri ile ilgili 6 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla saygı (5), yardımseverlik (5), sorumluluk (4), öz denetim (3), dostluk (2), vatanseverlik (2), adalet (1), dürüstlük (1) ve sabır (1) değerleridir. Tablo 4.2.10’u incelendiğinde hikâyede en az kullanılan değerlerin adalet, dürüstlük ve sabır olduğu tespit edilmiştir. Kök değerlerin yanında hikâyede cesur olma davranışı ve dini değerler de tespit edilmiştir.

Aşağıda Beğil Oğlu Emren hikayesinde tespit edilen değerlerden örnekler verilmiştir.

“Altın tahtımın sahibi beyim yiğit göz açıp da gördüğüm gönül verip sevdiğim kalkıp yerinden doğrulu verdin” (Demircan, 2013i:12). Verilen cümlede eşinin Beğil’e olan sevgisi içeren ifadeler yer almaktadır.

“İnsan koynunda yatan helallisine sırrını söylemez mi olur, nedir halin?

Güzelim attan düştüm, ayağım kırıldı” (Demircan, 2013i:17).

Bu cümlelerde sevgi kök değeri içerisinde yer alan güven duyma değeri yer almaktadır.

“Beğil razı oldu” (Demircan, 2013i:6). Oğuz iline karakol olacak kişi olarak Beğil görevi almaya razı olur. Bu durum vatanseverlik kök değeri içeren ifade içermektedir.

“Yücelerden yücesin yüce Tanrı
Kimse bilmez nicesin güzel Tanrı
Sen Ademe taç giydirdin
Şeytana lanet kıldın
Bir suçtan ötürü dergahtan sürdün
İbrahim’i tutturdun Hanım deriye sardın
Kaldırıp ateşe attırdın
Ateşi gülistan kıldın
Birliğine sığındım
Aziz Allah bana medet!” (Demircan, 2013i:27).

Bu dizelerde Beğil düşman karşısında yorgun düşüp Allah’ a sığınıp yardım istemektedir. Verilen ifadeler sabır kök değeri yanında dini değerleri de barındırmaktadır.

“Yiğidim bey yiğidim, padişahlar Tanrı’nın gölgesidir, padişahına asi olanın işi rast gelmez...” (Demircan, 2013i:13). Verilen cümlede padişaha saygı duyulması gerektiği dile getirilmektedir. Örnekte saygı kök değeri içeren ifadeye yer verilmiştir.

“...Her yıl altın akçe gelirdi, yiğide beye verirdik, hatırları hoş olurdu...” (Demircan, 2013i:5). Bayındır Han bu ifadesiyle adalet kök değeri içerisinde yer alan adil olma, paylaşma değerine yer vermektedir.

4.2.11. “Segrek” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Segrek hikayesi Milli Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Segrek” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.11’de gösterilmiştir.

Tablo 4.11: “Segrek” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	-	0	0
2.Dostluk	-	0	0
3.Dürüstlük	9	1	4,17
4.Öz Denetim	-	0	0
5.Sabır	-	0	0
6.Saygı	10,12,19,30	4	16,67
7.Sevgi	9,10,13,14,15,16, 27,29,30,31	10	41,67
8.Sorumluluk	5,13,16	3	12,50
9.Vatanseverlik	-	0	0
10.Yardımseverlik	5,9,11,15,30,31	6	25
TOPLAM		24	100

Tablo 4.11’e göre Segrek hikayesinde tespit edilen değerlerin toplam sayısı 24’tür. İnceleme sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer sevgi olduğu görülmüştür. Hikâyede sevgi değeri içeren 10 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla yardımseverlik (6), saygı (4), sorumluluk (3) ve dürüstlük (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değer dürüstlük olduğu görülmüştür. Adalet, dostluk, öz denetim, sabır ve vatanseverlik değerlerini içeren ifadeler hikâyede hiç rastlanmamıştır. Tabloda verilen on kök değer dışında cesur olma davranışına ve dini değerlere de yer verilmiştir.

Aşağıda Segrek hikayesinde tespit edilen değerlere örnekler verilmiştir.

“Ağzın için öleyim oğul, dilin için öleyim oğul...” (Demircan, 2013j:12). Segrek abisinin tutsak olduğunu öğrenmesi üzerine kurtarmak için girmek ister. Anne ve babası karşı çıkar ve onu kaybetmekten korktuklarını ifade ederler. Bu söylemlerinde sevgi değeri yer almaktadır.

“O yiğide yetiştiğinde ak boz atın üzerinden yere in, el bağlayıp o yiğide selam ver, elini öpüp boynunu kucakla, kara dağımın yükseği kardeş de ne duruyorsun oğul koştur” Demircan, 2013j:12). Seyrek’ in abisini gördüğünde nasıl davranması gerektiğini annesi bu şekilde söyler. Bu ifadelerde saygı değeri tespit edilmiştir.

“Babasının anasının elini öptü, kara koç atına sıçrayıp bindi” (Demircan, 2013j:19). Verilen cümlede anne babaya saygı değeri yer almaktadır.

“Gördüler ki kucaklaştılar, görüştüler, cins atlara biniştiler. Kara elbiseli kafire at sürdüler kılıç yürüttüler.

...Kanlı kafirin elinden kardeşliğini çekip aldı” (Demircan, 2013j:30).

Segrek ve Beyrek birbirlerine kavuşurlar ve beraber düşmana karşı savaşırlar. Bu cümlelerde yardımseverlik kök değerinin içerisinde yer alan iş birliği yapma davranışı tespit edilmiştir.

“Yiğidim ben seni bir yıl bekleyeyim
Bir yılda gelmezsen iki yıl bekleyeyim
İki yılda gelmezsen üç, dört yıl bekleyeyim
Dört yıl gelmezsen beş, altı yıl bekleyeyim
Altı yıl ayrımına çadır dikeyim
Gelenden gidenden haber sorayım
Hayır haber getirene at elbise vereyim
Kaftanlar giydireyim
Şer haber getirenin başını keseyim
Erkek sineği üzerine kondurmayayım
Murat ver murat al öyle git yiğidim” (Demircan, 2014j:16).

Verilen dizelerde Segrek’ in eşi onu bekleyeceğini söyleyerek aile birliğine verdiği önemi ifade etmektedir. Bu davranışı aynı zamanda ailesine karşı sorumlu olma değerine de yer vermektedir.

“Adı güzel Muhammed’e salavat getirdi, kafire kılıç çaldı, bastı kaleye tıktı” (Demircan, 2013j:24). Dede Korkut hikayelerinde kahramanlar zor durumda kaldıklarında sıkça bu sözü kullanmaktadırlar. Segrek de başı sıkıştığı için Adı güzel Muhammed’e salavat getirmiştir. Bu davranışı ile dini değerler içeren söylemlere yer vermektedir.

4.2.12. “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

Salur Kazan’ın Esir Olması hikayesi Milli Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018’de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Salur Kazan’ın Esir

Olması” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4.12: “Salur Kazan’ın Esir Olması” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	-	0	0
2.Dostluk	21	1	3,57
3.Dürüstlük	12,14,15,16,18,19	7	25
4.Öz Denetim	7	1	3,57
5.Sabır	-	0	0
6.Saygı	15,30,31	4	14,29
7.Sevgi	19,25,30,31	6	21,43
8.Sorumluluk	7,23	2	7,14
9.Vatanseverlik	12,14,15,16	4	14,29
10.Yardımseverlik	20,31	3	10,71
TOPLAM		28	100

Tablo 4.12 incelendiğinde Salur Kazan’ın Esir Olması hikayesinde tespit edilen değerlerin sayısı 28’dir. İnceleme sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer dürüstlük olduğu görülmektedir. Hikâyede dürüstlük değeri ile ilgili 7 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla sevgi (6), saygı (4), vatanseverlik (4), yardımseverlik (3), sorumluluk (2), dostluk (1) ve öz denetim (1) değerleridir. Tablo 4.12’ye göre en az kullanılan değerlerin dostluk ve öz denetim olduğu görülmektedir. Adalet ve sabır değerlerini içeren söylemlere hikâyede hiç rastlanmamıştır. İncelenen hikâyede on kök değer yanında kahramanlık, cesur olma ve dini değerleri içeren ifadeler de yer verildiği görülmüştür.

Aşağıda Salur Kazan’ın Esir Olması hikayesinde tespit edilen değerlerle ilgili örnek cümleler verilmiştir.

“Vallah billah doğru yolu görür iken eğri yoldan gelmeyeyim” (Demircan, 2013k:12). Kafirler Salur Kazan’ı serbest bırakacakları takdirde kendilerine savaş açmayacağına karşı söz vermesini isterler. Aynı zamanda kendilerini övmesini ve Oğuz’u yermesini de isterler. Bu durum karşısında Salur Kazan “Vallah billah doğru yolu görür iken eğri yoldan gelmeyeyim.” ifadesini kullanır. Verilen

cümlede dürüstlük değeri içerisinde yer alan doğru sözlü olma davranışı görülmektedir. Salur Kazan'ın bu davranışında aynı zamanda vatanseverlik değeri de söz konusudur.

“Eline geçmiş iken bre kafır öldür beni, yitir beni, kılıcından sapacağım yok, kendi aslımı yermem yok” (Demircan, 2013k:16). Salur Kazan'ın kafirden korkmaması cesaret değeri örneğidir. Bu cümlede aynı zamanda vatanseverlik değeri içerisinde yer alan sadık olma değerine yer verilmiştir.

“Kara dağımın yükseği oğul
Karanlıklı gözlerimin aydını oğul
Alpım Uruz aslanım Uruz...” (Demircan, 2013k:30).

Salur Kazan oğluna olan sevgisini bu şekilde ifade etmektedir. Verilen dizelerde sevgi değeri yer almaktadır.

“Attan yere indi babasının elini öptü” (Demircan, 2013k:30). Uruz' un babasının elini öpmesi davranışında saygı değeri yer almaktadır.

“Kazan'ı burada bırakır gidersek evinde bizi kovarlar, en iyisi budur ki burada ölelim” (Demircan, 2013k:7). Kazan'ın beyleri kendi içlerinde düşünüp karar verirler. Bu davranışlarında öz denetim değeri tespit edilmiştir.

4.2.13. “Beyreğin Ölümü” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler Nelerdir?

“Beyreğin Ölümü” hikayesi Milli Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu on kök değere göre incelenmiştir. Ayrıca MEB 2018'de yer alan kök değerler dışında tespit edilen değerler de verilmeye çalışılmıştır. Çizgi romanlaştırılmış Dede Korkut hikayeleri içerisinde yer alan “Beyreğin Ölümü” hikayesinde geçen değerler ve bu değerlerin kullanılış sıklığına ilişkin bilgiler tablo 4.13'de gösterilmiştir.

Tablo 4.13: “Beyreğin Ölümü” Hikayesinde Yer Alan Eğitsel Değerler

Kök Değerler	Değerin Bulunduğu Sayfalar	Frekans	Yüzde
1.Adalet	3	1	3,13
2.Dostluk	4,7,11,13,14,15,17,19,24	11	34,38
3.Dürüstlük	8	2	6,25
4.Öz Denetim	31	1	3,13
5.Sabır	-	0	0
6.Saygı	7,12,13,22,31	5	15,63
7.Sevgi	7,21,22,23	5	15,63
8.Sorumluluk	6,12,22,23	4	12,50
9.Vatanseverlik	-	0	0
10.Yardımseverlik	3,9,11	3	9,38
TOPLAM		32	100

Tablo 4.13 incelendiğinde “Beyreğin Ölümü” hikayesinde tespit edilen değerlerin toplam sayısı 32’dir. İnceleme sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer dostluk olduğu görülmüştür. Dostluk değeri ile ilgili hikâyede 11 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla saygı (5), sevgi (5), sorumluluk (4), yardımseverlik (3), dürüstlük (2), adalet (1) ve öz denetim (1) değerleridir. Tablo 4.13’e göre en az kullanılan değerlerin adalet ve öz denetim olduğu görülmüştür. Hikâyede sabır ve vatanseverlik değerlerine rastlanmamıştır. Tabloda verilen on kök değer yanında cesur olma davranışı ve dini değerlere de yer verilmiştir.

Aşağıda “Beyreğin Ölümü” hikayesinde tespit edilen değerlerle ilgili örneklere yer verilmiştir.

“Ben Kazan’ın nimetini çok yemişim
Bilmez isem gözüme dursun
Kara koçta cins atına çok binmişim
Bilmez isem bana tabut olsun
Güzel kaftanlarımı çok giymişim
Bilmez isem kefenim olsun
Alaca büyük otağına çok girmişim
Bilmez isem bana zindan olsun
Ben Kazan’dan dönmem belli bil” (Demircan, 2013l:14-15).

Verilen dizelerde Beyreğin Kazan’a gösterdiği vefa ve sadakati görülmektedir. Vefa ve sadık olma davranışları dostluk değerine örnek olmaktadır.

“Kazan’ın ayağına kapandılar, suçlarının affını dilediler...” (Demircan, 2013l:31). Beylerin Kazan’dan özür dileme davranışlarında öz denetim değeri yer almaktadır.

“Aruz’dan adam geldi, selam verdi. Beyrek selam aldı” (Demircan, 2013l:12).

“Kazan’ın elini öptüler” (Demircan, 2013l:22). Verilen iki örnekte de saygı değeri tespit edilmiştir.

“Dış Oğuz beyleri hep toplandı. Alaca büyük otağlarını düzlüğe dikti. Attan aygır, deveden erkek deve, koyundan koç kestirdi. Dış Oğuz beylerini ağırlayıp ziyafet verdi” (Demircan, 2013l:9). Aruz’un ziyafet verip misafir ağırlaması yardımseverlik değeri içinde yer alan misafirperver olma, cömert olma davranışına örnektir.

SONUÇ

Serdar Demircan'ın sadeleştirek yazıp çizdiği Dede Korkut hikayeleri serisinde yer alan on üç çocuk kitabı birinci alt problem olan “Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut Hikayeleri yapı yönünden çocuk edebiyatı ölçütlerine uygun mudur?” sorusuna göre incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Dede Korkut gibi kültürel miras olan eserleri bireylere farklı yollarla aktarma çabası muhakkak olmalı, bunu yaparken de elbette özünden uzaklaştırmadan bazı değerleri vermek gerekmektedir. Hedef kitlenin de anlayabileceği şekilde onları düzenlemek gerekir. Bu durumu da değerlendirmeleri yaparken göz önünde bulundurmak gerekir. İncelenen çizgi roman serisi farklı bir tasarımla oluşturulmuştur ve bu anlamda diğer eserlerin önünde örnek teşkil edecektir.

Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut serisinde yer alan on üç çocuk kitabı, dış yapı özellikleri (kapak, boyut, cilt tasarımı, kağıt, sayfa düzeni, resimler ve fotoğraflar, yazı tasarımı) bakımından incelendiğinde çocuk kitaplarının taşıması gereken özelliklere büyük ölçüde uygun olduğu görülmektedir.

On üç eser iç yapı özellikleri (izlek, kurgu, konu, dil-anlatım, kahramanlar) bakımından incelendiğinde çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken özelliklere büyük ölçüde uygun niteliktedir.

Eserlerde yer alan görseller incelendiğinde resimlerin genelinin metin ile uyum hâlinde olduğu görülmektedir. Eserlerde şiddet unsurlarına yer veren görsellerin olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun çocuklarda olumsuz örnek oluşturabileceği düşüncesi nedeniyle görsellerin bazılarının çocuk edebiyatı eserlerindeki resimlerin taşıması gereken özellikleri taşımadığı belirlenmiştir.

İncelenen on üç eserde görseller çocuğun hayal gücünü harekete geçirecek nitelikte olmakla birlikte olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlara da yer verilmektedir. Eserlerin metin kısımları yer yer şiddet ifadeleri barındırmaktadır. Bu durumlara nispeten eserin kültür aktarımı yapması, olumsuz içerikleri ve söylemleri en aza indirgeyerek vermeye çalışmış olması, aynı zamanda eserin

yazıldığı dönemin dili yerine metnin orijinaline sadık kalarak sadeleştirilmiş halini kullanması çocukların okuyabileceği nitelikte olmasını sağlamaktadır.

İncelenen eserlerin çocuk gerçekliğine ve çocuğa göreliğine göre değerlendirilmesi yapılacak olursa; kitap çocuğun yaş grubu algı düzeyi, dil gelişimi, merak ve ilgisine büyük ölçüde uygundur. İçerisinde yer alan şiddet öğeleri çocuğa göreliği düşürmektedir. Hitap ettiği yaş dönemi itibariyle bazı çocukların okuyabileceği nitelikte olmakla birlikte bazı çocukların da ilgi ve isteğine hitap etmeyebilir. Çizgi romanlardaki olumsuz algı bu eserde azami oranda düşürülerek çocuğa uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Yazarın, Dede Korkut hikâyelerinin formunu değiştiremeyeceğini düşündüğümüzde görseller ile yazının uyumu ve dildeki sadeleştirilme sayesinde eser çocukların okuyabileceği hale getirilmiştir. Metin içerisinde yer alan uzun cümleler ve tamlamalar kullanılması, şiddet içeren söylemlere yer vermesi ve görseller göz önünde bulundurulduğunda eserin daha çok 7. ve 8. sınıf seviyelerine hitap edebileceği düşünülmektedir. Araştırma sonucunda Dede Korkut Hikayelerinin eğitsel bir tür olarak okunmasının yanında derslerde konularla ilişkilendirilerek kullanıma uygun olduğu görülmektedir.

Çalışmanın on üç eserin eğitsel değerler yönünden incelenmesi kısmı, Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu on kök değere ve programda olmayan diğer değerlere göre tasnif edilmiştir. Araştırmada ikinci alt problem olan “Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut Hikayelerinde yer alan eğitsel değerler nelerdir?” sorusu ışığında araştırmacı tarafından tespit edilen bulgular şu şekildedir:

Değerler	1.Boğaç Han	2.Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması	3.Bamsı Beyrek 1	4.Bamsı Beyrek 2	5.Uruz'un Esir Olması	6.Deli Dumrul	7.Kan Turalı	8.Yigenek	9.Tepegöz	10.Begil Oğlu Emren	11.Segrek	12.Salur Kazan'ın Esir Olması	13.Beyreğin Ölümü	TOPLAM	YÜZDELİK DİLİM
1.Adalet	2	1	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	7	1,73
2.Dostluk	1	11	3	5	6	0	6	5	3	2	0	1	11	54	13,33
3.Dürüstlük	2	2	5	2	3	0	4	0	0	1	1	7	2	29	7,16
4.Öz denetim	2	3	3	0	1	1	2	1	3	3	0	1	1	21	5,19

5.Sabır	1	0	1	2	0	0	1	0	0	1	0	0	0	6	1,48
6.Saygı	4	2	10	1	3	1	6	2	5	5	4	4	5	52	12,84
7.Sevgi	6	6	2	9	11	5	17	2	10	6	10	6	5	95	23,46
8.Sorumluluk	3	5	2	2	8	0	10	1	6	4	3	2	4	50	12,35
9.Vatanseverlik	0	3	0	1	0	0	0	0	1	2	0	4	0	11	2,72
10.Yardımseverlik	9	14	9	5	10	3	5	3	5	5	6	3	3	80	19,75
TOPLAM	30	47	35	28	43	10	51	14	33	30	24	28	32	405	100

İncelenen on üç eserde araştırmacı tarafından toplam 405 değer tespit edilmiştir. Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikayelerinde en fazla sevgi değeri görülmektedir. Sevgi değeri ile ilgili on üç eserde toplam 95 ifadeye rastlanmıştır. Bulgulara göre tespit edilen diğer değerler sırasıyla yardımseverlik (80), dostluk (54), saygı (52), sorumluluk (50), dürüstlük (29), öz denetim (21), vatanseverlik (11), adalet (7) ve sabır (6) değerleri görülmektedir. En az yer verilen değerler dürüstlük, öz denetim, vatanseverlik, adalet ve sabırdır. Kitapta tespit edilen ve tespit edilmeyen değerlerden bazıları eserlerde duygu olarak hâkim olsa da ifade olarak yer alması için değerlendirilmeye katılmamıştır. On üç eserin tamamında araştırmacı tarafından tespit edilen eğitsel değerlerin dağılımı bu şekildedir. Hikayelere tespit edilen kök değerler sırasıyla şu şekildedir:

Tablo 4.1'e göre Boğaç Han hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplam sayısı 30'dur. Araştırma sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer yardımseverlik (9) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla sevgi (6), saygı (4) sorumluluk (3), adalet (2), dürüstlük (2), öz denetim (2), dostluk (1) ve sabır (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değerlerin dostluk, sabır ve saygı olduğu tespit edilmiştir. Vatanseverlik değerine hikâyede hiç rastlanmamıştır.

Tablo 4.2'ye göre Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplam sayısı 47'dir. Araştırmanın sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer yardımseverlik (14) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla dostluk (11), sevgi (6), sorumluluk (5), öz denetim (3), vatanseverlik (3), dürüstlük (2), saygı (2), adalet (1) değerleridir. Tabloya baktığımızda en az kullanılan değer adalet olduğu araştırmacı tarafından tespit edilmiştir.

Tablo 4.3'e göre Bamsı Beyrek 1 hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplam sayısı 35'dir. Araştırma sonunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer saygı (10) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla yardımseverlik (9), dürüstlük (5), dostluk (3), öz denetim (3), sevgi (2), sorumluluk (2) ve sabır (1) değerleridir. İnceleme sonucunda en az ifade edilen değer sabır olduğu görülmüştür. Adalet ve vatanseverlik değerlerine hiç rastlanmamıştır.

Tablo 4.4'e göre Bamsı Beyrek 2 hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplamı 28'dir. Araştırma sonucunda en fazla kullanıldığı tespit edilen değer sevgi (9) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla dostluk (5), yardımseverlik (5), dürüstlük (2), sabır (2), sorumluluk (2), adalet (1), saygı (1) ve vatanseverlik (1) değerleridir. İncelemeye göre en az yer verilen değerlerin adalet, saygı ve vatanseverlik olduğu görülmektedir. Hikâyede öz denetim değerine ait ifadeye hiç rastlanmamıştır.

Tablo 4.5'e göre Uruz'un Esir Olma hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplam sayısı 43'tür. Araştırma sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer sevgi olduğu görülmüştür. Hikâyede sevgi değeri ile ilgili 11 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla yardımseverlik (10), sorumluluk (8), dostluk (6), dürüstlük (3), saygı (3), adalet (1), öz denetim (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değerlerin adalet ve öz denetim olduğu tespit edilmiştir. Vatanseverlik ve sabır değerine hikâyede hiç rastlanmamıştır.

Tablo 4.6'ya göre Deli Dumrul hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilen değerlerin toplam sayısı 10'dur. Araştırma sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer sevgi (5) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla yardımseverlik (3), öz denetim (1), saygı (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değerlerin öz denetim ve saygı olduğu tespit edilmiştir. Adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, sorumluluk ve vatanseverlik değerleri ile ilgili ifadelere hiç rastlanmamıştır.

Tablo 4.7'ye göre Kan Turalı hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilen değerlerin toplam sayısı 51'dir. Eserin incelenmesi sonucunda hikâyede en

fazla kullanıldığı tespit edilen değerin sevgi (17) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla sorumluluk (10), dostluk (6), saygı (6), yardımseverlik (5), dürüstlük (4), öz denetim (2) ve sabır (1) değerleridir. Kan Turalı hikayesinde araştırmacı tarafından en az kullanılan değerin sabır olduğu tespit edilmiştir. Adalet ve vatanseverlik değerine hikâyede hiç rastlanmamıştır.

Tablo 4.8'e göre Yigenek hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilmeye çalışılan değerlerin toplam sayısı 14'tür. Araştırma sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değerin dostluk (5) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla yardımseverlik (3), saygı (2), sevgi (2), öz denetim (1), sorumluluk (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değerlerin öz denetim ve sorumluluk olduğu tespit edilmiştir. Adalet, dürüstlük, sabır, vatanseverlik değerlerini içeren söylemlere hikâyede hiç rastlanmamıştır.

Tablo 4.9 incelendiğinde Tepegöz hikayesinde tespit edilen değerlerin toplam sayısı 33'dür. Araştırma sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değerin sevgi (10) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla sorumluluk (6), saygı (5), yardımseverlik (5), dostluk (3), öz denetim (3) ve vatanseverlik (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değerin vatanseverlik olduğu tespit edilmiştir. Hikâyede adalet, dürüstlük ve sabır değerlerine ait ifadeler hiç rastlanmamıştır.

Tablo 4.10'a göre Beğil Oğlu Emren hikayesinde araştırmacı tarafından tespit edilen değerlerin toplam sayısı 30'dur. İnceleme sonucunda hikâyede en fazla kullanılan değerin sevgi (6) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla saygı (5), yardımseverlik (5), sorumluluk (4), öz denetim (3), dostluk (2), vatanseverlik (2), adalet (1), dürüstlük (1) ve sabır (1) değerleridir. Tablo 4.10'u incelendiğinde hikâyede en az kullanılan değerlerin adalet, dürüstlük ve sabır olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.11'e göre Segrek hikayesinde tespit edilen değerlerin toplam sayısı 24'tür. İnceleme sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değerin sevgi (10) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla yardımseverlik (6), saygı (4), sorumluluk (3) ve dürüstlük (1) değerleridir. Araştırmacı tarafından en az kullanılan değerin dürüstlük olduğu görülmüştür.

Adalet, dostluk, öz denetim, sabır ve vatanseverlik değerlerini içeren ifadelere hikâyede hiç rastlanmamıştır.

Tablo 4.12 incelendiğinde Salur Kazan'ın Esir Olması hikayesinde tespit edilen değerlerin sayısı 28'dir. İnceleme sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer dürüstlük (7) olduğu görülmektedir. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla sevgi (6), saygı (4), vatanseverlik (4), yardımseverlik (3), sorumluluk (2), dostluk (1) ve öz denetim (1) değerleridir. Tablo 4.12'ye göre en az kullanılan değerlerin dostluk ve öz denetim olduğu görülmektedir. Adalet ve sabır değerlerini içeren söylemlere hikâyede hiç rastlanmamıştır.

Tablo 4.13 incelendiğinde “Beyreğin Ölümü” hikayesinde tespit edilen değerlerin toplam sayısı 32'dir. İnceleme sonucunda hikâyede en fazla kullanıldığı tespit edilen değer dostluk (11) olduğu görülmüştür. Tespit edilen diğer değerler sırasıyla saygı (5), sevgi (5), sorumluluk (4), yardımseverlik (3), dürüstlük (2), adalet (1) ve öz denetim (1) değerleridir. Tablo 4.13'e göre en az kullanılan değerlerin adalet ve öz denetim olduğu görülmüştür. Hikâyede sabır ve vatanseverlik değerlerine rastlanmamıştır.

Bu alanda yapılan benzer çalışmalar da bulunmaktadır. Bizim çalışmamız ile Çevik (2014), Susar (2015) ve Karasu' nun (2018) çalışmaları arasında benzer ve farklı yönler görülmektedir. Çevik (2014), “Türkçe Öğretim Programlarında Değerler ve Dede Korkut Hikayeleri' nin Değerler Açısından İncelenmesi” isimli çalışmasında seçilen on beş değeri içeren toplam 416 ifade tespit etmiştir. Bu çalışmada en fazla kullanıldığı belirlenen değerler sevgi (74), dayanışma (47) dir. En az kullanıldığı belirlenen değerler ise hoşgörü (3), kanaatkarlık (6) dir.

Susar (2015), “Dede Korkut Hikayelerinde Değerler Eğitimi” adlı çalışmasında belirlediği yirmi dört değeri içeren 329 ifadeye rastlamıştır. En fazla kullanıldığı tespit edilen değerler insan sevgisi (48) ve saygı (35) dır. En az kullanıldığı tespit edilen değerler ise alçakgönüllülük (1) ve barış (2) tır. Karasu (2018), “İlkokula Uyarlanmış Dede Korkut Hikayelerinde Değerler Eğitimi” isimli çalışmasında belirlemiş olduğu on iki değeri içeren 74 ifade tespit etmiştir. Bu ifadeler göre en fazla kullanılan değerler dini değerler (23) ve sevgi (10) dir. En az kullanıldığı belirlenen değerler ise vatanseverlik (1) ve dayanışma (1) dır.

Yapılan çalışmada da on kök değere göre incelenen Serdar Demircan tarafından sadeleştirilerek yazılan ve çizilen Dede Korkut hikayelerinde Çevik (2014), Susar (2015) ve Karasu' nun (2018) yapmış oldukları çalışmalara benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada en fazla kullanılan değerlerin sevgi (95) ve yardımseverlik (80) olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada en fazla kullanıldığı tespit edilen değer sevgi olması noktasında Çevik (2014), Susar (2015) ve Karasu' nun (2018) çalışmalarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. En az kullanılan değerler konusunda yapılan çalışma ile Çevik (2014), Susar (2015) ve Karasu' nun (2018) çalışmaları arasında benzerlik görülmemektedir. Bu durumun sebebi olarak eserleri inceleme kriterlerinde farklılıklar olması gösterilebilir. Çevik (2014), Susar (2015) ve Karasu' nun (2018) çalışmalarında buldukları toplam değer sayısı ile bizim çalışmamızdaki toplam değer sayıları farklılık göstermektedir. Bu durumun, çalışmamızda kullanılan eserlerin çizgi roman olması ve konuşmaların bir bütün halinde değil konuşma balonları içerisinde bölünerek verilmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda inceleme kriterlerimizin MEB tarafından belirlenen on kök değerden oluşması da diğer çalışmalardan farklı sonuçlar ortaya koyulmasına sebep olmaktadır.

Çalışma sonucunda göre Dede Korkut hikayelerinin içerisinde yer alan değerler bakımından, değerler eğitiminde kullanılmaya uygun eserler olduğu görülmektedir.

Öneriler

1.Yazarlar tarafından genç kuşaklara okumayı sevdirmek, kültürü tanıtmak adına oluşturulan köklü eserlerimiz çizgi romanlaştırılarak derslerde materyal olarak değerlendirilebilir.

2. İncelenen eserler öğrencilerin bilişsel ve zihinsel gelişimleri göz önünde bulundurularak 7 ve 8. sınıf seviyesindeki öğrencilere, önceden kitap hakkında öğretmenleri tarafından bilgi verilerek okuma saatlerinde okutulabilir.

3.Kültürel mirası yansıtan Dede Korkut hikayelerinin çizgi romanlaştırılmış hâli, içerisinde yer alan bazı olumsuz ifadelerden (şiddet vb.) dolayı aileler ve öğretmenler tarafından hakkında bilgi verilerek okul dışındaki zamanlarda da okutulabilir.

4.Yazınsal eserler değeri ve kültür aktarımı açısından önem arz etmektedir. Öğrencilerin bu yapıtlardan faydalanmaları için olanak sağlanmalıdır. Okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıkları geliştirilerek buralarda çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikayelerine de yer verilmelidir.

5. Çocuk edebiyatı kapsamında çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikayeleri 2018 Türkçe öğretim programındaki adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerini içerdiğinden derslerde ilgili temalarda belirlenecek olan metinler MEB başta olmak üzere oluşturulan kurullar tarafından çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikayelerinden seçilebilir.

6. Öğretmenler tarafından okutulan, çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikayelerinde yer alan görseller ile çocuk okurun hayal dünyasının ve estetik duyarlılığının gelişmesine katkı sağlanabilir.

7. Çizgi romanlaştırılan Dede Korkut hikayelerinden oluşan on üç kitabın öğretmen ve aileler tarafından tavsiye edilerek okutulması ile çocuk okurun öncelikle okuma alışkanlığı kazanması ilerleyen dönemlerde de okuma kültürü kazanma sürecine katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akgün, Özgür Uğraş (2008); “*Kahraman Olgusunun Çizgi Romandan Sinemaya Uyarlamadaki Görünümü: Tarkan ve Conan Örnekleri*,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aksoy, Ramazan (2015); *Değer ve Değerler Eğitimi*, Değer Eğitim Merkezi Yayınları, Konya.
- Aktaş, Şerif ve Osman Gündüz (2002); *Yazılı ve Sözlü Anlatım- Kompozisyon Sanatı*, Akçağ Yayıncılık, Ankara.
- Alpay, Meral ve Robert Anhegger (1975); *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları*, Cem Yayınları, İstanbul.
- Alpin, Hakan (2006); *Çizgi roman Ansiklopedisi*, İnkilap Kitabevi, İstanbul.
- Alsaç, Üstün (1994); *Türkiye’de Karikatür, Çizgi Roman ve Çizgi Film*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Anonim (1992); *Meydan Larousse Sabah Gazetesi Yayınları*, İstanbul.
- Bezci, Şenol (2004); “Çizgi Roman ve Toplumsal Duyarlılık”, *Serüven Çizgi Roman Araştırmaları Dergisi*, Oğlak Yayınları, No:1, Sayı 1, s.8.
- Binyazar, Adnan (1991); *Dede Korkut*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi(1989); http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmis_milletler.pdf (erişim tarihi: 19.07.2019)
- Canan, İbrahim (1987); *Çocuk Edebiyatı Nasıl Olmalıdır? Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul.
- Cantek, Levent (2002); *Türkiye’de Çizgi Roman*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Cantek, Levent (2004); *Çizgili Hayat Kılavuzu: Kahramanlar, Dergiler ve Türler*, İletişim, Yayınları, İstanbul.
- Cantek, Levent (2012); *Türkiye’de Çizgi Roman*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Cantek, Levent (2014); *Türkiye’de Çizgi Roman*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Ceran, Kosta (2002); *Çizgi Roman Nedir?”, Çizgili Hayat Kılavuzu: Kahramanlar, Dergiler ve Türler*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Cihan, Nazlı (2014); “Eğitsel Araç Olarak Çizgi Romanın İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Konularına Uyarlanması,” *Journal of Research in Education and Teaching*, Cilt 3, Sayı 29, s.313-321.

- Çakmak, Yener (1996); “Araştırmacı Gözüyle”, *Darkwood Sakinleri Çizgi Roman Kültürü Dergisi*, Sayı 5, s. 25.
- Çalışkan, Nihal (2009); “*Kavramsal Anahtar Modeliyle İki Dilli Çocuklara Metafor ve Deyim Öğretimi*,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çayır Çevik, Yasemin (2014); “*Türkçe Öğretim Programlarında Değerler ve Dede Korkut Hikayeleri’ nin Değerler Açısından İncelenmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Demircan, Serdar (2013a); *Boğaç Han*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013b); *Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013c); *Bamsı Beyrek 1*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013d); *Bamsı Beyrek 2*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013e); *Uruz’un Esir Olması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013f); *Deli Dumrul*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013g); *Kan Turalı*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013h); *Yigenek*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013ı); *Tepegöz*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara,
- Demircan, Serdar (2013i); *Beğil Oğlu Emren*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013j); *Segrek*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013k); *Salur Kazan’ın Esir Olması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demircan, Serdar (2013l); *Beyreğin Ölümü*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara.
- Demirci, Esra (2016); “*Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Demirel, Özcan ve Zeki Kaya (Ed.) (2001); *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Dilidüzgün, Selahattin (1996); *Çağdaş Çocuk Yazını*, Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- Dilidüzgün, Selahattin (2000); “Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik”, *I.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Yolları*, 20-21 Ocak, Ankara, s.253-267.

- Dilidüzgün, Selahattin (2004); *Çağdaş Çocuk Yazını, Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Dilidüzgün, Selahattin (2006); *Çocuk Kitaplarının Çocuğun Sanat Eğitime Katkısı, 2.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Kitabı*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Efecioğlu, Emine (2013); “Çizgi Romanın İngilizcenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Rolü,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eisner, Will (1985); *Comics& Sequential Art*. Tamarac, Poorhouse Press. FL.
- Ergin, Muharrem (2003); *Dede Korkut Kitabı*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Ergin, Muharrem (2015); *Dede Korkut Kitabı*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Ertemsir, Esin (2011); “Yüksek Öğretimde Yöneticilik Eğitimi ve Yeni Bir Öğretim Yöntemi Olarak İnteraktif Çizgi Roman: Yöntemin Yarattığı Faydalılık Algısı Üzerine Bir Araştırma,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Esmer, Burcu (2014); “Çizgi Romanların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Genç Osman, İlhan (2016); “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Romanların Kullanımı,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Göğüş, Beşir (1978); *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Öğretimi*, Gül Yayıncılık, Ankara.
- Gökyay, Orhan Şaik (2006); *Dedem Korkutun Kitabı*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Green, Michael ve Kimberly Myers (2010); *Graphic medicine: use of comics in medical education and patient care*, The BMJ.
- Güleryüz, Hasan (2002); *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Pegema Yayıncılık, Ankara.
- Gümüş, Sedef (2017); “Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal’ın Çocuk Romanlarının Analizi,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güneş, Firdevs (2000); *Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Ölçütleri Açısından İncelenmesi, 1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Kitabı*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Gürel, Temizyürek ve Namık Kemal Şahbaz (2007); *Çocuk Edebiyatı*, Öncü Kitap. Ankara.

- Gürsoy, Hasan (2018); “*Kitap Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Yardımcı Bir Araç Olarak Çizgi Romanların Kullanılması*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) (2001), *Framework and Specifications for PIRLS Assessment*. Boston.
- Işıkyıldız, Merve (2011); “*Çizgi Romanların Yabancı Dil Olarak Fransızca Öğretimindeki Yeri*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İlhan, Genç Osman (2016); “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Romanların Kullanımı*,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- İşcan, Adem, İsmail Arıkan ve Menşure Küçükaydın (2013); “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıkları ve Okumaya İlişkin Tutumları,” *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 11, s.1-16.
- Karabudak, Nurcihan (2015); “*Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Tarafından Yayınlanan Çocuk Roman ve Çizgi Romanlarının Tematik İncelenmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Karagöz, Beytullah (2018); “Eğitici Çizgi Romanların Disiplinler Arası İçeriklerinin Belirlenmesi ve Okuduğunu Anlama Stratejilerine Uygulanabilirliği: Adam Olmuş Çocuklar ile Kahraman Kadınlarımız Serisi Örneği,” *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 3, s. 637-661.
- Karasar, Niyazi (1999); *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karasar, Niyazi (2007); *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Karasu, Hakan (2018); “*İlkokula Uyarlanmış Dede Korkut Hikayelerinde Değerler Eğitimi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karatay, Halit (2007); “Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi,” *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Cilt 5, Sayı 3, s.463-477.
- Karatay, Halit (2011); *Okuma Eğitimi Kuram ve Uygulama*, Berikan Yayınları, Ankara.
- Karatay, Halit (2011); “Çocuk Edebiyatı Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler,” *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*, (Ed.: Tacettin Şimşek), Grafiker Yayınları, Ankara.
- Kaya, Mehmet (2008); Çocuk Edebiyatı Kitaplarının Biçimsel Özellikleri http://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2013/07/27d4471d194fc14_ek.pdf

- Kaya, Mehmet (2011); *Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Resim, Eğitim-Sen Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu*, Eğitim Sen Yayınları, Ankara.
- Kıbrıs, İbrahim (2006); *Çocuk Edebiyatı*, Tek Ağaç Yayınevi, Ankara.
- Kıral, Bilgen, Suat Başdağ (2017); “Sınıf Öğretmenlerinin Merhamet Eğitimine İlişkin Görüşleri,” *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 1, 80 – 96.
- Kireççi, Ümit (2008); *Çizgi Roman Senaryosu*, Crea Yayıncılık, İstanbul.
- Koyuncu, Sevgi ve Ata Yakup Kaptan (2005); “Çocuk Kitaplarında Görsel Anlatım ve Tasarım Sorunları,” *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Cilt 10, Sayı 104-105, s.256-262.
- Küçük, Nurettin(2016); “Schwartz’ın “Değer Yönelimleri Ölçeği” ile Türkiye’deki Öğrenciler Üzerine Yapılmış Bazı Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi,” *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 57, s.280-296.
- Marım, Özlem (2010); “İlköğretim Fransız Dili Eğitiminde Çizgi Romanların Öğreticiliği,” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB (2017); *Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine*, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf. (Erişim Tarihi: 16.07.2019).
- MEB (2018); *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. Sınıflar)*, <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663>. (Erişim Tarihi: 16.07.2019).
- Murray, C. (2011); *Champions of the Oppressed: Superhero Comics, Popular Culture, and Propaganda in America During World War Two*, Hampton Press, Inc. New York.
- Nas, Recep (2002); *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ezgi Kitapevi Yayınları, Bursa.
- Odabaş, Battal, Serdar Savaş ve Musalla Murat Nuhoğlu (2013); *Eğitimde ve Türkçe Öğretiminde Edebi Sanatlar*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- Oğuzkan, Ferhan (2001); *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Orçan, Aslı (2013); “Çizgi-Roman Tekniği ile Geliştirilen Bilim-Kurgu Hikayelerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerilerinin ve Fiziğe İlişkin Tutumlarının Gelişimine Etkisi,” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Owens, E. Robert (1996); *Language development: An introduction.*, Allyn and Bacon, Boston.
- Özdemir, Emin (2002); *Yazınsal Türler*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

- Özşen, Ece ve Güneş Sayın (2004); “Süper Kahramanlar: Kostümün Altında Yatan İdeoloji,” *Folklor/Edebiyat*, Cilt 10, Sayı 39, s. 77-82.
- Polat, Hasan Ali (2006); “*Süreç Odaklı Bir Bakışla Türkiye’de Çizgi Roman Çevirileri*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Rousseau, Jean Jacoques (2009); *Emile*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Sarıbıyık, Mustafa Said (2018); “*İlkokullarda Mili Şuurunu Kazandırmada Tarihi Çizgi Romanların Önemi: Tarkan Çizgi Romanları Örneği*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Sever, Sedat (1995); “Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler,” *Abece Dergisi*, Sayı 107, s.14-15.
- Sever, Sedat (2000); “Çocuk Kitaplarında Dilsel ve Görsel Duyarlık” *1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, 20-21 Ocak, Ankara, s.631-646.
- Sever, Sedat (2008); *Çocuk ve Edebiyat*, Tudem Yayıncılık, Ankara.
- Sever, Sedat (2015); *Çocuk ve Edebiyat*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Sever, Sedat, Ayşe Özgül İnce Samur, Bilge Nur Doğan, Burcu Çıldır, Sevilay Bulut (2013); *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Kültürü Edindirme Düzeyleri ile Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıklarının İncelenmesi*, 1.Uluslararası Çocuk ve Medya Kongresi Bildiri Kitabı, (Der.: Haluk Yavuzer ve Mustafa Ruhi Şirin), Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, s.371-396.
- Stebler, Miriam Zeliha (2011); *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı: Yaş Gruplarına Göre Çocuk Kitapları*, Ofset Yayınları, Ankara.
- Susar, Serhat (2015); “*Dede Korkut Hikayelerinde Değerler Eğitimi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şen, Seda (2011); “*Amerikan Kültüründe Mit ve Kahraman: Washington Irving ve Mark Twain Kısa Hikayelerinden Marvel Çizgi Romanlarına Kadar Mit Yaratımı ve Kahraman Temsillerinin İncelenmesi*,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şener, Hasan (2013); “Hayriyye-i Nâbî’de Aktarılan Değerler,” *Turkish Studies*, Cilt 8, Sayı 1, s. 2501 – 2524.
- Şimşek, Tacettin (2005); *Çocuk Edebiyatı*, Suna Yayınları, Konya.
- Şimşek, Tacettin (2007); *Çocuklar İçin Edebiyat Ama Önce Çocuk, Özgür Pencere, Sanat ve Edebiyat Derneği*, s. 1-6.

- Şirin, Mustafa Ruhi (2007); *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Taneri, Zeynep D. (2011); “*Marc-Antoine Mathieu’nün Resim Çizgi Romanının Göstergebilimsel Analizi*,” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TDK (2005); *Türkçe Sözlük*, 10.Baskı, Türk Dil Kurumu Basımevi, Ankara.
- TDK (2012); *Türkçe Sözlük* (genişletilmiş baskı), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Topkaya, Yavuz (2014); “*Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmelere Etkisi*,” Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tuncer, Nilüfer (1993); *Çizgi Roman ve Çocuk*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Türkal, Berkay (2018); “*Oluşturma ve Uygulama Açısından Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bir Öğretim Materyali Olarak Çizgi Roman Kullanımı*,” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ulusoy, Kadir (2007); “*Lise Tarih Programında Yer Alan Geleneksel ve Demokratik Değerlere Yönelik Öğrenci Tutumlarının ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*,” Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulusoy, Kadir ve Bülent Dilmaç (2012); *Değerler Eğitimi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Uslu Üstten, Aliye (2014); *Gençlik Edebiyatı*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Uslu Üstten, Aliye ve Salim Pilav (2016); “Temel Seviyede Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çizgi Romanların Öğrenme Düzeyine Etkisi,” *Ana Dil Eğitimi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 4, s. 599-606.
- Ünal, Orhan (2018); “*Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitici Çizgi Roman Kullanımının Öğrenci Başarısı ve Tutumuna Etkisi*,” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Wigan, Mark (2012); *Görsel İllüstrasyon Sözlüğü*, Literatür Yayınları, İstanbul.
- Yağlı, Ali (2018); “Çizgi Romanlarda Dil ve Kültür Aktarımı,” *Social Sciences Studies Journal*, Sayı 23, s. 4345-4351.
- Yalçın, Alemdar ve Gıyasettin Aytaş (2011); *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Yardımcı, Mehmet ve Hüseyin Tuncer (2002); *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Ürün Yayınları, İzmir.

Yavuz, Deniz (2011); “Redkit ve Tarkan Çizgi Romanlarının Yapısal Açısından Karşılaştırılması,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

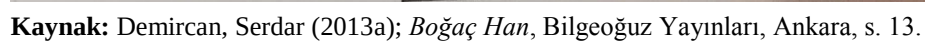
Yazıcı Okuyan, Hülya (2009); “Türkçe ve Sınıf Öğretmenlerinin Okuma Saatlerinde Kullanılan Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçme Ölçütleri,” *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 18, s.135-159.

Yıldırım Ali ve Hasan Şimşek (2013); *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

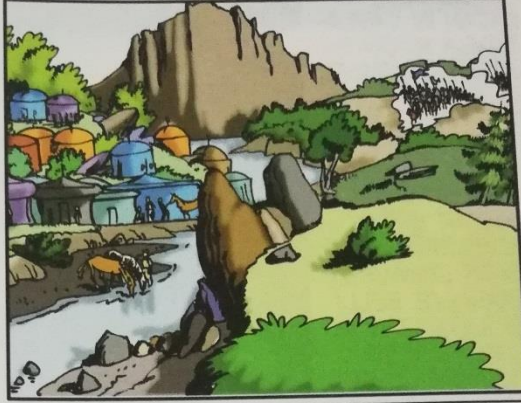
Yörükoğlu, Atalay (1977); “Çocuk Yazını,” *Türk Dili Dergisi*, Sayı: 311, s. 89-93.

Ek 1: Metinlerde Verilen Görsel Ögeler

KAFİRİN CASUSU CASUS-
LADI, VARDI KAFİRLER AZGINI
ŞÖKLİ MELİK'E HABER VERDİ.

YEDİ BİN KAFTANININ ARDI YIRTMACLI, YARISINDAN KARA SAÇLI, PİS
DİNLİ, DİN DÜŞMANI ALACA ATLI KAFİR BİNDİ, DÖRT NALA HÜCUM ETTİ,
GECE YARISINDA KAZAN BEY'İN YURDUNA GELDİ. ALTIN OTAĞLARINI KA-
FİRLER YIKTILAR. KAZA BENZER KIZI GELİNİ FERYAT ETTİRDİLER. TAVLA
TAVLA KOÇ ATLARINA BİNDİLER.

KATAR KATAR KIZIL DEVELERİNİ YEDEKTE ÇEKTİLER. AĞIR HAZİNESİNİ,
BOL AKÇESİNİ YAĞMALADILAR. KIRK İNCE BELLİ KIZ İLE BOYU UZUN BURLA
HATUN ESİR GİTTİ. KAZAN BEY'İN İHTİYARCIK OLMUŞ ANASI KARA DEVE
BOYNUNDA ASILI GİTTİ. HAN KAZAN'IN OĞLU URUZ BEY ÜÇ YÜZ YİĞİT İLE
ELİ BAĞLI, BOYNU BAĞLI GİTTİ. EYLİK KOCA OĞLU SARI KULMAŞ, KAZAN
BEY'İN EVİ ÜZERİNE ŞEHİT OLDU. KAZAN'IN BU İŞLERDEN HABERİ YOK.

Kaynak: Demircan, Serdar (2013b); *Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara, s. 5.

BUNUN ÜZERİNE BİRKAC ZAMAN GEÇTİ, ALLAH TAALA PAY PÜRE BEYE BİR OĞUL,

PAY PİÇEN BEYE BİR KIZ VERDİ. KUDRETLİ OĞUZ BEYLERİ BUNU İŞİTTİLER, ŞAD OLUP SEVİNDİLER.

PAY PÜRE BEY BEZİRGANLARINI YANINA ÇAĞIRDI, BUYRUK ETTİ:

BRE BEZİRGANLAR, ALLAH TAALA BANA BİR OĞUL VERDİ, VARIN RUM ELİNE BENİM OĞLUM İÇİN GÜZEL ARMAĞANLAR GETİRİN, BENİM OĞLUM BÜYÜ-YÜNCEYE KADAR..

BEZİRGANLAR DA GECE GÜNDÜZ YOLA GİRDİLER.

İSTANBUL'A GELDİLER.

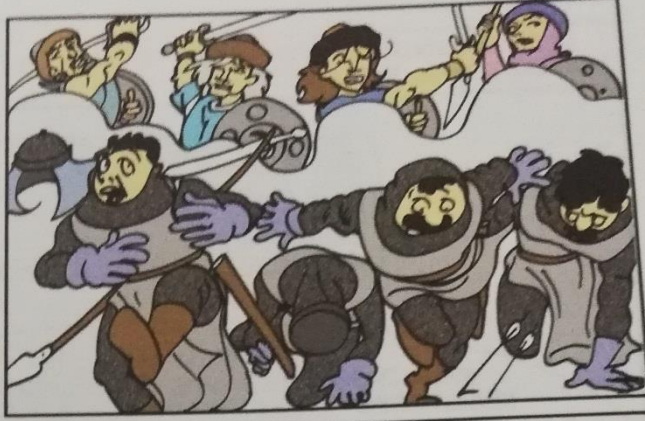

Kaynak: Demircan, Serdar (2013c); *Bamsı Beyrek 1*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara, s. 7.

Kaynak: Demircan, Serdar (2013d); *Bamsı Beyrek 2*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara, s. 27.

TEKÜR İLE SÖKLİ
MELİK'E HAVALE
OLDU, BÖĞÜRTEREK
ATTAN YERE YIKTI,
ALCA KANINI YER
YÜZÜNE DÖKTÜ.
SAĞ TARAFTA KARA
TÜKEN MELİK'E
DUNDAR KARŞI GEL-
Dİ, KILIÇLADI YERE
YIKTI. SOL TARAFTA
BUĞACIK MELİK'E
KARA BUDAK KARŞI
GELDİ, MIZRAKLAYIP
YERE YIKTI, KIPIR-
DATMADAN BAŞINI
KESTİ. BOYU UZUN
BURLA HATUN KARA
TUĞUNU KAFİRİN
KILIÇLADI YERE DÜ-
ŞÜRDÜ. TEKÜR YE-
NİLDİ. KAFİR KAÇTI.
DERELERDE KAFİRE
KIRGIN GİRDİ. ON
BES BİN KAFİR,
KİMİSİ ÖLDÜRÜLDÜ,
KİMİSİ TUTULDU.

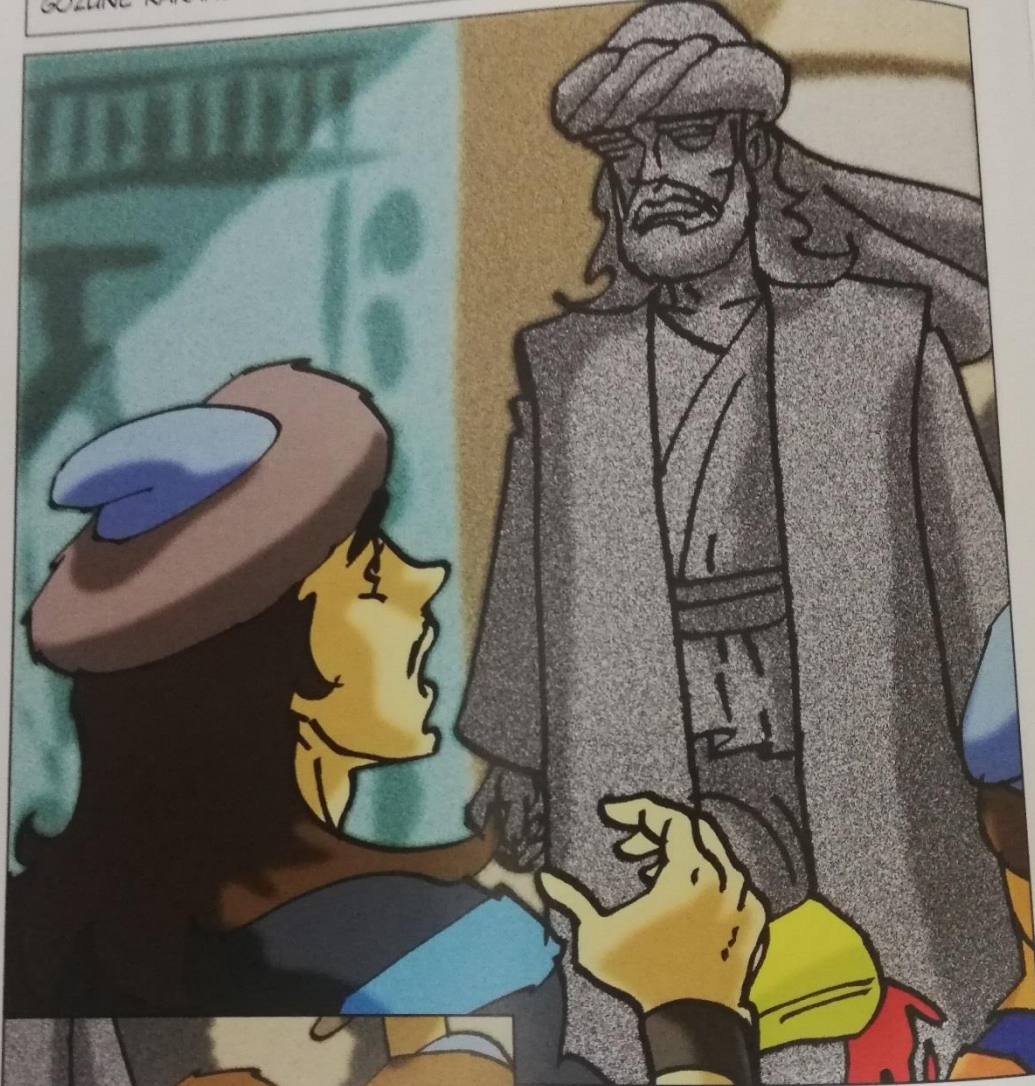

KAZAN OĞLUNUN
ÜZERİNE GELDİ.
İNDİ, ELİNİ ÇÖZ-
DÜ. KUÇAKLAŞIP
BABA İLE OĞUL
GÖRÜŞTÜ. ÜÇ YÜZ
YİĞİT OĞUZ'DAN
ŞEHİT OLDU. KA-
ZAN OĞLANCIĞINI
KURTARDI, GERİ
DÖNDÜ. ĞAZA MÜ-
BAREK OLDU. OĞUZ
BEYLERİ GANİMET
ALDI.

AKÇA KALE SÜRMELİYE GELİP KAZAN KIRK OTAĞ DİKTİRDİ. YEDİ GÜN YEDİ
GECE YEME İÇME OLDU. KIRK EVLİ KUL İLE KIRK CARİYİYİ OĞLUNUN BAŞINA
ÇEVİRDİ, AZAT EYLEDİ. KAHRAMAN YİĞİTLERE KALE ÜLKE VERDİ, CÜBBE,
ÇUHA VERDİ.

Kaynak: Demircan, Serdar (2013e); *Uruz' un Esir Olması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara, s. 31.

DELI DUMRUL KIRK YİĞİT İLE YIYIP İCİP OTURURKEN ANSİZİN AZRAİL ÇIKA
GELDİ. AZRAİL'İ NE ÇAVUŞ GÖRDÜ NE KAPICI. DELİ DUMRUL'UN GÖRÜR GÖZÜ
GÖRMEZ OLDU, TUTAR ELİ TUTMAZ OLDU. DÜNYA ALEM DELİ DUMRUL'UN
GÖZÜNE KARANLIK OLDU.

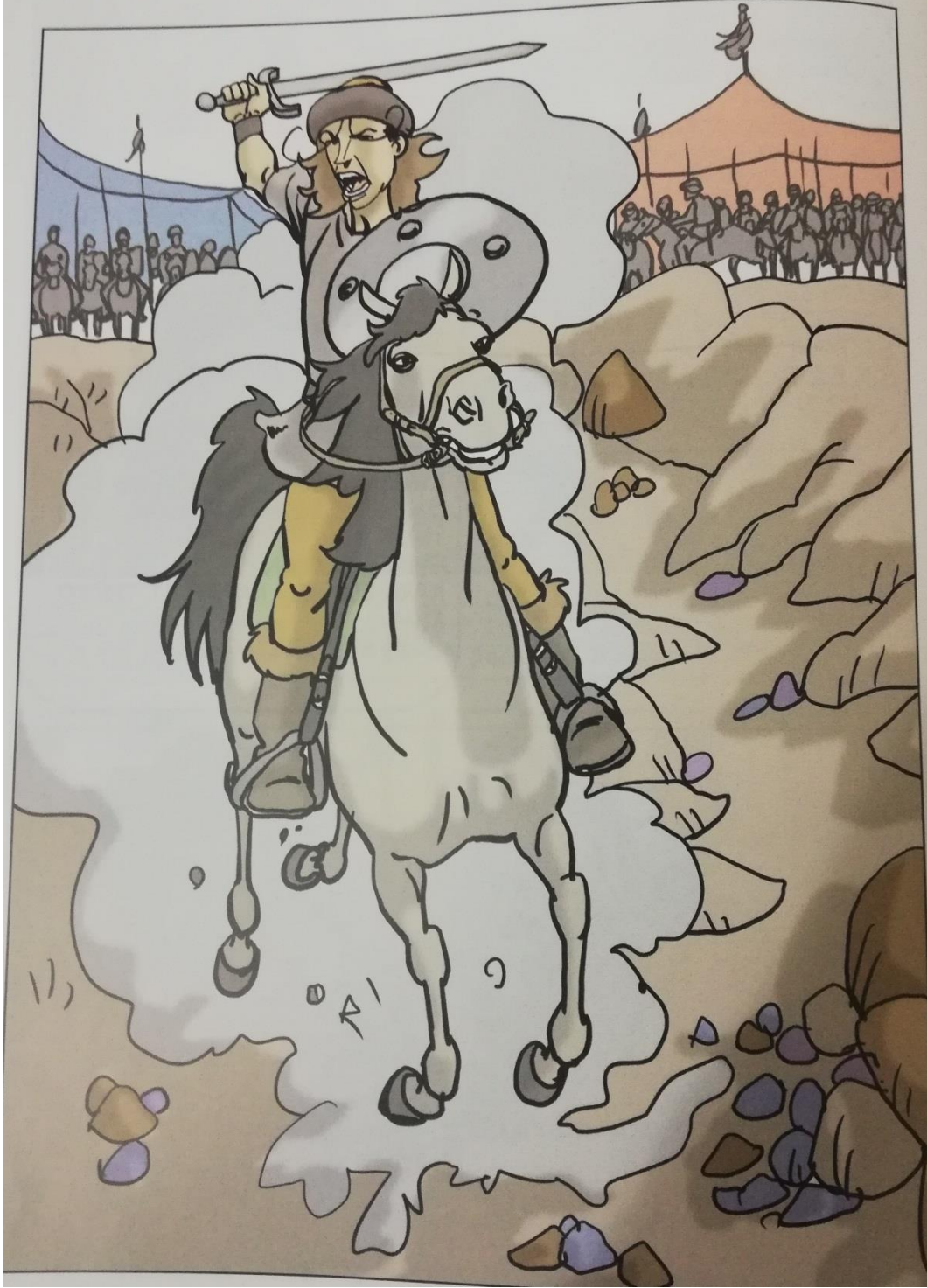

ÇAĞIRIP DELİ DUM-
RUL SÖYLER, GÖRE-
LİM HANIM NE SÖY-
LER:

Kaynak: Demircan, Serdar (2013g); *Kan Turalı*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara, s. 22.

HEMEN AT SÜRDÜ. YEL GİBİ YETİŞTİ, TUTKAL GİBİ YAPIŞTI.

Kaynak: Demircan, Serdar (2013h); *Yigenek*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara, s. 24.

İNDİ BİR YİĞİT BUNU TEPTİ. TEPTİKÇE BÜYÜDÜ. BİRKAÇ YİĞİT DAHA İNDİLER TEPTİLER. TEPTİKLERİNCE BÜYÜDÜ. ARUZ KOCA DA İNİP TEKMELEDİ. MAHMUZU DOKUNDU, BU KÜTLE YARILDI. İÇİNDEN BİR OĞLAN ÇIKTI, GÖVDESİ ADAM, TEPEŚİNDE BİR GÖZÜ VAR. ARUZ ALDI BU OĞLANI ETEĞİNE SARDI.

HANIM BUNU BANA VERİN, OĞLUM BASAT İLE BESLEYEYİM.

SENİN OLSUN.

ARUZ TEPEGÖZÜ ALDI EVİNE GETİRDİ. BUYURDU, BİR DADI GELDİ. MEMESİNİ AĞZINA VERDİ. BİR EMDİ, OLANCA SÜTÜNÜ ALDI, İKİ EMDİ KANINI ALDI, ÜÇ EMDİ CANINI ALDI. BİR KAÇ DADI GETİRDİLER, HELAK ETTİ.

GÖRDÜLER OLMUYOR, SÜTLE BESLEYELİM DEDİLER. GÜNDE BİR KAZAN SÜT YETMİYORDU. BESLEDİLER BÜYÜDÜ, GEZER OLDU, OĞLANCIKLAR İLE OYNAR OLDU.

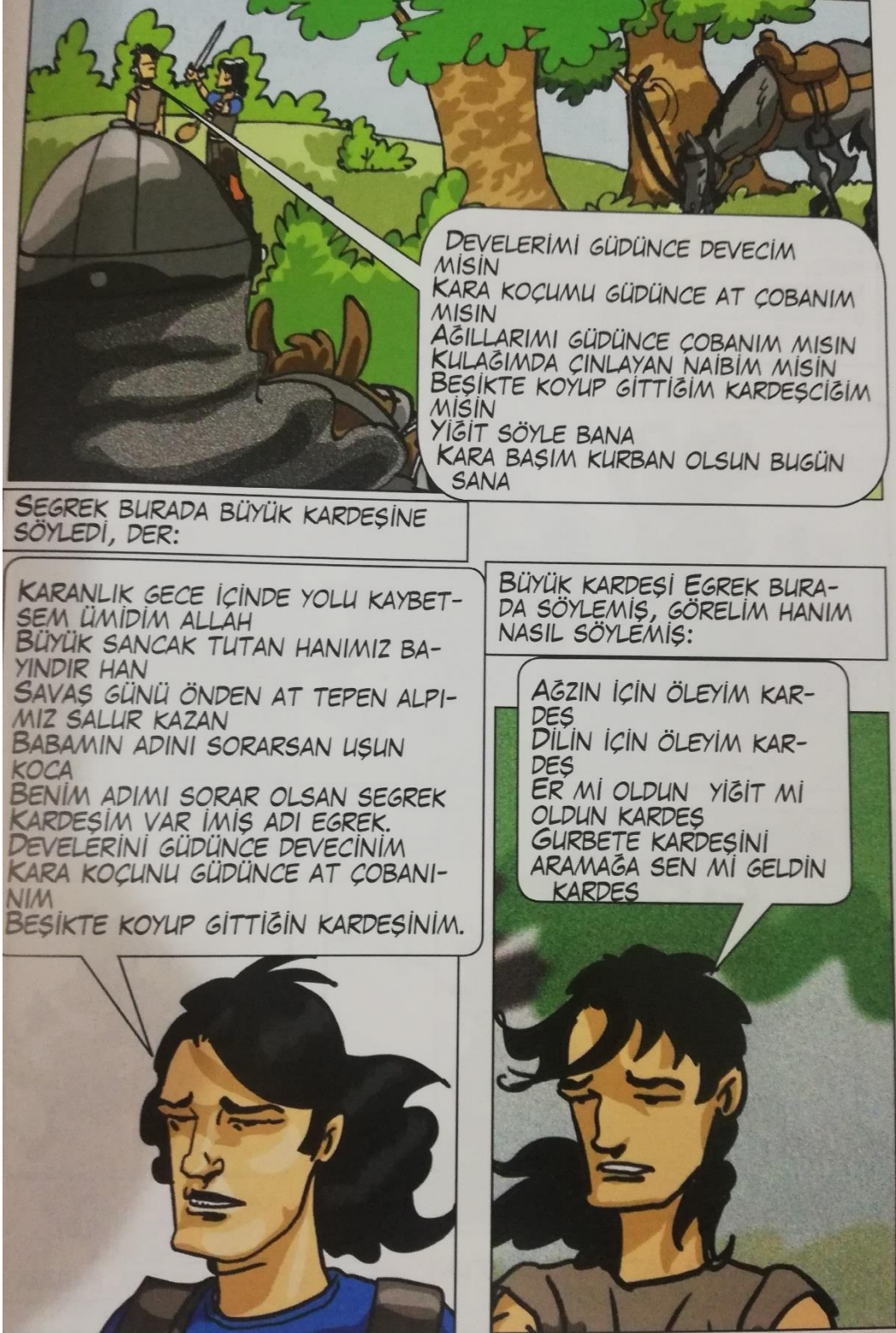
OĞLANCIKLARIN KİMİNİN BURNUNU, KİMİNİN KULAĞINI YEMEĞE BAŞLADI.

Kaynak: Demircan, Serdar (2013); *Tepegöz*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara, s. 9.

KAM GAN OĞLU HAN BAYINDIR YERİNDEN KALKMIŞTI. AK OTAĞINI KARA YERİN ÜZERİNE DİKTİRMİŞTİ. ALACA GÖLGELİĞİ GÖK YÜZÜNE YÜKSELMİŞTİ. BİN YERDE İPEK HALICIĞI DÖŞENMİŞTİ.

Kaynak: Demircan, Serdar (2013i); *Beğil Oğlu Emren*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara, s. 3.

Kaynak: Demircan, Serdar (2013j); *Segrek*, Bilgeoguz Yayınları, Ankara, s. 29.

DEDEM KORKUT GELDİ KOPIZ ÇALDI, GAZİ ERENLERİN BAŞINA NE GELDİ-
ĞİNİ SÖYLEDİ.

HANI ÖVDÜĞÜMÜZ
BEY ERENLER
DÜNYA BENİM DİYENLER
ECEL ALDI YER GİZLEDİ
FANI DÜNYA KİME KALDI
GELİMLİ GİDİMLİ DÜNYA
SON UCU ÖLÜMLÜ DÜNYA

ÖLÜM VAK-
TI GELDİĞİNDE ARI
İMANDAN AYIRMASIN.
KADİR SENİ NAMERDE MUH-
TAÇ ETMESİN. BEŞ KELİME
DUA KILDIK, KABUL OLSUN. AMİN
AMİN DİYENLER TANRI'NIN YÜZÜ-
NÜ GÖRSÜN. GÜNAHIMIZI ADI
GÜZEL MUHAMMED MUSTA-
FA HÜRMETİNE BAĞIŞLA-
SIN HANIM HEY!...

Kaynak: Demircan, Serdar (2013k); *Salur Kazan'ın Esir Olması*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara, s. 32.

KAZAN'IN AYAĞINA KAPANDILAR, SUÇLARININ AFFINI DİLEDİLER, ELİNİ ÖP-
TÜLER. KAZAN SUÇLARINI BAĞIŞLADI. BEYREĞİN KANINI DAYISINDAN ALDI.
ARUZ'UN EVİNİ TALAN ETTİRDİ, ELİNİ GÜNÜNÜ YAĞMALATTI.

YİĞİT BEYLER
GANİMET ALDI.
KAZAN YE-
ŞİL DÜZLÜĞE,
GÜZEL ÇİMENE
ÇADIR DİKTİRDİ,
OTAĞINI KUR-
DU.

Kaynak: Demircan, Serdar (2013l); *Beyreğin Ölümü*, Bilgeoğuz Yayınları, Ankara, s. 31.

ÖZGEÇMİŞ

Şeyda Çetin Efe 1990 yılında Zonguldak ‘ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Zonguldak’ ta tamamladı. Başöğretmen Atatürk Anadolu Lisesi ‘nden mezun olduktan sonra 2009 yılında Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü ‘nü kazandı. 2013 yılında mezun olduktan sonra özel ve devlete bağlı kurumlarda görev almıştır. 2016 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim dalında yüksek lisans öğrenimine başlamıştır.

